زەرکا مۆرینۆ و سایکۆدراما.. چاوپێکەوتن.. وەرگێڕانی: زاهیر ع□ بەڕەش

زەرکا مۆرینۆ باس لە جەوهەری تیۆری و تەکنیکی سایکۆدراما دەکات، هەروەها باس لە ژیان و کارەکانی دەکات لەگەڵ هاوسەرە کۆچکردووەکەی جاکۆب مۆرینۆ.

ڤیکتۆر یالۆم لە ساڵی ٢٠٠٤ دا ئەم چاوپێکەوتنەی لەگەڵ زەرکا مۆرینۆ ئەنجامی داوە، لە ماڵپەڕی تایبەتی سایکۆ ترایپی بە زمانی ئینگلیزی بڵاو بۆتەوە و پاشان زانکۆی ستۆکهۆڵم بە هەندێک گۆڕانکاری لە تەکنیکی چاوپێکەوتنەکەدا وەریانگێڕاوەتە سەر زمانی سویدی، چونکە کاتێک باسی جاکۆب مۆرینۆ دەکرێت ناتوانین باسی پاڵ پشت و خوێندکارە هەرە بلیمەتەکەی ئەو نەکرێت کە زەرکایە.

زەرکا تۆمان مۆرینۆ (Zerka Toeman Moreno) لە ١٣ ی حوزەیرانی ساڵی ١٩١٧ لە هۆڵەندا لەدایکبووە ولە ئەیلولی ٢٠١٦ لە ئەمریکا مردووە. هاوکار و هاوسەری جاکۆب مۆرینۆی دامەزرێنەری میتۆدی سایکۆدراما بوو. دوای هاوژینەکەی بەردەوامی بە پەیمانگەکەی ئەودا.

زەرکا تۆمان مۆرینۆ

ڤیکتۆر یالۆم ، دەروونناس و هونەرمەندی سانفرانسیسکۆ هەڵگری بڕوانامەی دکتۆرا، کاریکاتێریست و دەروونزان، تراپیست چارەسەرکەری دەرونی بەهۆی هونەرەوە، نیشتەجێی سانفرانسیسکۆ، ئێستا خۆی و خێزانەکەی سەرقاڵی بەڕێوەبردنی سایتی سایکۆتراپیین

ئەم چاو پێکەوتنە لە زاری سویدیەوە وەرگڕاوەتە سەر زاری کوردی، بە بەراوردکردن لەگەڵ چاوپێکەوتنە کە بە ئینگلیزی سازکراوە، هەندێک گۆرانکاری تەکنیکی تێدایە، بۆنموونە کە دووپرسیار لەیەک دەچێن، یاخود یەک وەڵامدانەوە کراوە بە وەڵامی دوو پرسیار.

لە ساڵی ١٩٣١ کە زێرکا تەمەنی چواردە ساڵ بوو، لەگەڵ دایک و باوکی ڕوویان لە لەندەن کرد، لەوێ خوێندنی ئامادەیی تەواو کرد و دواتر هونەر و دیزاینی جلوبەرگی خوێند. لە ساڵی ١٩٣٩ بۆ یەکەمجار زەریای ئ□ت□سی بەزاند و لەگەڵ هەندێک هاوڕێی خێزانەکەی گەیشتە ئەمریکا. زێرکا خوشکێکی هەبوو کە دوچاری نەخۆشی دەرونی ببوو. لە ساڵی ١٩٤١ توانی خوشکە گەورەکەی لە بەلجیکا بباتـە نیویۆرک، بۆ ئەوەی بەدوای چارەسەری نەخۆشییە دەروونییەکانی خوشکەکەیدا بگەڕێت.

ساڵێک دوایچاوپێکەوتنی مۆرینۆ پەیمانگای سۆسیۆمێتریان لە پارک ئەڤینۆ لە شاری نیویۆرک و لە ساڵی ١٩٤٢دا پەیمانگای سایکۆدراماتیکیان لە نیویۆرک دامەزراند.

لە ساڵی ١٩٤٧ دەستیان بە دەرکردنی گۆڤاری سایکۆتێراپی (لە سەرەتادا ناوی سۆسیاتری) کرد، کە تایبەت بوو بە زانستە کۆمەڵایەتیەکان، کۆمەڵناسی، سایکۆدراما و سۆسیۆمێتری. زێرکا بۆ ماوەی زیاتر لە سی ساڵ هاوبەشی ژیان هاو داهێنەری جەی ئێڵ مۆرێنۆ بووە تا ساڵی ١٩٧٤.

مۆرینۆ لە دوای مردنی دکتۆر مۆرێنۆ، بۆ ماوەی زیاتر لە ٣٠ ساڵ بەردەوام بوو لە ڕاهێنان و فێرکردنی تیۆری و میتۆدی سایکۆدرا، ڕاهێنانی بە سایکۆدراماتیکستەکان دەکرد و وارکشۆپی لە سەرانسەری جیهاندا دەکردەوە.

بیرکردنەوە لە پشت بەرهەمهێنانەوەی بەشەکانی ئەم چاوپێکەوتنە ئەوەیە کە ڕۆژنامەنووس ڤیکتۆر یالۆم، نزیکەی هیچ لەبارەی سایکۆدراما نازانێت، ئەوەش وا دەکات زێرکا مۆرێنۆ بە شێوەیەکی زۆر دڵکراوە و ئاسان بۆ تێگەیشتن وەڵام بداتەوە. ئەم فۆرمەی پرسیار و وەڵامەش سەرنج ڕاکێش و لە گفتوگۆیەکی ئاسایی و تێروانین بۆ ژیان دەچێت، زیاتر لە کەسایەتیان نزیک دەبیتەوە.

منیش حەزم کرد ئەم چاوپێکەوتنە وەربگێڕمە سەر زمانی کوردی و هاوبەشی بکەم لەگەڵ خوێنەرانی کورد زمان.

(بۆم باس مەکە پیشانم بدە)

ڤیکتۆر یالۆم: تۆ قەشەنگ دەردەکەوێت، بەڕاستی تەمەنت ٨٣ ساڵە؟

زێرکا مۆرینۆ: مانگی داهاتوو. ١٣ی حوزەیران. دەبم بە ٨٣ ساڵ،

بیرمە کاتێک تەمەنم ٨ ساڵ بوو، بیرم لەوە دەکردەوە “لە ١٣ی حوزەیران کاتێک تەمەنم دەبێتە ١٣ ساڵ، ئایا پیر نابم؟”

ڤیکتۆر یالۆم: زۆر دڵخۆشم کە تۆ لەڕێیت و ڕازی بوویت بۆ ئەمەو خوێنەرانمان باسی ژیان و کارکردنت لە سایکۆدرامادا بکەیت، کە سەرەتادا لەلایەن هاوسەرە کۆچکردووەکەتەوە، جاکوب مۆرێنۆ دامەزراوە. سەختە باوەڕ بکەیت کە تەمەنت ٨٣ ساڵە؛ تۆ زۆر پڕی لە ژیان. زۆر شتت لە خۆتدا هێشتۆتەوە.

زێرکا مۆرینۆ: سوپاس. منیش دڵخۆشم کە لێرەم. هەمیشە حەزم لە قسەکردنە لەسەر کارەکانم.

ڤیکتۆر یالۆم: وە ژیانی خۆشت.

زێرکا مۆرینۆ: ژیانی خۆشم، ئەو دوانە تێکەڵاون.

ڤیکتۆر یالۆم: باشترین ڕێگا لەوەی دەست پێ بکەین ئەوەیە بڵێین، پێم بڵێ سایکۆ دراما چییە؟

زێرکا مۆرینۆ: ئاسانترین ڕێگا بۆ تێگەیشتن لە سایکۆدراما ئەوەیە کە بیرکردنەوەیە لەوەی “عەقڵ لە جووڵەدا — لە کرداردا ” یە. لەبری ئەوەی باسی نیگەرانییەکانین بکەن، دەڵێین “پێم مەڵێ، نیشانم بدە!” نیشاندان واتە مامەڵەکردن لە ناوەوە ” واتە نواندنی، بەو شێوەیە دەتوانیت پیشانم بدەیت کە خەمی تۆ چییە. باسی ئەوە بکە چی نیگەرانت دەکات، ئەوە کورترین ڕێگایە بۆ وەسفکردنی.

ڤیکتۆر یالۆم: ئامانجی سایکۆ دراما چییە؟

زێرکا مۆرینۆ: ژیان سنووردارکردنی خۆی بەرهەم دەهێنێت، زۆرێک لە ئەمە ناتوانین بە ئاسوودەیی مامەڵە لەگەڵ ئەمانە بکەین. پێت دەڵێم بۆچی. ئەمە بانگەشەی ئەوە دەکەین گرنگترین شتی مرۆڤ سپۆنتانێتی / العفوية و داهێنانە، هیچ ڕۆشنبیرییەک نییە کە جەخت لە سپۆنتانێت و داهێنانی تاکەکان بکاتەوە. ئەمەی سایکۆدراماتیک جەخت لەسەر سپۆنتانیتی و داهێنان دەکەینەوە، منداڵانیش پشکی شێریان هەیە ، بەڵام لە ڕێچکەی ژیانیاندا ئەم داهێنان وسپۆنتانێتییەی منداڵان دەشێوێت و سەرکوت دەکرێت کاتێک گەورە دەبن. ئەمەی مرۆڤ ئەمرۆ باوەڕمان بەوە هەیە کە منداڵان فێر بکەین کە کۆنترۆڵی جوڵەی خۆیان بکەن و زیرەک بن، فێرکردنی منداڵان ڕێز بۆ عەقڵ و زیرەکی دادەنێت، بەڵام سپۆنتانێتیمان بیرچۆتەوە. خەڵکانێکی زۆرهۆشمەند هەیە، بەڵام تا بڵێی خراپ و دەستە پاچەن لەبەرامبەر داهێناو سپۆنتانێتی (العفوية)، سپۆنتانێتییان لاوازە. منداڵان کە نوێنەرایەتی سپۆنتانێتی (العفویە) ئەمە دەکەن. کە بڵێ ” بەڵێ “! بە ژیان. ویستی ژیان، هاوار بۆ خۆشی ژیان بکات. ئەگەر سەرنج لە منداڵێکی بچووک بدەیت، تێبینی ئەوە دەکەیت کە پڕە لە ژیان. بەڵام ئەمە ڕێگرییان لێدەکەین لە هەراوهوریاکردن، چەپڵە لێدان،

پێکەنین هەرچەندە ئەمە شێوازی ژیانی خۆیانە. بەڵام ئەمە زۆر باش لەم شتە تێناگەین. دەمانەوێت بەو شێوەیە ڕەفتار بکەن خۆیان بگونجێن وەک مرۆڤە باشەکانی دنیا، بۆیە ئەوەی دەبێت بیکەین و هەوڵێکی زۆر دەدەین لەگەڵ تەمەنماندا بە لەسەندنەوەی ئەو مافە سەرەتاییەی "خۆمان"

ڤیکتۆر یالۆم: سایکۆ دراما دەتوانێت یارمەتی دەربێت لەوەدا؟

زێرکا مێرینۆ: بەڵێ سایکۆ دراما یارمەتیدەرمانە کە بە شێوازێکی نوێ گوزارشت لە خۆمان بکەین. بە شێوازێک کە ژیان بەزۆری ڕێگەی پێ نادات، دەتوانیت بڵێیت ئەمە لە دوو جیهاندا دەژین، دەزانی ئەمە لە جیهانی واقیعدا دەژین، لە جیهانی واقیعی بابەتییدا. من و تۆ دەتوانین کۆک بین کە لەڕێین، ڕاستە؟ بەڵام تۆ جیهانێکی ترت هەیە، منیش جیهانێکی ترم هەیە کە نابینرێت. سایکۆدراما ئەو جیهانەی تر دەکاتە دیار.

ڤیکتۆر یالۆم: بۆ چ ئامانجێک؟

زێرکا مێرینۆ: بۆ ئەوەی ببین بە کەسێکی کامڵتر، بۆ ئەوەی بەرهەمدارتر بین، بۆ ئەوەی کەسایەتییەکی یەکگرتوومان و پتەومان هەبێت، ئەمە باوەڕمان بەکەسایەتی یەکگرتوو هەیە.

ڤیکتۆر یالۆم: چۆن ئەم کارە دەکەیت؟ چۆن سایکۆ دراما بەکار دەهێنن؟ سایکۆدراما چ سترکتورێکی هەیە؟

زێرکا مێرینۆ: باشە، سەرەتا دەمەوێت بڵێم کە تەنها وەک جۆرێک لە چارەسەری دەروونی بەکارناهێنرێت. ئەوە تەنها یەک جۆری بەکارهێنانە. ڕەنگە تۆ بزانی ڕێگەیەکی زۆر بەسوود بە بەکارهێنانی سایکۆدراما لە [illegible] یە. ئەوەش ئەمەیە لە بواری پەروەردەدا، لە کارگێڕیدا، لە زۆر بواردا بەکاردەهێنرێت. لە بنەڕەتدا لە سایکۆدراماوە هاتووە. بەڵام سەرچاوەکەی عەقڵی خۆتە، هەر ڕۆڵێک لە ژیانتدا بگێڕیت؛ ئەمە لەوەوە دەست پێدەکەین.

ڤیکتۆر یالۆم: چۆن ئەم کارە دەکەیت؟

سایکۆدراما ڕوونکرایەوە

زێرکا مێرینۆ: باشە با بڵێین کەسێک دێت و دەڵێت "کێشەیەکی ترسناکم هەیە، هاوسەرەکەم دەخواتەوە، لێم دەدات، قومار دەکات و نابەرپرسیارە و خۆی چاک ناکات". دۆخێکی خراپ لە دەوروبەرمە. "چی بکەم؟ ناتوانم جیابمەوە، من کاسۆلیکم. لە کڵێسا فێرە دەدرێمەوە دەرەوە، و بە تەواوی گۆشەگیر دەبم. چی بکەم؟" باشە ئەوە کێشەیەکی زۆر گەورەیە، زۆر جدییە. — منیش پێی دەڵێم: نیشانم بدە مێردەکەت چۆنە، بەو پێیەی ئەو لێرە نییە، ئایا ئەو ئەهات بۆ ئێرە؟ "نا،

ڕەنگە نەیەت بۆ ئێرە. ئەو باوەڕی بە هیچ کام لەم شتانە نییە."
بۆیە دەبێت ه□□س□□نگاندن بکەم: چی دەتوانم بکەم بەشدارم بۆ خۆشگوزەرانی ئەم ژنە؟ ئایا شتێک هەیە لەم پەیوەندییەدا کە هێشتا بەردەوام بێت، یان نا؟ بەداخەوە پەیوەندیەکیی تەندروست و پتەویان نییە، بەڵام ڕەنگە ناچار بم یارمەتی بدەم، بۆ ئەوەی ئەقڵی لەدەست نەدات، ژیری بپار□یتەوە. یان بیەوێت لەو ژیانە بمێنێتەوە
ڤیکتۆر یالۆم: بە عاقڵی بمێنێتەوە، یان لەو ژیانەدا بمێنەرەوە؟
زێرکا مۆرینۆ: ب□ دڵنیایی. بۆیە، من بەم شێوەیە دەست پێدەکەم: "من لێرە هاوسەرەکەتم لا نییە؛ تەنها شتێک کە هەمبێت تێڕوانینی تۆیە بۆ هاوسەرەکەت." بێ لەوەش لەوانەیە ئەو تێڕوانینە شێواو بێت و تەواو نەبێت، بەڵام تاکە تێگەیشتنێک کە لای من هەبێت ئەوەیە. ئەوە ئەو کەسەیە کە لەگەڵیدا دەژی. بۆیە دواتر داوای لێدەکەم ڕۆڵەکان پێچەوانە بکاتەوە و ببێتە هاوسەری (ڕۆڵی پیاوەکە ببینێت). بەزۆری وایان لێدەکەم لەسەر کورسییەکی جیاواز دابنیشن، بۆ ئەوەی جەستەشی بە هەمان شێوە بجوڵێنێت، ئەوە گرنگە. چونکە ئێمە تەنها لە سەر و مێشکیاندا کار ناکەین. بڵکو ئێمە دەمانەوێت هەموو جەستە بەکاربهێنین؛ ئێمە ئەکتەرین. ئێمە دەڵێین مرۆڤ ئیمرۆڤیسەتۆری شانۆی ژیانە. بە پێچەوانەی شانۆ، تێکستێکی نوسراو نییە؛ من سیناریۆم نییە. دەبێت لەکاتی کاردن و ئیمۆرۆڤیسەشوندا مامەڵە بکەین ڕاستە وخۆ کارلیکردنمان هەبێت، لێرە و لە ئێستادا. هەرچییەک لە نێوانماندا هەبێت.
ڤیکتۆر یالۆم: وە هاوسەرە کۆچکردووەکەت مۆرینۆ، کە دامەزرێنەری سایکۆدراما یە، ئەو چەمکی "لێرە و لە ئێستادا"ی داهێنا؟
زێرکا مۆرینۆ: بەڵێ ڕاستە. ئەو، ئەو زاراوەیەی داهێنا و دواتر زۆر کەسی دیکە بەکاریان هێنا، لەوانە فرێدریک سالۆمۆن پێرڵز و تیۆری گێستاڵتەکەی، ئیرڤین یالۆم و بوونگەراییەکان.
ڤیکتۆر یالۆم: بەڵێ، دەستەواژەکە بەردەوامە لەگوزارشت کردن لەدەمی کات و ساتی ئەزموونە کارلێکیەکانی مرۆڤ.
زێرکا مۆرینۆ: دواتر چاوپێکەوتن لەگەڵ ئەو ژنە دەکەم وەک ئەوەی مێردەکەی بێت، (خۆی دەخاتە بەرگی هاوسەرەکەیەوە). لەو پرۆسەی کارکردنەدا ئەم ژنە شتی زیاتر فێر دەبێت د□رbar□ی هاوسەرەکەی، وەک لەوەی پێشتر دەیزانی، زۆر لە واقیعی پیاوەکەی نزیک دەبێتەوە.
ڤیکتۆر یالۆم: ئەوە چۆنە؟
زێرکا مۆرینۆ: ڤیتگنشتاین لە شوێنێکدا دەڵێ " بۆ ئەوەی دەربارەی خۆت بزانیت، دەبێت لە دەرەوە هەنگاو بۆ خود بنێیت". کەواتا□ ئ□وەی کە دەیکات ئەوەیە، لە ڕۆڵی هاوسەرەکەیدا، هەست بە خۆی دەکات. لێی دەپرسم چ کەمایەسیەک و چەوتیەک لە نێوانیاندا هەیە ؟ من بیستوومە

ژنەکەت چی دەڵێت. ئێستا حەز دەکەم بزانم ڕای تۆ چییە." ئێستا زانیاریت دەست دەکەوێت و کە چۆن کارلێکردنیان هەبێت لەگەڵ یەکتر.

ڤیکتۆر یالۆم: کەواتە ژنەکە ڕۆڵی هاوسەرەکەی خۆی دەبینێت و قسە لەگەڵ خۆی دەکاتەوە (ل□ بەرگی پیاوەکەوە قسە لەگەڵ خۆی دەکات)؟

زێرکا مۆرینۆ: لە کۆتاییدا، لەوانەیە. ئەگەر کەسێکی تر بەردەست بێت بۆ ئەوەی ببێتە ئەکتەر، ئەوا ئێمە ئەو کەسە دەهێنین ئەگەر نا، ئەوا خۆی ڕۆڵی خۆی بەرامبەرەکەشی دەبینێت. هەردوو ڕۆڵەکە دەگێڕێت، هەندێک جار، لەگەڵ بەردەوامبوونی ئەمەدا، ڕەنگە من ڕۆڵی ئەو ببینم و و ئەویش ڕۆڵی مێردەکە بگرێتە ئەستۆ.

ڤیکتۆر یالۆم: ئایا ئەمە یارمەتی دەدات لە تێگەیشتن و هاوسۆزی لەگەڵ هاوسەرەکەی؟

زێرکا مۆرینۆ: با زیاتر ڕوونی بکەمەوە کە ئێمە مامەڵە لەگەڵ چی دەکەین. ئێمە مامەڵە لەگەڵ دوو کەس دەکەین بەڵام بە سێ یەکە، ژن و مێرد و پەیوەندی نێوانیان، یەکەی سێیەم پەیوەندیەکەیانە. ئێمە وا دائەنێین کە ناتوانرێت ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەر دەروونێک هەبێت، تەنها لە ڕێگەی پەیوەندییەکی بەرچاوەوە نەبێت. ئەوەی ئێمە مەمەڵەی لەگەڵ دەکەین، تەنها لە پەیوەندییەکە ناکۆڵینەوە، بەڵکو هەوڵ دەدەین چاکی بکەینەوە. پرسیارە چارەنووس سازەکە ئەوەیە، ئایا ئەم پەیوەندییە دەتوانرێت چاک بکرێتەوە یان نا؟. هەروەهە ئەگەری ئەوە هەیە کاتێک ڕۆڵێ مێردەکەی دەبینێت، لە ناکاو زۆر شتی بۆ کەشف دەبێت وشت فێر دەبێت، بە شێوازێکی نوێ مێردەکەی دەناسێت و دەبینێت. ئەگەر چی پێشوتریش ئاگاداری ژیانی ڕابوردووی مێردەکەشی بووبێت و چۆن بە منداڵی ئازار دراوە، لەبەر ئەوەی کە لایەنێکی نوێی مێردەکەی کەشف دەکات و هەستی پێ دەکات، لایەنە مر□ی□کەی مێردەکەی دەبینێت دەدرەوشێتەوە. لەبەر ئەوەی بە شیوەیەکی نوێ دەیبینێت و هەستی پێدەکات، کە دەگەڕیتەوە ڕۆڵی خۆی و ناچارە شێوازی پەیوەندیەکانی لەگەڵیدا بگۆڕێت، ئەوەی ئێمە لێرەدا باسی دەکەین گۆڕینی ڕەفتارەکانە نەک تێڕوانینی مەعریفی، پێمان وانییە تێگەیشتنە فیکرییەکان ئەوەندە چارەسەر بن.

ڤیکتۆر یالۆم: نەک تێڕوانینێکی مەعریفی بە خۆی.

زێرکا مۆرینۆ: نەک بە خۆی، پێویستە لەگەڵ بەشێکی هەست و سۆزەکان پەیوەست بکرێ، سایکۆدراما مامەڵە لەگەڵ هەردووکی دەکات. خەڵک زۆرجار بۆ تێگەیشتن بەکاری دەهێنن. پێم وایە ئەوە تەنها نیوەی کارەکەیە. من ئەوەندە خ□م□ی ئەوەم نییە کە لێرە سەرەوە چی ڕوودەدات (ئاماژە بە ک□ل□سەری خۆی دەکات) چونکە ئەوەی لێرەدا بەرەو سەرەوە دەڕوات ئەوەیە…

ڤیکتۆر یالۆم: ئەگەر بە جەستەت ، یان بە هەست و سۆز ئەزموون بکەیت ئەوا هێزی زۆر زیاتر دەبێت.؟
زەرکا مۆرینۆ: بۆ نموونە کاتێک ئەو ژنە لەرێ دادەنیشێت، دەڵێم "چۆن دادەنیشیت؟ بە جەستەت نیشانم بدە کە چۆن دادەنیشیت." وە لەوانەیە بە لەســەر لا دابنیشە، بە جۆرێــک کەســی بەرامبەری ڕەت بکاتەوە. یان لەوانەیە زۆر لە نزیکەوە دانیشتبێت چونکە دەیەوێت پەیوەندی لەگەڵیدا دروست بکاتەوە. بۆیە هەموو جۆرە زانیارییەک بەدەست دەهێنیت، تەنها بە ئەنجامدانی گۆڕینی ڕۆڵەکان، ڕەنگە ئێستا یان دواتر ئەگەری ئەوە هەبێت کە من لە ڕاستیدا بتوانم پیاوەکەی ببـینم. دەزانــی بــابەتێکی نووســی نــاوی لەنــا Psychodrama and the Psychopathology of Interpersonal“ Relationships “سایکۆدراما و سایکۆپاتۆلۆژی لە پەیوەندی نێوان کەسەکان، کە تێیدا خۆی وەک ناوبژیوانێک لە نێوان ژن و مێرددا بەکارهێناوە. ئەو بە دەستپێکردنی کارەکەی ژن و پیاوەکەی بەجیا دەبینی، سەرەتا هەردووکیانی پێکەوە نەدەبینی، پێکەوە داینەناون و مامەڵەیان لەگەڵ بکات، هەر یەکەیان گلەییان لە ئەوی تر هەبوو. ئەوە شێوازێکی تەواو نوێ بوو بۆ بەردەوام بوون. فرۆید هەرگیز ئەو کارەکەی نەکردووە، تاکەکانی بەرامبەر بەیەکتر شی نەکردەتەوە، بەڵکو تەنها لە پەیوەندی بە ژیانی خۆیانەوە.
ڤیکتۆر یالۆم: دکتۆر مۆرینۆ پێکەوە نەیانیدەبینی؟
زەرکا مۆرینۆ: هێشتا نا. ژنەکەی بە مێردەکە لێکدەدایەوە، مێردیش بە ژنەکە.
ڤیکتۆر یالۆم: بێگومان بە مۆڵەتی خۆیان.
زەرکا مۆرینۆ: بێگومـان. هەردووکیـان لەو پەیوەنـدییەدا کاریـان دەکرد. هەندێک جار کەناڵێکی نوێی نێوان ئەو کەسانەدا دروست دەکرد. هەندێک جار ئەوە بە ڕوونی دەبینرا ئەو کەناڵە بوو کە بەڕاستی پێویستیان پێیەتی، بە ئەوەی هەردووکیان هەست بە عەقڵێکی تەندروست بکەن، جیا نەبنەوە. وە دواتر لەوانەیە ئەو شتە بەرهەم هــاتبێت کە ئێمە پێمــان دەگــوت “divorce catharsis “کاتارسیســی جیابوونەوە” و ئەوەش بیرۆکەیەکی نوێ بوو.
ڤیکتۆر یالۆم: ئایا هیچ شتێکی کردووە کە لە چارەسەری دەروونی نەریتی بچێت؟
زەرکا مۆرینۆ: دەستی کرد بە فڕێدانی ئەو ڕێو ڕەسمە نەریتیانە. لە کۆتاییدا پەرەی بە سایکۆدراما دا و خستیە ناوپەیوەندی کارلێکی کەساکانەوە
ڤیکتۆر یالۆم: ئایا مۆرینۆ هەروەها سایکۆ ئەنالیزی (شیکاری دەروونی) خوێندبوو؟

زەرکا مەرینۆ: نەخێر. دژە شیکاری بوو. باوەڕی بە مۆدێلی کارکردنی فرۆید نەبوو. پێشینەی فرۆید بایۆلۆجی بوو. مەرینۆ دەیگوت ئیلهامی لە ئاینە گەورەکانی جیهان وەرگرتووە. فرۆید کەسێکی بێدین بوو. بەڵام مەرینۆ نا. مەرینۆ دەیگوت لەڕوانگەی گەشەکردنی تاک و ڕەگەزی مرۆڤەوە، گەشەسەندنی قسەکردن زۆر درەنگ کەوت، مرۆڤ فێری گاگۆڵکێ کردن دەبێت، فێری دانیشتن دەبێت، فێری ڕێیشتن دەبێت، هەموو ئەمانە فێر دەبێت ئەوجا فێری قسەکردن دەبێت. تۆ پێش ئەوەی فێری قسەکردن بیت نزیکەی دووتا سێ ساڵ بەچکەی بە جەستەو کارلێکردن ژیاویت لەگەڵ دەوروبەرت.

ڤیکتۆر یالۆم: بۆجەستە؟

(سەیرکرنی ئایندە و دوو ژیانی ـــ زێدە واقیع. Surplus Reality)

زەرکا مەرینۆ: لەگەڵ جەستە، بە جەستە و لە تێکەڵاو بوون و کارلێککردن لەگەڵ کەسانی دیکە. ئەمە لە ساتەوەختی لەدایکبوونەوە پەیوەستین بە خەڵک ولە کارلێککردنداین لەگەڵ کەسانی تر. دیارە ئەوە کاریگەری لەسەر ئەمە هەیە. با ڕووبەڕووی ڕاستییەکان ببینەوە. خەڵک درۆ دەکەن وشەکان دەتوانن درۆ بکەن. سەیری تیڤی بکەن، گوێ لە سیاسەتمەداران بگرن، لە زاریانەوە درۆ دەبارێت … ئاستێکی ڕەسەنتر هەیە، لە ژێر "ئاستی زمان"ەوە و ئەوە ئاستی کردار و کارلێککردنە. بۆیە درامای هەڵبژارد، بەڵام نەک درامای ئاسایی و نەریتی نا، بەڵکو فۆرمێکی نوێی دراما ـــ درامای ئیمپرۆڤیسەیشن. کە ئەمەش شێوازی ژیانمانە. نازانم تۆ ئەو کتێبەمت بینیوە، لە وێدا نووسراوە کە جارێک یەکێک لە نەخۆشەکانم پێی وتم
دەزانم سایکۆدراما چییە؟ دووجار ژیانە، ئەم دەستاواژەیە زۆر قوڵە و سەرنجڕاکێشە، تۆ لەژیاندا ژیانێکی خۆت هەیەو لە سایکۆدرامادا ژیانێکی تر.
ڤیکتۆر یالۆم: ساڵی ٢٠٠٤ دیسان کارتان لەسەر ئەو پرسە کردووە و کتێبێکتان بڵاو کردۆتەوە بە ناوی "Surplus reality and the art of Hegalin". ناونیشانێکی زۆر سەرنج ڕاکێش، وەڵای پیرۆزبایم، بەڵام چۆن پێناسەی "Surplus reality دەکەن؟
(Surplus reality –¬ ڕێژگاری جەماو، زێدە واقیع ، ئەوەی لە ئیستادا لەپێشە و لەبەردەممماندا لە ڕووە، سەیرکردنی ئایندە لە ڕێبینیندا، خەونەکان هەموو ئەو شتانە دەگرێتەوە. هەروەها the art of Hegalin ـ واتە بەکارهێنانی هونەر بە چارەسەر کردنی نەخۆشی، جا هەر جۆرێکی هونەری بێت. زاهیر)

زێركا مۆرينۆ: دەزانم بەرەو چ ئاڕاستەيەك دەڕۆيت؟. ئەوەى ئەم ژنە دەيكرد ئەوەبوو كە دەچووە ناو واقعى هاوسەرەكەيەوە، ئەوە) ڕۆژگارى جێماو، زێدە واقيع — Surplus reality ¬— ڕۆڵ گۆڕين تەكنيكێكى surplus reality — ە ، زێدە واقيع يان ژيانى بەجێماو، يان سەيركيدنى ئايندەيە – ئەوە واقيعێكە يان بڵێن ڕاستيەكە لەدەرەوەى ژيانى ڕۆژانەمانەوەيە، ژيانێكە ديار نييە و واقعێكە نەبيراوە بەڵام زۆر ڕاستەقينەيە و پەيوەندى بەژيانى ئێمەوە هەيە و مامەڵەى لەگەڵ دەكەين. ئەو ژيانەش دەتوانرێت ئەفسانە يان چيرۆكێكى دروست كراو بێت، ياخود ژيانى تۆ بێت وەك ئەوەى تۆ حەزت لێيە. فيلمە كۆنەكەى The Secret Life of Walter Mitty ژيانى نهێنى وال□ت□ر مێتى، خۆى سايكۆ دراما بوو، كەواتا□ ئ□مە هەوڵى چى دەدەين، چى لە كاتارسيسدا جەوهەرييە؟ باشە ئێمە باوەڕمان بەو ديمەنانە هەيە، ئەو كارلێكانە، ئەو واقيعانەى كە ژيانمان ڕێگەى پێ نەداوين ئەزموونى بكەين و بيبينين، بەڵام ئێمە دەبێت هەميشە هەست بەو ژيانە نەبينراوە بكەين، . من عادەتەن ئەوە ناو دەنێم ” تەنها ئەگەرەكان”. بير لە ووشەى ئەو هەموو (تەنها جارێك) لەژيانمدا بكەرەوە، ” تەنها ئەگەر”ەكان بكەرەوە لە ژيانتدا كە نەتكردووە. بزانە چەند بڕێكى زۆر وزە و كات بەفيڕۆ دەدەيت؟.
ڤيكتۆر يالۆم: بەدڵنيايى وزەو كاتێكى زۆر خەرج دەكەيت.
زێركا مۆرينۆ: بڕێكى زۆر گەورە، تەنها لەسەرئەو ئەگەرانەى كە نەتكردووە، لەسەر ئەم ” تەنها ئەگەر” انە، مێشكت دەبات بۆ شوێنێكى تر، ئەو پەيوەندييە تەلەفونيانەى كە نەتكردووە، يان ئەو ئەو پەيوەندييە تەلەفونييانەى كە كردووتەو لەوێدا بيردەكەيتەوە ، ئەگەر ئەو پەيوەندييە تەلەفونييەم نەكردبا، ئەو نامانەى دەبوو وەڵاميان بدايەتەوە، ئەو ئيمەيلانەى كە دەبوو بماناردايە، ئەمانە ڕێگريت لێدەكەن لەو كارانەى كە دەتەوێت لە ژيانى رۆژانەدا بيكەيت لێرە و ئێستادا.
هەر چەمكى “لێرە و ئێستا”، بوو كە جاكۆب مۆرێنۆ كە دايهێنا، لە پاشاندا هەرچەندە لەو كاتەوە لەلايەن زۆر كەسى ديكەوە وەك پێرڵز و يالۆم و بوونگەراي□كان بەكارهێنراوە.
ڤيكتۆر يالۆم: ئايا سايكۆدراما دەتوانێت دەربارەى هەر شتێك بێت؟
زێركا مۆرينۆ: (بەپێكەنينەوە) بەڵێ، دەتوانين نزيكيى هەموو لايەنەكانى ژيان وەربگێڕين بۆ فۆڕمى سايكۆدراما. هەوڵێكە بۆ دۆزينەوەى خۆت بە شێوەيەكى نوێ و لە كايەى نوێدا. بۆ ئەوەى سپۆنتانى و داهێنەر بيت بە شێوەيەك كە پێشتر نەبوو بيت. هەروەها ڕێگايەكە بۆ چاككردنەوە و كامڵ بوونى “خود”. دەتوانرێت بەكاربهێنرێت بۆ لێكۆڵينەوە لەوەى كە چۆن حەزت دەكرد منداڵيت يان

ھەرزەکاریت یان تەنانەت ژیانی پیشەیی خۆت بگۆڕیت. ڕەنگە ھەمیشە کار نەکات. زۆرجار بیر لە سایکۆدراما دەکەمەوە پێم وایە مامەڵە لەگەڵ لەوارەکانی ژیان دەکەین. ئەمە بیرۆکەیەکی نوییە کە ئێستا تازە بەدەستی دێنم.

ڤیکتۆر یالۆم: بیرۆکەی نوێت ھەیە دوای شەست ساڵ کارکردن.

زێرکا مۆرینۆ: بەڵێ، شتێکی سەرنج ڕاکێشە، بەردەوام بیرۆکەی نوێ دێتە ئاراوە، داھێنان بەوشێوەیەیە. وەک پرەنسیپێکی دووانەیی /جمک کاردەکات. سپۆنتانەتی spontaneity وەک وەڵامێکی نوێ بە دۆخێکی کۆن پێناسە دەکرێت، یان وەڵامێکی گونجاو بۆ دۆخێکی نوێ. داھێنان شتێک دروست دەکات کە پێشتر نەبووە. بۆ نموونە بیل گەیتس وەربگرە. لە ڕێگەی ویندۆزەوە جیھانێکی تەواو نوێی دروست کرد کە پێشتر بوونی نەبووە! تەواوی بیرۆکەی ئەوەی کە “شتەکان ناگۆڕدرێن” لەم دنیایەدا قسەی بێمانایە! کێ دەیتوانی ٢٠ ساڵ لەمەوبەر خەون بە ئینتەرنێتەوە ببینێت؟ مەسەلەکە لەوەدا شتێکی داھێنەرانەیە – کەسێک شتێکی تەواو نوێ دروست دەکات، ئەوە چەند گرنگە بۆ جیھان، بەردەوام شتەکان وا دروست دەبن.

ڤیکتۆر یالۆم: کەواتە، باس لە دروستکردنی ژیان دەکەین.

زێرکا مۆرینۆ: پێویستە ژیانمان دروست بکەینەوە.

(دیدارو خۆشەویستی دکتۆر مۆرینۆ)

ڤیکتۆر یالۆم: حەز دەکەم کەمێک زیاتر دەربارەی ژیانت ببیستم. چۆن چاوت جاکۆب مۆرینۆکەوت ؟

زێرکا مۆرینۆ: من لە ئەوروپاوە خوشکە گەورە دەروون ناساغەکەم ھێنایە لای ئەو بۆ ئەوەی چارەسەری بکرێت.

ڤیکتۆر یالۆم: تۆلە ئەوروپاوە ئەو ڕێگا دووورودرێژەت گرتەبەر، خوشکەکەت ھێنا بۆ ئەوەی چارەسەری بۆ بکرێت؟ ئەوە چۆن بوو؟

زێرکا مۆرینۆ: لە ئینگلتەرەوە یەکەمجار بە تەنیا ھاتم بۆئێرە، ، دوای ڕاگەیاندنی جەنگی جیھانی دووەم بوو، ئەوکات تەمەنم ٢٢ ساڵ بوو. ھیچم لەبارەی مۆرینۆ و سایکۆدراما نەدەزانی. ھونەر و دەروونناسی خوێندبووم.

خوشکەکەم لە تەمەنی ١٩ ساڵیدا تووشی بارگرژی دروونی ببوو، بڕیار بوو ببمە ھونەرمەند، دیزاینەری کەوالیس وجلوبەرگ، بەتایبەتی جلکی شانۆ و نواندن. دەزانی لەندەن شوێنێکی نایاب و ناوازەیە بۆ شانۆ. پاشان خوشکەکەم بە شێوەیەکی نائومێدانە تووشی نەخۆشی دەروونی ھات، بیرم کردەوە و بە خۆمم وت “ئەه، دەبێت بەشێوەیەکی بابەتیانە سەیری ئەم شتە بکەم” و دەستم کرد بە خوێندنی دەروونناسی. بەڵام

هیچ کام لە دەروونناسی کلاسیک فێری نەکردم کە دۆخی خوشکەکەم چۆنە وە هەستم کرد و تێگەیشتم کە شتێکی هەڵە هەیە. من لە ڕاستیدا لە خوشکەکەم زۆر باش تێدەگەیشتم. بە قسەکردن ، لای خوشکەکەم هیچ پەیوەندیەک و تێکەڵاویەک دروست نابێت، مومکین نییە، لێرەدا شتێک هەیە، بەڵام کاتێک مەرینەم ناسی ئەو تێکەڵاویە دروست بووئەو شیانە دروست بوو.

ڤیکتۆر یالۆم: وە چۆن مەرینەت ناسی؟

زۆرکا مەرینە: شەڕەکە هەڵگیرسا. خوشکەکەم لە بەلجیکا دەژیا، ماڵەکەیان لە سنوری ئەڵمانیاوە ٢٥ کیلۆمەتر دوور بوو، شوێنەکەیان زۆر مەترسیداربوو.

ڤیکتۆر یالۆم: شوێنەکەیان باش نەبووە کە تیا بمێنەوە؟

زۆرکا مەرینە: مەتریسیداربوو. بەڵام من هاتمە ئەم وڵاتە. بە دایکم و باوکمم گوت: با بڕۆم، ڕەنگە بتوانم خوشکەکەم ڕزگار بکەم. ئەو تاقە خوشکەم پێنج ساڵ لە من گەورەتر بوو، شەڕەکەش تا دەهات تەشەنەی دەسەند هەموو ناوچەکەی گرتەوە، دواجار توانیم هەندێک پارەکە کۆبکەمەوە، لە ساڵی ١٩٤١دا هاتمە سەر ئەم خاکە.خوشکەکەیشم بەستی لێ بڕابوو تا دەهات باری دەرونی خراپتر دەبوو، پێویستی بە چاودێری بوو لە نەخۆشخانە بیخەوێنین. بیرۆکەی خۆکوشتنیش ڕۆژ نەبوو بیری لێ نەکاتەوە. منداڵێکی بچووکیشیان هەبوو کە دەبێت کەسێک ئاگاداری بێت. بۆیە زاواکەم خانەیەکی بەخێوکەرانی بە کوڕە بچووکەکە دۆزیەوە، منیش نەخۆشخانەیەکم بۆ خوشکم دۆزیەوە.

ڤیکتۆر یالۆم: ئەمە چ شوێنێک؟

زۆرکا مەرینە: لە بیکەن، نیویۆرک. نزیکەی ٦٠ میل لە باکووری شاری نیویۆرکەوە دوورە لەسەر ڕووباری هادسەن

ڤیکتۆر یالۆم: ئەمە ئەو شوێنەیە کە ئێستاش لێی دەژیت؟

زۆرکا مەرینە: بەڵێ، ئێستاش لەوێ دەژیم. بە خوێندکارەکانم دەڵێم “ژیانم حیکایەتێکی سەیرە، وەک پەنا بەرێکی بچووکی بێدەسەڵات هاتوومەتە ئێرە، بەهۆی نەخۆشی خوشکەکەمەوە ئاسودە نەبوو، هاتووم بۆ ئێرە بۆ ئەوەی ژیانێکی نوێ بۆ خوشکەکەم بدۆزمەو، کەچی. ژیانێکی نوێم بۆ خۆم دۆزیەوە. دەزانی عیبرەتەکە چی بوو؟ ئەوە بوو

لەم تەمەنەدا بەخۆم دەڵێم زۆرکا، بە بەدوای هیچدا مەگەڕێ بۆ خۆت مەگەڕێ. بەڵکو بەدوای یارمەتیدانی کەسانی تردا بگەڕێ، لەوێ ڕا خۆشبەختی بەدەست دەهێنیت. وانەیەکی گەورە بوو بۆ من. بەڕاستی بوو بە بنەمای ژیانم؛ خۆشبەختی من لەوەوە سەرچاوە دەگرێت

ڤیکتۆر یالۆم: خۆشبەختی تۆ لەوەوە سەرچاوە دەگرێ؟

زۆرکا مەرینە: من زۆرلە ژیانم ڕازیم. تا زیاتر بژیم، جەوهەری

ژیان بەدەست دێنم، ئێمە لە جیهانێکی گەمژەییدا دەژین، بە ڕاستی بەڕێین بۆ تەواوی شەیتانە! لە گەنجیدا بەم و ئەو تووڕە دەبووم. ئێستا، هەرچەندە جیهان شەیتانە بێت، هەست بە باشی دەکەم. من ئەوەی لە توانامدا بێت دەیکەم، لەوەدا زۆر باشم، چی لەوە دڵخۆشتر هەیە؟ بەهەر حاڵ مەرگەنە بەهرەی منی دەزیەوە.

(لە وەڵاتی بەلجیکاوە بۆ شاری نیویۆرک)

ڤیکتۆر یالۆم: بەهرەی تۆ بۆ؟
زۆرکا مەرینە: کاتێک تەندروستی خوشکەکەم باشتر بوو، ، مەرینە بە کارەکانی خۆی منی تاقیکردەوە و کردمی بە خوێندکاری خۆی، لە شاری بیکەن لە نیۆرک ژیام و وەک سکرتێری تایبەتی ئەو کارم دەکرد، دەرمانەیەکی بە پێشنیاز کردم و منیش قبوڵم کرد، بەڵام پێموت دەمەوێت کارت بۆ بکەم لەبری ئەوە، چونکە تایپچییەکی خێرابووم، من هەمیشە حەزم کردووە لەگەڵ نوسەران و داهێنەران کار بکەم، ئەویش وتی باشە، بەڵێ لەبەر دەرمانەکە و خوێندنەکەم لای ئەو دەستم بەکارکردن کرد. جەنگ تا دەهات پەرەی دەسەند و پیاوان دەچوون بۆ سەربازی. پەیمانگایەکی تایبەت بەخۆی لە نیۆرک کردەوە، منیش بووم بە یاریدەدەری توێژینەوەی کارەکانیی و لە نیۆرک ژیام،
ڤیکتۆر یالۆم: لە شاری نیویۆرک؟
زۆرکا مەرینە: لە پارک ئەڤینەو یەک گەڕەک لە ویستگەی ناوەندی شارەکەوە دوور بوو، هەفتەی پێنج ڕۆژ هاتوو چۆم دەکرد، پاشان داوای لێکردم لە بەم و لە بیکەن بژیم، چونکە لەوێ پێویستی بە یارمەتییە.
خوشکەکەم ساڵی دواتر منداڵی دووەمی بوو، جارێکی تر نەخۆش کەوتەوە. دە ڕۆژ دوای لەدایکبوونی منداڵی دووەمی، گەڕاویەوە بۆ بیکەن. ئێستا دوو منداڵ هەیە کە دەبوو ئاگاداریان بم. کەواتە، هەموو ژیانم ئاگاداری کەسێک بووم، دەزانی؟ ئیتر پێویست ناکات ئەوە بکەم. بیهێنە بەرچاوت، ئێستا نزیکەی ٨٣ ساڵم و تەنها شتێک کە دەبێت ئاگاداریم بم، خۆمم. ئایا ئەوە شتێکی نایاب نییە؟

(هەموو شتە چەوتەکانم کرد)

ڤیکتۆر یالۆم: کە نابێت مرۆڤ بیکات ، All the Shalt Nots
زۆرکا مەرینە: بەهەر حاڵ دواجار بووم بە هاوسەری، ئەو کاتە هاوسەرگیری کردبوو و منداڵێکیشی لە ژنی پێشووی هەبوو. وە بەو پێیەی دانپێدانان بە ڕۆح باشە، هەموو کارە هەڵەکانم کرد. هەموو ئەو کارانەم کرد کە کچێکی جوولەکەیەکی جوان و چینی ناوەند

نایکات. ” the Shalt Nots ” پەیوەندیکردن لەگەڵ پیاوێک کە باوکی منداڵەکە، کە هاوسەرگیری کردووە. دۆخەکی زۆر ئاڵۆز بوو، ئەو ئامادەنەبوو وازم لێ بهێنێت. تەنانەت کاتێک هەوڵمدا جیاببمەوە، ئەو وتی ناتوانم، بەهەرشوێنێکیش بچیت شوێنت دەکەوم.

ڤیکتۆر یالۆم: ئەو عاشقی تۆ بوو؟

زێرکا مۆرینۆ: بەتەواوی، پێت دەڵێم کاتێک بۆ یەکەمجار یەکترمان بینی چی ووت. کاتێک بۆ یەکەمجار چوینە ئۆفیسەکەیەوە بۆ ئەوەی خوشکەکەم وەک نەخۆشێک لای ئەو داخڵ بکەین ، لە پشت مێزەکەوە دانیشتبوو، هەر کە چاوی پێمان کەوت لە پشت مێزەکەوە هەستاو و هەردوو باڵی کردەوەو وتی “Yeeessss!” بەڵێێێێ.

پێم وابوو ئەمە سەیرترین سڵاوە کە تا ئێستا بیستبێتم.

بەڵام ئەو ساتەم زۆر باش لەبیرە، تەنانەت ڕەنگی کراسەکەیم لەبیرە سەیرم کرد و بیرم کردەوە: ئەو ئاشنا دەردەکەوێت. من ئەم پیاوە دەناسم!” و دەنگی ناوەوەم وتی: “تۆ وەک خوشکەکەت شێتی، پێشتر هەرگیز نەچوویتە بیکۆن!

تۆ دەچیتە ناو مێژووی منەوە، و ناچیتە ناو سایکۆدراما، هەرچەندە هەمووی بەیەکەوە بەستراوەتەوە-ئایا ئەوە ئەوەیە کە تۆ دەتەوێت؟

دەزانی چی؟ دواتر پێی وتم کە بیری لەوە کردۆتەوە “ئەمە ئەو کچەیە” کە بەدوایدا دەگەڕا، ئەو بەدوای muse میوز ــ ێکدا دەگەڕا، من بووم بە میوزی ئەو.

ڤیکتۆر یالۆم: مەبەستت چییە؟

زێرکا مۆرینۆ: میوز، خوداوەندەکی ئیلهام بەخشینە. تۆ دەزانی میوزەکان؟ میوزی موسیک و سەما. ئەو بەدریژایی ژیانی بەدوای میوزدا گەڕاوە. میوز دەبێت بە ئیلهام بەخشی ئەو. ئەوەی کە ئاسایی نەبوو ئەوەبوومن ئەو کات تەمنم ٢٤ سا بوو، باوەڕم نەبوو بەوەی کە خوێندەوارێکی باشم، هەندێک سەرنجی سەرپییانەم لەسەر ڕووداوەکانی جیهان هەبوو، ” ئەو دەیگوت چیت وت؟ دوبارەی دەکەیتەوە؟ ئەوە زۆر گرنگە” منیش دوبارەم دەکردەوە و پێی دەوتم زۆر چاکە وەرە، دەچووینە لای ئامێری تایپکردن و، چەندەها لاپەڕەمان لە خەیاڵ و فەنتازیاکانی ڕەش دەکردەوە. داوا لە کچە گەنجەکان ناکەم کە هەتا هەتایە پەیوەست بن بە کەسانێک کە تێبینی سەرپێی بۆ ئاگایا هەبێت بەڵکو ببن بە ئیلهام بەخشیکی گەورە.

ڤیکتۆریالۆم: وا دەکات زۆر هەست بە گرنگی خۆت بکەیت.

زێرکا مۆرینۆ: من هەرگیز کەسێکم نەبووە بەو شیوەیە گوێم لێ بگرێت، کە هەست بکەم کەسێکی گرنگم. من چوارەمین کەسی خێزانەکەمان بووم، دایکم هەمیشە مژوڵی ئەوە بوو بیرلەوە بکەینەوە کە ئێمە کەسێکی گرنگین.

ڤیکتۆر یالۆم: ئایا یەکسەر سەرنجی ڕاکێشایت؟
زێرکا مۆرینۆ: بە ڕەهایی، بەتایبەتی عەقڵی، بۆ ئەو کەسانەی کە لەدەورو پشتی بوون کەسێکی زۆر سەرنج ڕاکێش بوو، زۆریش خۆش مەشرەبیش بوو. هەڵبەت لایەنی نەرێنیشی هەبوو، ئایا هەموومان لایەنەی خراپمان نییە؟ بەڵام لایەنە نەرێنیەکان ووردە پیی ئاشنا دەبین وا نییە؟

(لاپەڕەی تاریکی دکتۆر مۆرینۆ)

ڤیکتۆر یالۆم: هەندێ لەو شتە شێتایەتی و خۆبەزلزانییەی چین کە کردوویەتی، وک خۆت دەڵیێت لایەنی تاریکی ئەون ؟
زێرکا مۆرینۆ: لایەنی تاریکی. پێم وابوو وزەیەکی زۆری بەفیڕۆ داوە لە بەرەنگاربوونەوە، بۆ نموونە دژی فرۆیدییەکان ، بەلام بەشێکی پاڵنەر بوو، لەوکاتەدا هەمووان فرۆیدی بوون، بەجۆرێک هەرکەسە دژی فرۆید بووبێت، دوژمن بووە یان بێزراو. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بیرۆکەکانیان لێ دەدزی بەناوی خۆیانەو□ ب□□اویان دەکردەوە بە بێ ئەوەی ئەو شەرەفە بەو ب□د□ن کە ئەو خاوەنێتی و سەرچاوەکە دەستنیشان بکەن کە ئەو بوو، وە تا ئەمڕۆش هەروا ڕوودەدات. ئەوەش ئازاری دەداو و تووڕەی کرد. دەکرا ئەو وزەو کاتانە بۆ شتی باشتر بەکاربهێنرێت. بەڵام ئەویش بەو شێوەیە بوو. هەندێک لە نیگەرانییەکانی ڕەوا بوو، بەڵام هەندێک شتی لە مێشکی خۆیدا گەورە دەکرد، چونکە پشتگیرییەکی زۆر کەمی هەبوو. دەیتوانی توڕەیی خۆی لەدەست بدات کاتێک هەستی دەکرد بەڕاستی کەس گوێی لێناگرێت. گوێم لە چەند وانەیەکی گرت و تێبینیم کرد لەسەرو تێگەیشتنی خەڵکەوە قسە دەکات.
من کاتێک بۆ یەکەمجار بینیم کە لەگەڵ نەخۆشە دەروونییەکان کاردەکات، تێگەیشتم لەو کاتەدا کەس چالاکانە وەکو ئەو لەگەڵ نەخۆشە دەروونییەکان کاری نەدەکرد. من باسی سەرەتای ساڵانی چلەکان دەکەم. وە بیرمە لە دڵی خۆمدا بیرم لەوە دەکردەوە “هەرگیز ناتوانم ببمە دەرهێنەر. هەرگیز ئەوەندە نازانم، هەرگیز ئەوەندە زیرەک نابم.

ڤیکتۆر یالۆم: دەرهێنەرێکی سایکۆدراما؟
زیرکا مۆرینۆ: بەڵێ، هەرگیز من پێم وا نەبوو بتوانم ببمە دەرهێنەری سایکۆدراما، بەڵام دەتوانم ببم بە ئەکتەری چارەسەری و وەرگێڕی جاکۆب. پەیامەکانی پێویستی بە لێکدانەوە هەبوو بۆ ئەوەی خەڵک تێبگەن. بیرم لەوە دەکردەوە ئەو پەیامێکی گرنگی هەیە بەڵام ناگاتە خەڵک. ئەوەی من نووسیومە خەڵک زیاتر بە قەناعەت پێکەری

دەزانن. شێوازی نووسینەکانی، چڕ، توندو تۆڵ و سەخت بوو، زۆر بارگاویکراوە، زۆر جەرمانیی بوو هەموو ڕستەیەکی بارگاوییە بە بیرۆکە.

ڤیکتۆر یالەم: کەواتە تۆ بیرۆکەکانی ئەوت وەردەگێڕا بۆ فۆرمێک کە خەڵک باشتر لێی تێبگەن.

زۆرکا مەرینۆ: بەڵێ وە تا زیاتر فێر دەبووم و دەچوومە ناو کارەکەوە، خوێندنەوەی کتێبەکانی ئەو ئاسانتردەبوو.

ڤیکتۆر یالەم: زیاتر خۆشت بە کاری دەرهێنانەوە خەریک دەکرد

زۆرکا مەرینۆ: زیاتر بەشداریم کرد و تا ساڵی ١٩٤٩ هاوسەرگیریمان کرد.

ڤیکتۆر یالەم: هەموو ئەو کاتە هەر خۆشت دەویست؟

زۆرکا مەرینۆ: دەزانیت زۆر جار بیرم لەوە کردۆتەوە، من نەک هەر خۆشم دەویست، بەڵکو عاشقی بووم، جیاوازی هەیە، دەمپەرست، هەستی خۆشەویستی عیشق دوو شتی جیاوازن، . ڕۆژێک پێی وتم: “پەیوەندییەکەمان تا ڕادەیەکی زۆر لەسەر ئیمان بنیات نراوە: باوەڕ بە یەکتر.” وە پێموایە ئەوە ڕاست بوو.

بۆیە دەستم کرد بە فێربوونی شێوازەکە. حەوت ساڵ شاگردی بووم. وە ئەوەش ئەوەیە کە لە ڕۆژانی کۆندا هەبووە کاتێک دەچوویتە لای وەستایەک، وەک هونەرمەندێک. حەوت ساڵ خوێندن بوو.

ڤیکتۆر یالەم: بەڕاستی؟ ئەو حەوتە لە چییەوە هاتووە؟

زۆرکا مەرینۆ: نازانم. بەڵام تۆ دەچوویت و لانیکەم حەوت ساڵ شاگردیت دەکرد پێش ئەوەی ببیتە هونەرمەندێکی ڕاستەقینە.

ڤیکتۆر یالەم: ئەوە تا ڕادەیەک پەیوەندی بەو شتەوە هەیە کە زۆر کەس بە بەدەستهێنانی دکتۆرا پێویستی بەو کاتە دەبێت.

زۆرکا مەرینۆ: ئەوە ڕاستە.

ڤیکتۆر یالەم: دوای ئەوەی ئەوەت دەستکەوت، لانیکەم ئەوا دەست دەکەیت بە فێربوونی کەمێک دەربارەی چارەسەرکردن.

زۆرکا مەرینۆ: بەڵێ، لەگەڵ ڕۆیشتنی کارەکەدا دڵخۆشتر دەبووم، . ئەوەی لە سایکۆدراما دا سەرنجی ڕاکێشام، تێکەڵکردنی زانست و هونەر بوو. ئەوە بوو لەو بارەیەوە من زۆرم حەز لێ دەکرد.

ڤیکتۆر یالەم: هونەرەکەی ئاشکرایە ، ئەی زانست لە کوێدایە؟.

زۆرکا مەرینۆ: ئە، زۆر شتی تەکنیکی هەیە بۆ فێربوون، بێگومان میتۆد، تیۆری و بیرۆکەکان.

ڤیکتۆر یالەم: وە ئێستا لە خوێندکارەکەوە بوویتە دەرهێنەر.

زۆرکا مەرینۆ: فێربوون بەو شێوەیە سۆزداریانە وپەیڕەوکردنی ڕێگایەکی ئاوا تایبەت، ژیانی منی کردووە بە گەشتێکی نایاب.

ڤیکتۆر یالەم: سوپاس بۆ ئەوەی ڕێگەت دا بە من و بە هەموو ئەوانەی ئەمە دەخوێننەوە، خولیا و وزەی تۆ بۆ ژیان و کارەکەت بڵاو بێتەوە.
زێرکا مەرینێ: سوپاس منیش چێژم لی وەرگرت.

تراژیدیای ئیلاهی “خواناس”.. ئاسۆ کەمال

کوشتنی “خواناس” گەنجێکی کرێکاری شانۆکاری ئازادیخواز بە دەستی “هەرش کەریم” گەنجێکی موچەخۆری چەکداری توندڕەو جارێکی تر کۆمەڵگەی کوردستان دەخاتە بەردەم پرسیارێکی سەرەکی کە ئایا ئەم کۆمەڵگەیە گیرۆدەی چ دەخێکی مەرگبار و کارەساتاویە؟! ئەمە تراژیدیایەکی ئایینی سەرمایەیە کە کوردستان تیایدا دەژی و “خواناس” و “هەرش” ئەکتەرە قوربانیە ڕاستەقینەکانی بوون.
ئەو گەنجە بکوژە ئەندامی حزبێکی ئیسلامی نیە، کە لە ڕێگەی تیرۆرەوە وەک ساڵانی نەوەدەکانی سەدەی ڕابردوو ئەم کارەی بۆ حزبەکەی کردبێ تا بگەنە دەسەڵات. ئەو ئەندامی هێزی چەکداری یەکێتی نیشتمانی کوردستانە. لەوانەشە لەو خوتبانەدا بەشداری کردبێ کە عەبدول لەتیفی سەلەفی لەسەر بانگەشتی پاڤێڵ تاڵەبانی بۆ هێزە چەکدارەکانی یەکێتی دەوتەوە و فێری ئایدیۆلۆژی گوێڕایەڵی دینی بۆ “سەرۆک” دەکردن.
کۆمەڵگەی کوردستان لەسایەی سیستمی حوکمڕانی یەکێتی و پارتیەوە پڕە لەم بانگخواز و گروپی ئیسلامی جۆراوجۆری موچەخۆری ئەم دەسەڵات، کە کەلتور و یاسا و ژیانی کۆمەڵایەتی قانگ داوە.
کارەساتی وەک کوشتنی خواناس دەرخەری ئەو ڕاستیەن کە کەسانی ئازادیخواز و گەنجانەکی ئەم کۆمەڵگەیە، کە ڕەخنەگری ئەم دواکەوتوییەن، لەسەر بیروڕای جیاواز و ڕێزنەگرتن لەو کەلتور و شەریعەتە دینیە گیانیان پارێزراو نیە و دەکوژرێن.
دەبێ ئەم کوشتنە پرسیار لەسەر سیستمی دەسەڵاتدارێتی لە کوردستان دروست بکا کە بۆچی و لە پێناو چیدا گەنجی توندڕەوی ئیسلامی بەرهەم دەهێنێ و کۆمەڵگەی کوردستانی بە دوکەڵی دین خنکاندوە.!
ئەم چەکدارەی یەکێتی، بکوژەکەی “خواناس”، موچەکەی بە هەزار حاڵ

لە هێزی ٧٠ وەرگرێ. پاق□□ تاڵەبانی لە جێگای خۆراکی گیانی لەڕیگەی کەسانی وەک عەبدول لەتیفەوە مشتێک ئامۆژگاری سەلەفی پێ بەخشیون کە ئەگەر گەنجی کرێکار و هەژاری وەک خۆیان بکوژن و سەرکوت بکەن، ئەوا ئەو دنیای بەهەشتیان بۆ مسۆگەردەکا و لە دنیای دۆزەخی ئەمڕۆشی ڕزگاریان دەکا. ئەمە بەرهەمهێنانی کەسایەتی و ژیانی ئینسانی کرێکار و هەژارە بە کەمترین تێچون، تاکو بنەماڵە دەسەڵاتدارە سەرمایەدارەکانی تاڵەبانی و بارزانی و دەستوپێوەندەکانیان بتوانن لە داهاتی نەوتی کوردستان زۆرترین کەڵەکەی سەرمایە بکەن.

پرۆسەی کەڵەکەبونی خێرای سەرمایەی داهاتی نەوت، کە لەلای یەکێتی و پارتی ٩٥٪ داهاتی کوردستان پێک دەهێنێ ، پێویستی بە دۆخێکی سیاسی توندوتیژ و هەلومەرجێکی کۆیلایەتی کۆمەلایەتی هەیە، کە خەڵکی کرێکار وزەحمەتکێش بە کەمترین موچە و خزمەتگوزاری ڕازی بن ئاستی چاوەڕوانینان لە ژیان مەسرەفکردن و خۆشگوزەرانی نەبێ و مل کەچ بن. ئەمە سیاسەتی گونجاوە بۆ کەڵەکەی سەرمایە لە زۆربەی دەوڵەتە نەوتیەکانی خەلیجدا. هەرچۆن سعودیە لە چەند دەیەیەکدا لەڕیگا برەودان بە وەهابیزمەوە کەڵەکەیەکی سەرمایەی گەورەی دابینکرد. وە ئێستا کە پێویستی بە بردنە سەری توانایی مەسرەفکردنی ناوخۆ هەیە ئەم سیاسەتی پەرەدان بەم وەهابیزمەی کەم کردو□ت□وە و کەلتوری کرانەوەی بازاڕ و تەرفیهی کۆمەڵایەتی گرتۆتەبەر. لە کوردستانیش لە ئێستادا یەکێتی و پارتی دەزانن کە توندوتیژی دینی خزمەت بەم توندوتیژیە سیاسی و میلیشیاییە دەکات تاکو بتوانن بە خێرایی و بێ ناڕەزایەتی جەماوەری کەڵەکەی سەرمایە بکەن، هەربۆیە بەشێک لە بودجەی خۆیان خستۆتە خزمەت پشتیوانی ئەم گروپە جۆراوجۆرە سەلەفی و تەریقەتی دینی و دیوەخانەکانیانەوە تاکو جەماوەری ناڕازی بۆ دەسەڵات دەستەمۆ و نامۆ بکەن. ئەمە پیشەسازی دروستکردنی هاوڵاتی ترساو و ملکەچ و ڕازی یە، کە بەهۆی ناسنامەی دین و بنەماڵە و حزبەوە ناسنامەی چینایەتی خۆی و هاوچینەکانی نەزانێ و شەڕی هاوچینەکانی بکا، لە جیاتی یەکگرتنی لەگەڵ هاوچینەکانیدا دژی دۆخێکی سەختی ژیان و گوزەرانی کە دەسەڵاتدارانی سەرمایەدار لە کوردستان بەسەر خەڵکدا سەپاندویانە.

دروستکردنی پشتێنەی ئاسایشی ئەم دەسەڵاتە هێزە چەکدارە پیشەییە حزبیەکان و عەشیرەتە چەکدارەکان و گروپە دینیەکانە بۆ دابینکردنی ملکەچی و لایەنگری بە دوو بنەماڵەی تاڵەبانی و بارزانی دەسەڵاتدارە. لە کاتێکدا ئەم دو حزبە ناسیونالیستیە فەشەلیان هێناوە لە دروستکردنی وەلائێک و ملکەچیەکی دانیشتوانی هەرێمی کوردستان بۆ ئیدارەکەیان، جۆرەها ناسنامەی تری عەشیرەتی و خێڵەکی

و دینی و ئیسلامیان زیندوکردەتەوە لە پێناو دروستکردنی ئەم وەلائە و لۆیالیتیدا. دەزگای دینی و گروپەکانیان لەم سیستەمەدا دەتوانێ ناسنامەی دینی بە دانیشتوانی کوردستان دروست بکەن و ئەو ئایدیۆلۆژیە دینیە پەرە پێ بدەن کە دەسەڵات بە ترساندن و ملکەچی پێکردنی هاوڵاتیان پێویستی پێیەتی. بودجە و داهاتی نەوت بەشێکی لەم دەزگا و گروپە دینیانەدا سەرف دەکرێ تاکو بتوانن پشتیوانەی کۆمەڵایەتی و ئاسایشی دەسەڵات دابین بکەن. یەکێتی لە پێشبڕکێی فراوانکردنی بازنەی ئەم کۆنەپەرستیە کۆمەڵایەتی و سیاسیەدا یە لەگەڵ پارتی و بەم پێیە ئیمتیازات بەو گروپە دینیانە دەدات کە ئەم وەلائەی لە نێو خەڵکی دینیدا بۆ پەیدادەکەن. هەربۆیە ئەم توندوتیژیە دینیە بەشێک لە بەرنامە و سیاسەتی یەکێتی و پارتی یە بۆ لە قاڵبدانی ژیانی کۆمەڵایەتی و زەینی ئینسانی کریکار و هەژاری کوردستان کە بە پاراستنی دەسەڵاتیان پیادەی دەکەن.

ئەم سیاسەتە سەدام حسین و حزبی بەعس لە ساڵانی ٨٠ کانی سەدەی بیست و لە کاتی شەڕی عێراق و ئێراندا وەک سیاسەتی حەملەی ئیمانی بە پێشبڕکێ لەگەڵ نفوزی شیعەگەرایی کۆماری ئیسلامی ئێران و لە پێناو پەیداکردنەوەی پێگەی کۆمەڵایەتی لەلای هاوڵاتی عێراقی دەستی پێکرد. لەم بەرەو دانە بە گروپ و تەریقەتە دینیەکان و دروستکردنەوەی عەشیرەتە چەکدارەکان و فەوجەکانی خەفیفە و بەچەندین شێوازی تر کۆمەڵگەی مەدەنی عێراقیان پێ هەڵوەشاندەوە.

کارەساتی دروستبونی گروپە تیرۆریستیەکان و شەڕی شیعەو سونە و خنکاندنی دۆخی کۆمەڵایەتی لە لایەن شەریعەت و کەلتوری ئیسلامیەوە لە ڕوخانی سەدامەوە تا ئێستا بەرهەمی ئەو پرۆسەی هەڵوەشاندنەوەی بنەماکانی کۆمەڵگە و هاوڵاتی بوون و ژیانی کۆمەڵایەتیە. یەکێتی و پارتی وەک دوو بنەماڵەی دەسەڵاتدار سیستەمی دەسەڵاتدارێتی بنەماڵەیی و عەشیرەتیان، کە هیچ کام لە بنەماکانی دەوڵەت و کۆمەڵگەی سەرمایەداری سەردەمیشی تێدا نەبوو، بونە میراتگری شەرعی و درێژەپێدەری هەمان سیاسەتی بەعس بە بەئایینی کردنەوەی کۆمەڵگە و زەمینەسازکردن بە گەشەی ئیسلامی سیاسی و دابەشکردنی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکیش لە ڕیگەی دروستکردنەوەی عەشیرەت و دیوەخان و گروپە سەلەفی و هتد..

لە سایەی ئەم سیستەمە ئابوری و سیاسیەی مۆنۆپۆلی بنەماڵەیی و دیکتاتۆری میلیشیاییەوە بە سەپاندنی ئەم هەلومەرجی بێکاری و بێ موچەیی و هەژاریەش بەسەر جەماوەری کرێکار و زەحمەتکیشی کوردستان پێویست بە دۆخێکی کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی و فەرهەنگیە، کە ڕێگە لە ناڕەزایەتی بە ڕووی دەسەڵاتداراندا بگرێ و ملکەچی و بێ ئومیدی ئەم خەڵکە چەوساوەیە زیاتر بکا. دین دەتوانێ لەم پێشەویە

کۆمەڵا یەتیەدا دەوری هۆشبەرێک بگێڕێ کە خەڵکی کرێکار و هەژار بۆ بەرگەگرتنی ئەم دۆخە پێویستیەتی .

ئەم پرۆسەی هەڵوەشاندنەوەی کۆمەڵگەیە هیچ زیانێکی بە پرۆسەی کەڵەکەی سەرمایە لە کاتی بەعس و لە ٣٠ ساڵی ڕابردووی یەکێتی و پارتیشدا نەگەیاندوە، بەڵکو ئەمە خۆی بەشێکە لە پێداویستیەکانی ئەم پرۆسەیەی کەڵەکەی خێرای سەرمایەیە لە دەستی کەمایەتیەکی بنەماڵەییدا و بێبەشکردنی زۆربەی دانیشتوانە لە داهات و تەنانەت کار و بژێویش. مۆدێلی دەوڵەتی ترانس ناشناڵی عێراق و کوردستاندا خۆی بەشێوەی کۆنترۆڵی سەرمایەی نەوتی و بازرگانی لەلایەن ئەم ئیدارە و دەسەڵاتە بچوکە چەکدارانەوە دامەزراوە . هەربۆیە سەرەڕای هەر ئیدعایەکی ئەمریکا و ڕۆژئاواش بەرما بەر بە پیشێلکردنی مافی مر□ق ل□ عێراقدا هەیانە ڕاستیەکەی ئەوەیە ئەم نەخشە داڕیژەرانەی ئەم مۆدێل□ ن□و□یەی دەوڵەتی عێراق هیچ کێشەیەکیان لەگەڵ پرۆسەی هەڵوەشانەوەی بنەماکانی ژیانی ئینسان و مافەکانی هاوڵاتیاندا نیە. ئێران و تورکیاش لەم گۆمە لێڵەدا باشترین ڕاوە ماسیان کردوە و دەیکەن.

ئێستا کۆمەڵگەی کوردستان لەبەردەم ئەم ڕاستیەدایە کە دەسەڵاتداران بەرەو لێواری کارەسات و مەترسی گەورەتر پاڵیان پێوەناوە کەوەک باقی بەشەکانی تری عێراق کوشتنی گەنجانی ئازادیخواز کە دژ بە دابونەریتی دواکەوتوانەن و خوازیاری ئازادی ڕادەربڕین و هونەر و ستایل و مۆدێلی ژیانی مۆدێرنن بوەتە دیاردە. لەسایەی ئەم سیستمە دەسەڵاتدارێتیەی هێزە جۆراوجۆرەکانی بورژوازی عیراق و کوردستاندا ئەم پرۆسەیەی هەڵوەشانەوەی بنەماکانی ژیانێکی کۆمەڵا یەتی و ئارامی ئینسانی درێژەی هەیە.

ئەم کوشتنەی خواناس پێویستە ڕوبەڕوی ناڕەزایەتی جەماوەری ببیتەوە دژ بەو گروپ و بانگخوازانەی کە دەسەڵات لە ڕیگەی دەزگا و گروپە دینیەکانەوە هەموو دەنگێکی ئازادی وەک خواناسی لە کۆمەڵگەی کوردستاندا پێ خنکاندوە.

بەڵام ئەم ناڕەزایەتیانە ناتوانن بەتەنیا بە سپاردنی بکوژەکە بە دەستی یاسا سەرکەوتن بەدەست بهێنن، چونکە ئەم دۆخەی دەسەڵات و هاوپەیمانی نێوان توندوتیژی میلیشیایی و دینی دروستی کردوە چەندین قوربانی تری لێدەکەوێتەوە.

هەربۆیە بۆ هەڵویستگرتن بەرامبەر بە کارەساتی کوشتنی “خواناس” ئەمڕۆ لەلایەن خەڵکی کرێکار و هەژاری کوردستان هیچ ڕێگایە چارەسەرێکی بنەڕەتی تر لەبەردەمدا نیە جگە لە ڕەتکردنەوەی سەرچاوەی ئەم کارەساتانە و لابردنی ئەو ناکۆکیانەی بە ناوی دین و عەشیرەت و حزبەوە کە دەسەڵاتداران لە ناو ئەم خەڵکەدا دروستیان

کردوە.

خەڵکی کرێکار و ئازادیخوازی کوردستان بە پاراستنی ژیان و مافەکانی پێویستی بە دروستکردنی ڕێکخراوی جۆراوجۆرە بۆ بەرگری کردن لە خۆیان لەبەرامبەر ئەم دەستەڵاتە ملیشیا ڕێکخراوە و دامودەزگا دینی و فەرهەنگیەکاندا، کە توندوتیژی سیاسی و دینیان لە کوردستاندا سەپاندوە. لەم خەباتەدا پێویستە ئەو سنوارنەی ئەم دەستەڵاتە ڕیزەکانی خەڵکی کرێکار و زەحمەتکێشی پێ جیاکردۆتەوە بەناوی کافر و ئیلحاد، عەشرەت و بنەماڵە، یەکێتی و پارتی و ئیسلامی، ئەمانە هەمووی وەک بەربەستێک ببینین کە دەبێ لایبەرین، تاکو بتوانین هێزی جەماوەری کرێکار و زەحمەتکێشی کوردستان لە پێناو مافی ژیان و ئازادی و دابینکردنی ژیانی ئینسانی یەکگرتووبین دژ بە دەستەڵاتداران وسیستەمی چەوسێنەرەکەیان.

حەسەن زیرەک و دانپێدانان.. مەولود ئیبراهیم حەسەن

پێشەکی …

هونەرمەند حەسەن زیرەک .. چ وەک هونەرمەندێکی گۆرانیبێژ و چ وەک شاعیرێکی خاوەن شێعرو شیعری گۆرانی ؛ چ وەک کەسایەتیەکی نەوکۆمەڵگەو چ وەک مرۆڤێکی کورد .. زۆر ڕووی هەیە بۆ لێکۆڵینەوەو بە دوا داچوون !

لە ڕووی هونەریەوە وەک ئاواز دانەرو زۆری ئاواز ، وەک دەنگ و دەنگێکی تایبەت و کۆنسێرتی و ئاواز ڕەنگ تاوسیی ، وەک گوتن .. گوتنی زۆرو پڕ هونەرو پڕ دەنگی جیا جیا و زۆر گوتن و بەردەوام گوتن ! من خۆم لە هونەرمەندی کورد مامۆستا باکووریم بیستووە ، گوتوویەتی (وا ڕێککەوت من حەسەن زیرەک لە بەغداوە بۆ کەرکوک پێکەوە بە قیتار هاتینەوە ، من عودم پێ بوو زیرەک گۆرانی دەگوت و منیش عودم بۆ لێدەدا ، لە بەغداوە تا کەرکوک بەردەوام زیرەک گۆرانی گوت و منیش عودم لێدا ، تا گەیشتینە کەرکوک بەردەوام بووین ، خەڵک وەک کورە هەنگ دەوریان دابووین)([illegible]). [illegible]

[illegible]) : [illegible]

□□□ □□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□ □□ □□□□□
□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□□ □ □□□□ □□ □□□□□
□□□□□□□□□(□□) □□□□□ □□□□□□ □□□□□□ !!)(۲)
هـەروەهـا (دكتـۆر محـەمـەد سـديق مـوفتى زادە) لـە پـێشـەكـى كتـبى (چريكـەى كوردستان) لـە باسى زيرـەك دەنووسێ □ كاك زيرـەك ، بـە بـێ كـەسب و كـۆشش ، چـەند هونـەرێ تـێدا كـۆبوو□ تـەوە ، كـە كـەمتر لـە كـەسانى خـوێنـەواريش دا ، ئـەو هـونـەرانـە كـۆ بـوونـەتـەوە ، هـونـەرى بـەسـتـە دانـەرى ، دەنـگ خـۆشـى ، قسـەزانى ، كـاك زيـرەك هـەروەهـا كـە هونـەرمـەندـێكى پايـە بـەرزى كوردە ، زۆر قسـە خـۆش و خوێن گـەرم ودەس و دڵ بازـە و لـە دۆستايـەتى دا ، ڕاست و دروستـە و گـەلـێ نيشتمان ويست و ڕەگـەز پـەروەرە ،) (ل۱-۲)

لـە بارەى شاعيريـەتى زيرـەك نابـێ (چريكـەى كوردستان) بـە كـەم سـەير بكـەين ، چـۆن لـە وێدا زيرـەك ژيانى خـۆى لـە سـەرەتاوە تا سالـ□ى ١٩٥٨ و گـەڕانـەوەى بـۆ ئيران بـە شيعر نووسيوتـەوە ، بـە شيعرى ڕەوان و پـڕ هونـەرو پـڕ لـە جوانيـەكانى شيعر ؛ جگـە لـە شيعرى گـۆرانيـەكانى ، كـە زۆر بـەى هـەرە زۆرى شيعـرى خـۆيـەتـى و شيعـرە فـۆلكـڵۆريـەكـانيشى ڕيكخستووەو جوانتى كردوون ، ئـەوەش زانراوەكـە زيرـەك دەستـەو ڕست و يـەكسـەر شـێعرو ئاوازى بـۆ دەهات و جوانيشى بـۆ دەهات ، هـەموو ئـەو گـۆرانيانـەى لـە پـڕ گوتوويـەتى و تـۆمار كراون ..گـۆرانى سـەركـەوتوو و نـەمرن !
زيرـەك وەك كـەسايـەتيـەك .. زۆر بـە توانا لـە چـەند ڕووێكـەوە پـێويستـە لـێكـۆڵێنـەوەى لـە سـەر بكرێ ، كـەسايـەتى هونـەرى ، كـەسايـەتى ئـەدەبى ، كـەسايـەتى كـۆمـەڵايـەتى ، كـەسايـەتى نـەتـەوەيى ، كـەسايـەتى چينايـەتى ، كـەسايـەتى سياسى و كـەسايـەتى ژيندۆستى و عاشقى و زۆر سفـەتى وەك د□سپـ□اوى و ئازايـەتى و بـە وەفايى و خـۆش مـەجليسى و ….تا دوايى !
دانپـێدانان ..
دانپـێـدانان .. دوو جـۆرى هـەيـە ، يـەكيـان ئـەوەيـە كـەسـێك بـە زۆر دانپـێدانانى پـێبكرێ ! دووەمان ئـەوەيـە كـە ئـەو كـەسـە بـە خواستى خـۆى دانپـێدانان بكات ، ئـێمـە لـێرە مـەبـەستمان لـە دانپـێدانانى زيرـەكـە بـە خواستى خـۆى ، لـەوانـەى كـە كردوويـەتى و بـەسـەرى هاتووەو پـێيكراوە !
دانپـێدانان لـە ڕووى دەروونناسيـەوە ، واتاى ئـەوە دەدات كـە ئـەوكـە سـە كارێكى كردووە يان پـێيان كردووە ، ئـێستا خـۆى ئـەم كارانـەى بـەدڵ نيـەو وەك بارێكى گران لـە نـێو دڵێدا بووە بـەگرێ و دەيـەوێ خـۆى لـەم بارو گرێيـە ڕزگار بكات .
لـە ڕووى كـۆمـەڵايـەتيـەوە ، كـەسى دانپـێداناو لـە لـۆمـەى خـەڵك و تيرو توانجى كـۆمـەڵگـە ناترسێ و باسى بـەسـەرهاتـەكانى خـۆى دەكات و شـەرم

ناکات !

دانپێدان چییە ؟ گێڕانەوەی کارێکە کە کۆمەڵگە بە عەیب و شەرمی دەزانێ و کەسێک لە ڕابردوو دا کردوویەتی یان پێی کراوە و هەمووو کەس دەیانەوێ ئەم جۆرە کارانە بشارنەوەو نایانەوێ خەڵک بیانزانێ بەڵام ؛ دانپێنەر خۆی دەیانگێڕێتەوەو چ لە بەردەم کۆمەڵگە چ لە ! بیرەوەرییەکانی دا ! وەک ئەوەی(جان جاک ڕۆسۆ) بۆ یەکەم جار کردوویەتی ! کەچی جان جاک ڕۆسۆ چوار ساڵ پاش مەرگی خۆی ساڵی(١٧٨٢)کتێبەکەی دانپێدانانی بڵاو کرایەوە ، کەچی زیرەک لە ساڵی ١٩٦٦ بڵاوی کردەوە و هێشتا لە ژیاندا بوو، بە هۆی ئەو کیتابەش (ساواک) فەرمانی گرتنی بۆ دەرکردوو ناچار هەڵات و هاتە کوردستانی ئەو دەمی سەر بە عێراق ، واتە لەسەر ئەو کتێبەی کە بەشێکی دانپێدانانەکانی بڵاو کراوەتەوە ، ناچار بوو ماڵ و ئیران بەجێ بێڵێ !

دانپێدانان .. سفەتێکە زۆر کەم مرۆۋەکان دەتوانن دان بەوە دابنێن کە دزی ڕەوشتی کۆمەڵایەتی دزی یاسا و دزی ئایین و دزی نەتەوە کردوویانە و وەک نەنگییەک حسێب دەکرێ و کۆمەڵگە بە سووک سەیری ئەو کارانە دەکات . یان ئەوەتە دانپێدانان ئەوەیە ..کەسێک بێت ئەو کارانە بگێڕێتەوە کە خۆی کردوویەتی و نە دەبوایە بیانکات ، یان ئەوکارانەیە کە بە زۆر پێی کراوە ، کە نەدەبوایە پێی بکرێ ! یان کارانێکە بەرامبەر بە کەسانی تر کردوویەتی،کە نە دەبوایە بیانکات !

دانپێدانان چەند جۆرێکە :

یەکەم : ئەو کارانەی مرۆق خۆی کردوویەتی و کۆمەڵگە بە شەرم و نەنگی و تاوانیان دەزانێ ، دزی و درۆو کوشتن ، کاری سیکسی ، خیانەت !

دووەم : ئەو کارانەیە کە مرۆق بە بێ خواستی خۆی بەرامبەری دەکرێ و کۆ مەڵگە بە سووکایەت و شەرم و کەمایەتی نەنگ دەیناسێ !

سییەم : ئەو کارانەن کە کەس و کار دەیانکەن وەک باوک دایک و خوشک و براو خزم ، بە عەیب بە ئەو کەسە سەیر دەکرێ ! ئەم خاڵەیان زۆر تر لە نێو کۆمەڵگەی ڕۆژهەڵات ، تاک بە کردەوەی ئەم کەسانە چاو شۆڕو زمانکورت دەبێت . زیرەک لە هەرسێ جۆر دانپێدانانی هەیە !

دانپێدانان.. ئازایەتییەکە لە دەست هەموو کەسێک نایەت و ویژدان ئاسوودەکردنێکە قوربانی دانی گەرکە !

ئەو ئازایەتییە لای تاکی کورد زۆر کەمە ، تا ئێستا جاشێک بیرەوەرییەکانی خۆی ناگێڕێتەوە ، (٣*) جاسوسێک باسی جاسوسی و ڕاپۆرتنووسینەکانی خۆی ناکات ! ئەمە لە ئاستی نەتەوەیی ؛ لە ئاستەکانی تریش هەر هیچ !

-تاوانەکە کە زیرەک بەرامبەر کەسانی دی کردوویەتی :
چەند سەرم شکاند ..!!
ئەوەی ڕاستی بێت ..کە دەڵێین تاوان ، نابێ وابزانین کە زیرەک تاوانی گەورەی کردووە ، بە نەخشەو بە پلان ، چون لەو سەردەمانەی زیرەک کارەکی کردووەو دواتر لەی پەژیمانەو دانی پێدا دەنێت ؛ کارێکن کە یان لەسەردەمی منداڵێ و بێ سەرپەرشتی و نەزانی کردوویەتی وەک خۆی دانپێدادەنێ و لە جێگایەک لەم ژیاننامەیە دا دەڵێ : هەشم هاتەوە بیر !، وەک خۆی دەڵێ کاری واش هەیە بە بەرگری کردن لە خۆی کردوویەتی ولە (چریکەی کوردسان) دەفەرمووێ :

لە شازدە ساڵێ ، چەند دەرکەم تەقاند
چەندە کارم کرد ، چەند سەرم شکاند
لە مەراغە دا ، بووم بە تووتنچی
ڕۆیشتمە تەورێز ، بووم بە قاچاخچی
شەوێک کە گیرام ، مردن لای وی چی ؟
تاڕۆژ لەیاندام ، بەدارو قەمچی
**
لە تەورێز بوومە شاگرد قەنادچی
ڕەفیقم کە بوو ؟ پاک هەرچی وپەرچی

زۆر کار دەکات و زۆر شار دەگەڕێ بە ناچاری دەڵێ :

نەم دەدا خاوە و نەشم دەستاند باج
ماڵە و مەنزڵم ، قولنجکی گاراج
چەند پێندم دی ، بووم بە بیست و چوار
باش بە عەقڵ بووم ، بێ شەرم و بێ عار

ئەگەر بە وردی ئەم شیعرانە بخوێنینەوەو بگەڕێینەوە سەردەمی ئەو وەختی ژیانی زیرەک ، دەبینین زۆر ڕاستگۆیانەو بێ دوو دڵی باسی سەردەمی خراپەکردنی خۆی دەکات و تا دەگاتە ئەوەی بە خۆی دەڵێ : بێ شەرم و بێ عارو بە عەقڵ بووم ! ئەم دانپێدانانەی زیرەک ، هەی ئەوەیە کە دواجار بە هۆش خۆی دێتەوەو دەزانێ ئەوکارانەی کردوویەتی ، کارێکی باش نە بوون ؛ سەیر کە سەرشکاندن و دەرگە تەقاندن و قاچاخچە کرد ن و ڕەفیقایەتی کردنی هەرچی و پەرچی ! ئەوەش هەمووی لەسەردەمی بێ ماڵێ و بێ کەسی دا ،کە بەم حاڵەشەوە دەڵێ : نە خاوەم دەداو نەشم دە سستاند باج ! کە خاوەدان لە ترسنۆکیەوە باج ساندنیش بە هەی زوەمەوەیە ! ئەوە دەری دەخات زیرەک لە نەو چ توێژێک و لە چ جۆرە کەمەڵگەیەک بە بێ کەسی و بێ ماڵێ ژیانی بەسەر بردووە ! لەم کاتەدا تەمەنی دەبێت بە (٢٤) ساڵ ، بەڵام ، بێ ئیشی و برسیەتی یەخەی بەرناداو سەری پێ هەڵدەگرێ بۆ خوزستان و مەسجد سلێمان و بەسرا ؛ لەم هەموو گەڕان و

دەربەدەریە کاری دەسناکەوێ و جارێکی تر غەریبی کەس و کاری دەکات و بەو هیوایەی وەری بگرنەوە …
دڵ پڕ لە ئاوات هاتمەوە لای برا
تا براژنی باش بۆم هەڵکا چرا
براو براژن ، برازای جوانم
ئەوان دەوڵەمەند ، ئەمن بێ نانم
هەرچەند هەڵوەدا و دژ وعاجز بووم
وەڵڵا ، لاوێکی پاک و تەمیز بووم
بەو هەمـوو ئومێـدەوە دێتەوە لای بـراو بـرا ژن و بـرا زاکـانی و دەکەوێتە خزمەت کردنیان ، کەچی براژن و برا زا لێ ی دەکەونە لچ و لـیو بادان و تاوان بۆ دروست کردن !
براژن وتی : واهات کولکنە
برازا وتی : چەن ئەسپێ ونە !
بوومە نۆکەریان ، بوو بوومە کاردار
بەشەو ئێشکچی ، بە ڕۆژ بارو کار
سەرە ڕا ڕوانیم ، براکەم کزە
براژنم وتبووی : کە حەسەن دزە
پێم گوت برالە ، من کاری گەرم
بۆ تۆ کار دەکەم ، وەکوو سپەرم
ئەمما سەت لە عنەت لە پیاوی بەدخوو
چونکە براکەم زۆر ژن سفەت بوو
هەقەکەم چەندە بووەتە چل تمەن
کەداوام لێ کرد ، پێ ی وتم ؛ بۆگەن
کە هانی لێ دام بەداس و بەشەن
ووتی گال بدەم پارچە پارچەت کەن
ئـیتر من دەستم لە روحم هەل گرت
شەپێکم لێ داو قوور قورووچکەم گرت
برازاو براژن کە هاواریان کرد
ژاندارم هاتن ، کەلەبچەمیان کرد
هەرچەندە زیرەک باسی خۆی دەکات و□ک لاوێکی پاک و تەمیز – بەڵام ، دواجار لە بەرامبەر بێڕێزیەکان چیتر خۆی بۆ ناگیرێ و داوای مافی کارکردنی ئەو ماوەیە دەکات کە بۆ براکەی کاری کردووە ، وەڵامی براکەی گەف و لێ کردن □ ل□ دان دەبێت بە داس و شەنە و قسە پێگوتن ، لەم کاتە دا زیرەک خۆی پێ ناگیرێ و دەس لە ڕوحـی خۆی هەڵـدەگرێ و شەیپێکـی لێ دەدات و قوڕقـوڕاگەی دەگـرێ ! براژن و برا زاکانی دەکەونە هاوار و جەندرمە دێن و کەلەبچەی دەکەن . ئەم گێڕانەوەیەو دانپێدا نانە ، کە کەس و کاری خۆی چیان

پێکردووە ، جارێکی تر زیرەک ناچاری سەرھەڵگرتن و دەربەدەری و بێ کاری دەکات .

لەم بێکاریەدا ئەمجارە دەبێتە شاگرد شوفێری حاجیەکی بە تەماع ، پاش بینەوە بەرەیەکی زۆر و بار پەیداکردن بۆ ماشێن ، بەنزین بڕان و باری گران .. لێرە زیرەک دەچێتە پشت سوکان و ماشێنەکە لێ دەخوڕێ ! چۆن شارەزا نیەو تازەکارە لە ماشێن لێ خوڕین ، ماشێن خۆی بە دیوارێک دادەداو گەنجێک بە ناوی – مستەفا – دەکەوێتە ژێر دیوارو دەمرێ ! زیرەک دەڵێ :

خەتام تیا نە بوو بە کەلاموڵڵا
خودای لێ خۆش بێت یەزادان ئیشاڵڵا

کە دەزانێ گەنجەکە مردووە زیرەکیش لە ترسان خۆی لە خۆ دەبات و جولە لە خۆی دەبڕێ ! فرسەتێکی بۆ ھەڵدەکەوێ و دەردە پەڕێ و ھەڵدێ ! ڕوو لەدەشت و کێو دەکات و مانگە شەو دەبێ و لە دوور کەپرێک دەبینێ ! دەچێتە لایان بە ھومێدی حەوانەوەیەک ! سڵاویان لێ دەکات ..

جەحێل و پێرێ لێم کردیان سلاو
چۆن دوو نەفەر بوون تەواو دایان تاو

**

یەکیان جەھێڵ ، ئەوەی تریان پیر
گوتیان بە خێر بێ بە ڕاو تەکبیر
لە پشت کەپرەکە کە زۆر سرتەیان کرد
ڕایان ئەوە بوو من بکەن دەسگیر
پێم نەدان ئامان ، وەک شێری سەرمەست
ھەستام لە جێم و بێ پەرواو سەربەست
گوتم وانا بێ کار دەکەن بێ ھەشت
خودا دەیزانێ دەتان کەم قۆڵ بەست
چەقۆم دەرھێناو لێم نەکردن باک
جەھێلەکەم گرت وەک پڵنگی چاڵاک
کە کوڕەم واگرت ، پیر کەوتە ھاوار
وتی ئینساف کە ئەی برای ڕێبوار
جەھێڵ پاڕاوە ، داوێنی بادام
سەری دانەواند ، جوان خۆی لێ لادام

باب و کوڕە ک□ ت□ند□گەن زیرەک ھەڵاتووە ، دەیانەوێ بیگرن و بیدەنەوە دەست ژاندارم ، بەڵام ، زیرەک ھەر زوو لە نیازیان تێدەگات و کوڕە بەرزەفت دەکاو پیرە دەخاتە پاڕانەوە ، زیرەک پیاوێکی زۆر ئازاو چاو نە ترس و بە ھێز بووە ،(عەلی یاسەمەنی (□) □□□□ □□□□□ □□□□□ □ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□ □ □□ □□ □□□□□□□ □□□

[illegible] (٥)

جا خۆت کۆمەک بە ، خودای لامەکان
ئەگەر بە وردی ئەم ژیاننامەیەی زیرەک بخوێنیەوە ، دەبینین زیرەک لە نێوان هەڵاتن و بێکاری و بێکەسی و دەربەدەری و بەسەرهاتو پێشهاتی نەخوازراو بەندیخانە دا دەخوڵنتەوەو ناحەسێتەوە ، هەر ئەوەشە کە تەمەنی دەگاتە بیست و حەوت ساڵی ، بە داخ و حەسرەتەوە دەڵێ : چا چۆن پیر نەبم و چۆن بە لاوی بمێنمەوە !؟ ئەوەیە کە زیرەک لە گۆرانیەکی دا دەفەرمووێ : لە پڕدا پیرێم لێ وەدەرکەوت ! ئەو زوو پیر بوون و هەستکردن بە پیریەی زیرەک هۆی ئەوە بوو کە ئەم ژیانەی زیرەک لێ نەگەڕاوە زیرەک هەست بە ژیان بکات ! هەردەم لە ناو – گێرەو قەرقەش دابووە – وەک خۆی لە گۆرانیەکی دی دا دەڵێ ! هەر بۆیە دەبێ گۆرانیەکانی زیرەکیش وەک ژیاننامەکەی بخوێنینەوە ، چۆن بەردەوام بە پێی پێشهاتەکان باسی خۆی دەکات ، ئەگەر ڕؤژێ دەفەرمووێ ؛ ئاخی پیریەتیم هێناوە شنۆ !؟ ئەوا ڕؤژێکیش دەڵێ : بولبوڵ ئەمساڵ من زۆر بەختیارم ساحێبی مەهتاب گوڵی بەهارم !

زیرەک زۆر ڕاستگۆیانەو بێ شەرم باس لە کاری خزم و کەسی خۆی دەکات و هەڵوێستی براو براژن و برازاکانی دەخاتە بەرچاوو هەر ئەو کارەی ئەوان کردوویانەو ئەو قسانەی کە پێیان گوتووە ، ڕاست و ڕاست دەیان□گ□□یتەو.. چلکن و ئەسپێ ون و دزو بۆگەن و گال دەم لێت دەن بەشەن !! دووبارە دەکاتەوە و دانیانپێدا دەنێ …

تاوانێک کەسانی دی کردوویانە بەرامبەر بە زیرەک ..

حەسەن زیرەک لە کتێبی (چریکەی کورستان ١٩٦٦) چاپی کردووە بەشیعر باسی ژیانی خۆی دەکات لە منداڵیەوە تا گەڕانەوەی لە عێراق بۆ ئیران ساڵی ١٩٥٨ ، لەو ژیاننامە شیعریە دا زۆر ڕاستی گوتووەو دانپیدانانی کردووە ، سەرەتا لە ماڵی خۆی لە دایکیەوە دەست پێدەکات ، دەنووسێ :

دەستی قودرەت بوو ، بابم کۆچی کرد

دایکم مێردی کرد ، زۆر بە دەست و برد (□) [illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible] . [illegible] — [illegible] — [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ! [illegible] [illegible] .. [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible] ! [illegible] ! [illegible] .. [illegible] . [illegible] — [illegible] — [illegible] [illegible] — [illegible] — [illegible] ([illegible] ([illegible]) [illegible] ! [illegible]

[illegible]

(٨) س□یرکە
بە چ هونەرمەندێک دەڵێن .. دەنگت بۆ ڕادیۆ ناگونجێ ، کەسێک کە
□ۆژانە چەندین جار گۆرانیەکانی لەم ڕادیۆیە لە بەرنامەکان بڵاو
دەکرێتەوە و گوێگران بەردەوام داوای دەکەن !؟! هەر پاش ئەمە
زیرەک دەیەوێ بچیتە (میسر) و لەوێ لە(ڕادیۆی کورد قاهیرە)
کار بکات ، بەڵام ، عێراق بە تاوانی جاسوسی بۆ ئیران دەیگرێ و
هەژدەمانگ لە بەندیخانە دەبێت و شەش مانگ بەردەوام ئازاری دەدەن
!! برای کوردم سەیری ئەم کۆمیدیایە تاڵ و ڕەشي بکە ، کە زیرەک
تێیدا ژیاوە ! زیرەک هەموو ئەمانە بەزاری خۆی دەگێڕتەوە ، برای
خوێندەوارم ئارامت هەبێت ، هێشتا ئەڵقە ڕەشەکان کۆتایان

ن□ها توووە !؟
كە لێناگەڕێن بچێتە میسرھەر □ لە وێ دا گرتیان و خستیانە بەندەوە و لە پەنكەی بن میچ ھەڵیانواسی ژ□ر ئەشكەنجەیان دا ، ناچار لە پاش ڕزگار بوون گەڕایەوە بۆ تاران ، لە ئێرانیش دا ساواكی ئەوكاتە گرتی و ژ□ری ئەشكەنجە دا .) (ل٧)زیرەك لە كاسێتی ناسراو بە كاسێتی ئەبوسەباح ، خۆی ئەم گیران و ئازار دانەی ئێران و عیراق دەگێڕیتەوەو بەرد دەتوووێنێتەوە !!
مشكێك زیرەكی بە لیدان دا …
میرزاكەریم خۆشناو لە زاری زیرەك دەگێڕیتەوە ، زیرەك ددەڵێ □ دوای شۆڕشی چواردەی گەڵاوێژی ١٩٥٨ ی زاینی لە عیراقەوە گەڕامەوە ئێران ،(٩) لە ڕێگا زۆر ماندوو و نە خۆش بووم ، لە دێیەكی نزیك ڕیگا دۆستێكی كۆنم ھەبوو ، گوتم با بچمە مال□ی ئەو دۆستەو كەمێك بسێمەوەو بەڵكە چاكتش دەبمەوەو دیدارێكیش تازە دەكەمەوە (…..) گەیشتمە گوندو لای مالێ خانە خوێكەم ، دیار بوو خانووێكی تازەیان بە سیمەنت دەست پێكرد بوو ھێشتا تەواو نە بوو بوو ، گەیشتم ژنێكی جوان لە بەر دەرگا بوو، پرسیم خوشكێ ئێرەمال□ی كوێخا عەزیزە ؟ ژنە كە زەردەخەنەیەكی كردوو گووتی : ئەرێ وەڵڵا ئێرە مال□ی كوێخا عەزیزە ئەتو چیت ددەوێ ؟ ووتم من میوانم حاجی لە مال□□ ؟ ل□سەرداواخۆم چوونكە ماندوو هیڵاك بووم ، جێگایان لە خانووە تەواو نەكراوەكە بۆ ڕاخستم كە پڕی بوو لە كونە مشك ! لەو جێگایە بەتانیەكی تەنكیان پێدا دام و لە ماندووێتی و بە نە خۆشیەوە شەوو ڕؤژێك بە خۆ نەهاتمەوە ، كە چاوم كردەوە ، پێش نیوە ڕۆی ڕۆژی دوایی بوو ، داوای ھەندێ ئاوم كرد ، ھەر ئەو ژنە كە ناوی (٠ خەرامان) بوو ، جامێك ئاوی بۆ ھێنام ، خەرێك بوو دەست درێژ كات و ئاوەكەم بداتێ ، لە پڕ پشتاو پشت گەڕایەوە ، بەدەنگی بەرز گووتی : ئائ ئای كاكە میهمان مشك نیشانم دەدات ! پاشان هاتەوە پێش و گووتی من لە مشك ناترسم ، جامە ئاوەكەی پێدام و منیش زۆرم تێنوو بوو زۆرم خواردەوە ، گوێم لێبوو كیخوا ژن لە بەر خۆیەوە جوێنی دەدا ؛ دەستی كرد بە قسەی ناشیرین و بۆڵە بۆڵ و ووتی : ڕاوێستە با نان بۆ ئەو (گ..) جنێوێكی بە كوڕەكانی دا دیار بوو دەیویست شكات لە من و لە بووكەكەی بكات ، منیش بێ خەبەر لە ھەموو شتێك ، كێخوا ژن بە جوێندانەوە بە دەركەوت و منیش كەوتمە حال□ی خۆم و لە خەو ڕاچووم ، لە پڕلە زرمەیەك بە خەبەر هاتم ، وامزانی خانووەكە بەسەرم دا ڕووخا ؛ خەریك بوو ڕاپەڕم ، بەڵام ، پێڕا نەگەیشتم كە لیسێكیان لە ناو قەدم دا ؛ سەیرم كرد كوڕە جاحێلە چوار شانەكە بوو وای بە توند لێی دەدام ، ویستم شتیك بڵێم ! ئەرێ بۆ لێم دەدەن چیم كردووە ؟، بەڵام دەم و دەست ڕمبەیەكی تر لە سەر

دەم هەستا و هەشم بەخەمەوە نەما !! نەمزانی چیم بەسەر هاتووە
!؟ کاتێک بە خۆ هاتمەوە دەم خەرامان لە تەنیشتمەوە دانیشتووە
دەگری و بە ترکی ئەیلاواندەوەو ئەیگووت : مهمان یئهەاهن سیو گولی
دی نیە ووەردوس بلاسن ! قیمەرەم گەشمە هیچ بیر سەز دیمەم ئەما
ئیمام عەباسن ئە بیر لارتن کە مارتە ورسن ! واتە میوان خەشەویستی
خودایە ، بۆچی لەتان دا ؟ دەم ناڵە هیچ دوعا لە مەردەکەم بکەم
بەڵام ئیمام عەباس لە تەنکەشی ئەوانی دی بدات !! کە بە خۆ
هاتمەوەو سەیرم کرد مشکەکی تەپی لە تەنیش خەی داناوە ، کە بە
تەواوی بە خۆ هاتمەوە ، هەموو لەشم ژانی ئەکرد ، بە خەم نەوەستام
دەستمکرد بە نالەین خەرامان کە چاوی بە من کەوت هەڵاتو هاواری کرد
مهمان بە خۆ هاتەوە ، تەپ و تەز پەیدا بوو لە ژوورەوە غاریان
ئەدایە لای من ، لە دەیخەم گوتم وەڵڵاهی ئەوەڕژی پەبچم ئەو ڕۆیە !
خودایە چی بکەم توشی چ ڕۆژە ڕەشەک هاتووم ؟ ناچار لە ترسی
ڕووحی خەم تەکانەکم دایە خەم ، یان لای کەم هەڕەم ، بەڵام وەک
سیپایەم لەهاتبوو تومەز هەرچی لەشم بوو کوترابووە سەر یەک ،
ئەوەندە بە بە ڕەحمی بە لیس و پەڵەقە لەیان دابووم ! ناچار بە نا
ئومەدی سەرم جوڵاند و لە دەی خەم گوتم : خودایە خەت ئەزانی ئەگەر
هەموو جارەکیش خەتام بوبەت ، ئەوجارە هیچ گوناهەکم نیە فریام
کەوە یاڕەب العالمین ، زەریش دەم بە خەم سووتا و بەدست خەم نە
بوو فرمەسکم هاتە خوارەوە ! ڕووم کردەو دیوارو خەم تەسلیمی
قەدەری خوا کردو مە ئیوس بووم لە ژیان ! لە پە دەنگەکی ئاشنا
هاتە گوەم گوتی کاکی میوان..کاکی میوان ، من لە ترسان وەڵامم بە
نە درایەوەو هەموو گیانم وەک بی ناو ئاو دەلەرزی ! دەنگە کە چووە
لای ژوورەوەو ووتی : وەڵڵاهی سە تەڵاقی ئەو دایکەی ئەوەم بکەوە
ئەو میوانە شتەکی لەبەت ئەتانکوژم ، یان ئەگەر خەشم دەم نەت
بتانکوژم تەسلیم بە ژاندارمەلی تان ئەکەم هەی (…) چەن ئەوە لە
خەتان لە میوان ئەدەن ؟ بە ئەوەی بزانن شتەکە چەنە ؟ئەو بەستە
زمانە تان لەسەر کونە مشک نووانددووە ، ماەی ئەمە وەک ئەشکەوت مشک
جلیتانە تەدا دەکات ! مشکەکی کونەکەی ژەر میوانەکە سەری
دەرهەناەو خەرامانیش کوردیەکەی تەواو نازانە ! لەبەر وادیار بوو
ڕووی لە کیخواژن بوو ،نابوایە بە خەت بزانی مەسەلە چیە ،جا بچی
کوەکانت حالی بکەی هەی (…) لەبەردا خەرامان گوتی : ئاوەڵڵا مامە
سیچان دیتم و گوتم مشک دیتم خەسوم ئیشتیباهی کرد بە شتەک خراپ !
من کە ئەم قسانەم بیست ئاهەکم هاتەوە بەر و زانیم کیخوا لای منە ،
شتەکە ئیشتیباهی ڕووی داوە ، بەڵام من قوربانی ئیشتیباهەکە بووم
! ڕووم کردە لای ئەوان و کیخوا گوتی : کاکە تە ناوت چیە و خەڵکی
کوەی ؟ بەڵام لە قسەکانی دیار بوو کیخوا زەر موتەئسیر بوو ، منیش

ڕەنگم زۆر گۆڕا بوو کیخوا نە حەق نەبوو نەمناسێتەوە ، گوتم : کیخوا عەزیز حەقت هەیە نەمناسیتەوە ! چونکە ئەوەندەیان بە لیس و پێلەقە لێداوم ڕەشدا هەڵگەڕاوم و ڕەنگی مردووم پەڕیوەتێ ! کە قسەم کرد کوێخا خۆی بەسەردادام و ئامێزی تێوەرینام و لە بابە ڕۆی دا و دەستی کرد بە گریان و گوتی : هەی ماڵی وێران خۆم ه□ی □□وو سـیاه خۆم ئەی شەرمەزار خۆم خۆ ئەوە (حەســەن زیــرەک) ی ڕەفیقــی کۆنمە چەند سالە چاوەڕێم سەردانم بکا ئەی ڕۆ باب□ □□ □□وو لە کوێندەر بکەم !! کە کێخوا ناوی منی هێنا ؛هەرچی لە ماڵەکە بوون سەریان سوڕ ما و □□وویان نە بوو لە شەرما سەیرم بکەن و سەیری یەکیان کردوو گوتیان حەسەن زیرەک !؟ ئیتر زۆر پەشیمان بوونەوە ! بەڵام ، کەنگی پەشیمانی بەدەردی خواردووە ، کوێخا نەیدەزانی چی بکات گوتی بڕۆن دکتۆر بێن و بە کوێخا ژنی گوت زووکە دوو فڕوج بکوژەوە شۆربایەکی برنجی بۆ بکە ! ئیتر ماوەیەک لە ماڵی کوێخا مامەوەو زۆریان خزمەت کردم تا چاکبوومەوە ! زیرەک لە گێڕا نەوەو دانپێدانان و گوتنی ڕاستیە ناخۆش و ناشێرینەکان ناپەنگێتەوەو چی بەسەر هاتووەو چێ پێ گوتراوە وەک خۆی بێ زیادو کەم دانیپێدا دەنێ .. دوا جار زیرەک گوتی: جا برام ئەمن زۆرم تێهەڵدان دیوە ، بێ ئەوەی بزانم بۆچی لێم ئەدەن ، لەو دنیایە خۆشیم نەدی ئومێدەوارم لە جیهانەکەی تردا خودا تۆڵەم بۆ بکاتەوە و لای کەم لە وێش هەر تێهەڵدان نەبێ بەشم . ناوێرم گۆرانی بڵێم ..!! میرزا کەریم خۆشناو دەڵی کە زیرەک لە کانی مەلا ئەحمەد کاسبی دەکرد ، زۆر جار گۆرانیبێژانی ئێران دەهاتن و پێکەوە گۆرانیان دەگوت، جارێک گۆرانیبێژێکی لوڕستان هاتبوو ، گۆرانی(دایە دایە وەختی جەنگەی) دەگوت ، عادەتی زیرەک ئاوا بوو هەمیشە وەڵامی گۆرانیبێژەەکانی دەدایەوە ، بەڵام ، ئەمجارە بێ دەنگ بوو ، خەڵکە کە چاوەڕێ بوون زیرەک وەڵام بداتەوە ، بەڵام زیرەک هەر بێ دەنگ بوو !زیرەک هۆی بێ دەنگیەکەی ئاوا باس دەکات ، (ئەو گۆرانیە هەڵقوڵاوی جەنگەکەی (قەدەم خێری بیراوەند) ە خۆشم ئەزانم جەوابی دەمەوە ، بەڵا، ناوێرم چونکە ئەوەندەیان لێ داوم ، هەر جارەی بە هانەیەکم پی دەگرن ، من دەزانم وەڵامی بدەمەوە ، جەوابی کەشم حازر کردووە ، گوتمان چیت حازر کردووە ؟ گوتی : لایێ لاێت بۆ دەکەم با غیرەت بتباتەوە دەس کەینە تفەنگی بڕنەو شەو تاڕؤژ بە یاڵەوە جا کەوشە بووم بە پاتەوە بەڵام ، بە ڕاستی ئەگەر شتێکم گوتبا یە ، چ لە ئەوشەو زووتر نە بوو سەت جووت شەقیان تێم هەڵئەدا ، بە هانەیەکی چاکیشیان بۆ ئەدۆزیمەوە . خودایە ئەم جارە بۆ کوێ هەڵبێم..!! بەڕێـز عـومەری سوڵتـانی دەنووســێ : چـووینە کـانی مەلا ئەحمەد و ویستمان زیرەک ببێنین ، چایخانەکە زۆر هەژارانە بوو میزو کورسی

کۆن و شل و شۆق بوون ، لە دەوری مێزەک دانیشتین ، زیرەک هات ، بەڵام ، چی ببێنین زیرەک ڕەنگ و ڕووی گۆڕابوو ، قسەی بۆ نەدەکرا ، گوتی : تکایە داوای گۆرانیم لێ مەکەن ، ئەو چوار کەسە دەبینن لەسەر ئەو مێزێهێ دانیشتوون ، لە هەنجەتێک دەگەڕێن لێم بدەن ! کە لە میزەکەمان دوور کەوتەوە سەر بۆ ئاسمان بەرز کردەوەو گوتی : خودایە ئەم جارە بۆ کوێ هەڵبێم ؟! شاگردەکەم هاوری کرد کوڕینە وەرن زیرەکیان کوشت ..!! /////// میرزا کەریم دەنووسێ بەیانیەک زوو ڕابیعەخانم لەدەرگای دا و لە گەڵ شاگردێکیا خۆی کرد بە ژوورەو و گوتی : کاکە بمانبوورە بەم بەیانیە بیزارت دەکەین !
گوتم: لەوە گەڕێ بزانم چیتان لێ قەوماوە ؟ ڕابیعە خانم گوتی : ئەمشەو شەڕیان لەگەڵ کردین ، هەندێکیشیان لە زیرەک داوە ، ، هەڵبەت ئەویش دەستی کردەوە ، خوا هەڵناگرێ شەڕێکی چاکی لە گەڵ کردن ، منیش گوتم ئەمانە کێن شەڕێان لەگەڵ کردوون ؟ گوتی : جا بڵێم چی کاکە هەندێکیان جڵی خاکیان لە بەر بوو ، هەندێکیشیان کۆت و شەڵوار و بە فارسی قسەیان دەکرد ، بەڵام ، بە خوا وابزانم یان (ئیتلاعات) بوون یان ٠(زەدەی ئیتلاعات) بوون ، شێوەیان زۆر لە (جینایەتکار دەچوو ؟) پاشان چوومە کانی مەلا ئەحمەدو ڕووم کردە زیرەک و بە پێکەنینەوە گوتم زۆریان لێداوی ؟ وەڵلاهی زوو فریام کەوتن ، منیش چاکم لێدان کاکە تەور زێنێکم هەیە دەستم دابووێ بە دەوری خۆما ئەم سوڕاند کە ئەمماڵی بە ناو شانی هەر یەکێکیان وەک گا ئەیبۆڕاند ! ئەمما وەختێ دەورەیان لێدام و تەورزێنەکەیان لەدەست گرتم پەکم کەوت ، شاگردەکەم هاواری کرد کوڕینەوەرن (زیرەک) یان کوشت !(١٠)
کاکە کەدیم هەر کوڕە لاوەو بە ڤیزێکەوە هەندێک بە کوردسی شەڕێان لەگەڵ دەکردن و هەندێک بەشەق و بە شاپ بەر بوونە گیانی شەڕکەرەکان و هەڵیان بڕێن کردنیان بە بەردی برا برایی و هەر دوو سێ کەس بە دوای نە فەرێکیاندا ڕایان ئەکرد و ئەیان وت (وایسە پدەر..) واتە ڕاوەستە هەی باوکەکەت !
میرزا کەریم دەیەوێ هۆی شەڕەکە بزانێ ! زیرەک دەڵێ : بە خوا کاکە هەر سەر بە خۆ شەڕیان پێ فرۆشتم ، بێ ئەوەی هیچ خەتایەکم هەبێت ! تۆ بۆچی بە کوردی دەکۆکی ..!!
زیرەک دەبینێ میرزا کەریم بۆ زیرەک زۆر خەمبارە ، دەڵی کاکە گوێ بگرە ، ئەمن لەم جۆرە بەد بە ختیانەم زۆر بە سەر هاتووە ، لە تەورێز زیندانی بووم ، ژاندرمەیەکی پیسکەی (عەجەم) هەبوو دەستی پێم فێر بو بوو شەو بێری لێ نەدەکردم و بەهانەیەکی دەدۆزیەوەو دەیگرتم و تێری لێدەدام ! ڕۆژێک بۆ سەر ئاو ڕیزیان کرد بووین ، من لە ڕیزا کۆکیم ، ئاورێ دایەو بۆم هات و بە تورکی گوتی : (ولان

ئەی ......) من پێم نە گوتی بە کوردی قسە نەکەی ؟! زیندانیەکان
ئاوڕیان دایەوە، منیش زانیم دەیەوێ هەنجەتم پێ بگرێ و لێم بدات ،
لە دڵی خۆمدا گوتم : با بە دڵی ئەوان قسە بکەم ؛ بەڵکو چیدی لێم
نەدەن و بیدە مە لای بێعاری و وتم : کوا بە کوردی قسەم کردووە ؟
وتی ئەی بۆ بە کوردی ئەکۆکی ؟ منیش دەنگم هەڵبڕی و ڕووم کردە
زیندانی و زیندانبانەکان و بە پێکەنینەوە وتم : کۆا من بە کوردی
کۆکیوم ، ئەگەر بە کوردی کۆکیبام ئێستا تۆ حاڵی نەدەبووی !!
زیندانیەکان پێکەنین و ڕوویان لە ئاغا (شێر ئالی) کرد و گوتیان
: توو خوا چیدی لە حەسەن مەدە حەسەن کوڕیکی چاکە ! جا کاکە
ئەگەربڵێم بێ گوناه لێیانداوم و نیوەی عومرم هەر بە تێهەڵدان
بردووتە سەر، لەوانەیە باوەڕ نەکەی ! لە بەختی من هەزار هەندە !
زیرەک هەندێک نهێنی هەبوو کە نەیدەتوانی بیدرکێنی !!
پیاوانی(زەدەی ئیتلاعات) ی ئەوسا کە ڕاویان نابوو ، وەک خۆی
ئەڵێ لە هیچ جێگایەک نەیان دەهێشت جێگای بێتەوە و بە ئاسودەیی
بژێ ! ئازاریان دەدا ..
لێیاندا بۆ زیرەک وەک خۆی دەڵێ : نیوەی تەمەنم هەر لێیان داوم ،
زۆر جار بۆ خۆشم نازانم بۆ چی لییانداوم !؟
بۆیە لێمداوە چونکە زۆر ناودارە ..!!
مامۆستایەکی بەڕیز لە سلێمانی بۆی گێڕامەوە : لە سلێمانی ساڵانی□ک
زیرەک لەسەر شەقام ساردی فرۆشتووە ، گەنجێکی وەرزشکاری لە خۆبایی
شەقاوەچی ڕۆژێک زیرەک دەداتە بەر بۆکس و هەموو سەرو چاوی دەکاتە
خوێن ، کەسانێک بەو وەرزشکارە شەقاوچیە دەڵێن : تۆ بۆچی لە
زیرەکت داوە ، بۆ خۆی لەم سەرشەقامە کاسبی دەکات و ساردی دەفرۆشێ
، چ زیانێکی لە تۆ داوە ؟ لە وەڵامدا کابرای شەقاوەچی دەڵێ :
وەڵڵا بۆیە لێمدا ئەوە کەسێکی زۆر مەشهورو ناودارە ، منیش بۆیە
لێمدا تا پێم بڵێن .. (…) لە کەسێکی ناوداری داوە !؟
لەسەر گۆرانی گوتن لە بەندیخانە لە زیرەک دەدەن..!!
دکتۆر س□□رک□وت ئ□مین (□□) [illegible]
[illegible]

[illegible].. [illegible] : [illegible] ! [illegible] ! [illegible] ! [illegible] !! [illegible] !!.. [illegible] ([illegible]) [illegible].. [illegible] : [illegible] ([illegible]) [illegible] .. [illegible] : [illegible]!!.. [illegible] ([illegible]) [illegible] : [illegible] .. [illegible] .. [illegible] : [illegible] ! [illegible] ! [illegible] ! [illegible] ([illegible]) [illegible] : [illegible] ! [illegible] ([illegible]) [illegible] ! [illegible]) [illegible] ([illegible] . [illegible] ([illegible]) !… [illegible].. [illegible] !!..[illegible]

[illegible]
□□□□ (١٢)!! گوتم : ئاخر چی بووە چی ڕوویداوە با منیش بیزانم ؟
ڕابیعەخانم گوتی ئەم شەو ئەوەندەیان بە لولەی تفەنگ لە (زیرەک) داوە و هەرچی پولی هەشمان بوو هەموویان لێ ستاندووە ، هیچمان نەماوە ، منیش زۆرم پێ سەیر بوو ، دیسان بۆ لە زیرەکیان داوە ئەبێ هۆی چی بێت هەڵسام بە پەڵە جلم گۆڕی و سواری ماشینەکەم بووم چووم بۆ(کانی مەلا ئەحمەد) دیم (زیرەک) لەسەر کورسی دانیشتووە کە چاوی پێم کەوت زانی زۆر ناڕحەتم و بە پەرۆشم بۆی هەڵسایەوە زەردەخەنەیەکی کرد و گوتی : ئەمە بە هاوارمەوە هاتووی ؟
گوتم : ئەمە چیت لێ قەوماوە ؟
دەستی بۆ کراسەکەی بردو هەلیدایەوە و گوتی : سەیرکە ؛ کاکە بزانە چیان بە سەر هێناوم ! کە سەیری سینەو پشتیم کرد بە ڕاستی موچڕکە بە بەری پێمدا هات و لە تۆقی سەرمەوە هاتە دەرەوە ، جێگای هەر لولە تفەنگێ لێان دابوو وەک بڵێی بە بۆیە شین ژمارە پێنج لەسەر سینگ و پشتی نووسرابێ وابوو جێگای قۆنداغی تفەنگ بە پانی و درێژی قۆنداغەکە پشتی زیرەکی شین ومۆر کرد بوو .
گوتم : زیرەک ئەتۆ ئەوانەت ناسی ؟
گوتی : نە بە خوا نەمناسین بەڵام ، کوڕە جحێلێکی باڵا بەرزیان تێدا بوو زۆر لایەنگری لێوە کردم بە ڕاستی ئەو نە بوایە شپرزەیان دەکردم ، زۆری تریش هەتیوێکی خرکەڵە ی چوار شانە شڕۆری تێدابوو زۆر بە بێ وجدانی لێیدام ئەو هەتیوە پیسە هەر هاتوو غاردایە ژوورەوەو شوشەیەکی ویسکی کوپەیی هەڵپچڕی نای بە سەریەوە (…) وەک عەسا بەی فلیمەکان فڕی لێدەداو جوێنێکی پێدەدام ، ئاخیر من خۆم پێ نە گیراو گوتم : هەی نا پیاوی نا ئینسان ، ئە تۆ دزی یان ویسکی خۆری ؟ دانیشە با خزمەتت بکەم ! شوشەکەی داناو گوتی : هەی پیرە دایکت …(١٣*) ئەوە من بە پیاو نازانی ، ئەم جارە بە هەردوو دەستی تێمبەر بووئەگەر ئەو کوڕە باڵا بەرزە نە بوایە بە خوا شڕی ئەکردم ! گوتم هاتوونە سەرت و لێیان داوی و هەموو لە شیان شکاندووی سەرە ڕای ئەم هەمــوو لێــدانە مەتحیــان دەکەێ ؟ گــوتی : ڕاستـە ئەو نە وعەکەسانە هی مەتح کردن نین بەڵام ، دەگوترێ ئەویان لە ئەوەی تر چاکترە بەڵام ، چاکیان تێدا نیە ! گوتم : شکاتت کردووە ؟ گوتی :

لە پێش تۆ (ژاندارمە) کان لەرێ بوون و (باز جۆیان) لێ کردم بەڵام ، خۆ ناشوێرم بڵێم وەک مەسەلەکەی کابراش دەکوژن و لە گەڵ جەنازەکەی ئەڵێن !!

گوتم : زیرەک ئەتۆ ئەزانی بۆچی لێت ئەدەن بۆچی بە من ناڵێی ؟

بە دڵێکی پڕ باوەڕەوە سەیری منی کردو گوتی : ناوێرم دەردی خۆم بە کەس دەربڕم ، بەڵام ؛ هەڵبەت شت لە تۆ ناشارمەوە ئەگەر تۆزێک سەبر بگری و عەجەلەنەکەی تا وەختی خۆی دێت !

گوتم : یەعنی چی کاکە گیان قسە کردنیش سەبری دوێ ؟

گوتی : پێم نە گوتی وەزعی من وەزعێکی (مەعمولی نیە) ناوێرم دەردی دڵی خۆم لای هەموو کەس بکەم ! بەڵام ، ڕۆژێک دێت پێ بەدەم هاوار بکەم و خەڵکیش حاڵی بکەم کە بۆ چی نایەڵن لە هیچ شوێنێک بحەوێمەوە و هەر وەختێکی ئارەزووشیان لێ بێت ئەوە بە هانەیەکم بە ئەدۆزنەوە و تەرو پڕ تێم هەڵدەدەن و دەڕۆنەوە !!

سەرم لە وەزعی زیرەک وسوڕمابوو هیچی لێ حالی نە بووم نا چار هیچی تر لێم نە کۆڵیەوە . دوو سێ ڕۆژ هێنایان و بردیان و دواجار پێیان گوت : کاکە تۆ چی دەکەی لەم چۆڵە و دوورە شارە ، بە قسەی ئێمە دەکەیت بڕۆ جێگایەکی تر بۆ خۆت کاسبی بکە باشترە هەتاکو شەوێکەس نەشیان کوشتوە ؟!

گێرانی خان باجی زیرەکی بە لێدان دا ..

دوا جاربە ناچاری کەل و پەلەکانی چایخانە هەڕاج دەکاو زیرەک سەرهەڵدەگرێ !

میرزا کەریم بەردەوامە لە گەڕان بە دوای زیرەک ، گوتیان لە سبلاغە ، چووم ماڵەکەم دۆزیەوە و لە خاوەن ماڵم پرسی کوا زیرەک ؟ گوتی وەرە دانیشە تا بەسەر هاتی زیرەکت بۆ بگێڕمەوە ! گوتی : کە لە گەڵ ڕابیعە خانم هاتنە ئێرە ، من لێرە ژوورێکم پێدان ، ئێوارەیەک زیرەک لە گەڵ هەندێک برادەر دەچێتە دەرەوە ، بۆ (ڕیستورانی – ئیپریم) برادەران سەرگەرم دەبن و داوا لە زیرەک دەکەن گۆرانییان بۆ بڵێ ؛ زیرەک دڵیان ناشکێنی وگۆرانی (خان باجی) یان بۆ دەڵێ و دانیشتوان گوێیان لەدەنگی زیرەک دەبێت دەست دەکەن بە چەپڵە لێدان و فیکە لێدان ، بە جۆرێک دەنگیان دەگەیشتە خیابان ، لە خیابانیش پۆڵ پۆڵ خەڵک دەهاتنە بەردەرگای ڕێستوان و ئەوانیش دەستان بە چەپڵە لێدان کرد ، سابلاغیش هەمیشە لە ژێر چاودێری دابوو ، لە ئیختیناق دا ئەژیان لە لایەن دەوڵەتی ئێرانەوە ، ئەم شتە هەمیشە وابوو نەیاندەهێشت خەڵکی زۆر پێکەوە کۆ ببنەوە !

ئەفسەرێکی (شهربان) هەمیشە لە گەڕان بوو لەگەڵ چەند پاسەبانی چەکدار ، ئەگەر نزیک ڕیستوانی ئیپیریم ئەم هەموو شەڕقیە دەبینن ،

یەکسەر ڕوویان کردە ئەوە ، پاسەوانەکان یەکسەر لە ماشێن دابەزین و غاریان دایە سەر خەڵکە کە دەستیان کرد بە بەدەرکردن و بڵاوکدن و پاڵدانی خەڵک ، بەڵام خەڵک ڕاهاتبوون لەولا پاڵ ئەدران و لەوە سەر خۆیان پێدا ئە کردەوە…

ئەفسەرەکە چووە ژوورەوە دی جێی دانیشتن نەما بوو خەڵک بە پێوە چەپڵە لە ئەدەن و گۆرانییەکە دەگێڕنەوە ، ڕووی کردە زیرەک و هاواری کردو لە سەرخەبە ئەمە چیە ئەم جێگایەتان شلەغ کردووە ؟ کەس گوێی نەدایە ئەفسەرەکە و زیرەکیش گوێی نە دایە تا گۆرانییەکەی تەواو کرد و گوتی جەناب سەروان گۆرانی گوتن قەدەغەنیە ، ئەتو بۆ هاتی زەوق ئێمە دەشکێنی ؟

ئەفسەرەکە گوتی : ئەم شلەغییە قەدەغەیە ، ئەم شێوە گۆرانییە کە ببێتە هۆی کۆبوونەوەی خەڵک قەدەغەیە ! زیرەک گوتی : کاکە بۆچی لای ئێوە گۆرانی ئەڵێن و ڕەقسیشی بە دەمەوە ئەکەن لەسەر ڕەخی خیابان یان لەناو پارکێک زۆر لەرە شلەغ ترە بۆچی بۆ ئەوان قەدەغە نیە ، بۆ ئێمە کە لە ناو چوار دیوارە ئەم ڕیستورانە تەنها یەک دەرگای هەیەو بێ پەنجەرەیە ، بە گۆرانی دەردی دڵی خۆم بە با بدەم بۆ دەبێ مانعتان هەبێ ؟

قسەیەک لە ئەفسەرەکەو قسەیەک لە زیرەک ، ئەفسەرەکە یەک زللەی لە بنا گوێی زیرەک دا ! ! زیرەکیش نە یکردە نامەردی و هەسایەوە پێوەو هەتا تەنی تێدا بوو زللەیەکی لەبن گوێی ئەفسەرەکە دایەوە و پشتاو پشت بەری دایەوە ، خەڵکی دەورو پشتی دایان پەلەسیە سەریەک و بوو بە شەڕێک لە هەموو ئێرانت نەیانتوانیوە ئاوا لە ئەفسەرو پاسەبان بدەن وایان لێ کرد بوون خۆیان پێ لەسەر پێ ڕانەدەگیرا ، یەک لە پاسەبانەکان هەڵاتبوو خۆی گەیاندبووە شەهرەبانی و ئاگاداری کردبوونەوە ئەوا لە ڕێستورانی ئیپریم خەڵک لە ئەفسەرەو پاسەبانەکان دەدەن فەوری دەبێ بگەنە فریامان ..

ئەوەندەی پێ نە چوو دوو ماشێن پڕ لە پاسەبانی چەکدار لە بەردەم ڕیستوران خۆیان فڕێدایە خوارەوەو غاریان دایە ژوورەوە دەستیان کرد بە لێدانی خەڵکەکە ، ئەو جارە بووە بای پاسەبانەکان تێڕەی ئەوانی تریان کردەوە ، هەموویانیان خستە نێو ماشێن و بەتایبەت ئەفسەرە کە زۆری لە زیرەک دا و دوو دەستی لە پشتەوە بەستەوە لە بەر چاوی خەڵک دایە بەر شەق و سواری ماشێنی کرد ، بەڵام ، هەرچی لەشی ئەفسەرەکە بوو خوێنی پێدا ئەهاتە خوارەوە شەڕەکە کۆتایی هات و هەموویان بردن بۆ شارەبانی ، خەڵک زۆر هەولیاندا بۆ بەردانی زیرەک ، بەڵام ، ئەفسەرەکە هەموو خەڵکەکەی بەرداو زیرەکی هێشتەوە ، بە هەردوو دەستی بەستراوەو خستیە نێو حەوزی حەوشەی شەهرەبانی ، دەم نادەمیش لێی هەڵدەستاو بە شەق و زللە بەردە بووە گیانی زیرەک

تا ماندوو دەبوو ، ئا بەم شێوەیە زیرەک ئەم شێوەی بەم شکەنجەو ئازارەوە بەسەر کرد تا وەختی بەیانی لە هەشتەی چوو خەریک بوو بمرێ ؛ ڕەوانەی بیمارستانیان کرد ، ئاغا (محیەدینی دەستالی) بوو بە کەفیلی لە شارەبانی و زەریشی هەرەشە لە ئەفسەرەکە کرد کە چۆنت وا لە خانندەیەکی کورد کردووە بە لێتداوە بت دابایە دادگا بە چ حەقێک شەو تا بەیانی لێی دەدەی ؟ خۆ بە خوا ئەگەر شتێکی لێبەت تا پایتەخت ڕاناوەستم هەموو کاربە دەستانی دەوڵەت تێدەگەیەنم کە چ زوڵم و زۆرێک لەرێ بە سەر ئەچیت بە ئەوەی کەس بتوانی قسەیەک بکات !؟ زیرەکی لە گەڵ خۆی برد ماڵەوە و زیرەک زۆر سوپاسی کردو لە ماڵەوە کەوتە نەو جێگاو ژنەکەی زیرەک گوتی : من لەرێ دەمرەم . منیش پێم گوت ئاخر بۆ دەبێ تاکەی دەی ماڵە تۆ هەر بەسەر پشتی وەتاغەوە بەت با لە ناو ئەمەدا تەزەک ئەقرە بگری و بحەسێیتەوە ، سەیری منی کردو گوتی : ئەمن تازە ڕووم نیە لەرێ بمێنمەوە پێنج و دوو ڕۆژێکم ماوە ئەچم بۆ شارێکی تر گچکەو نانێکیش هەردەبێ من و ڕابە سکمانی پێ تێر بکەین ، لەم قسەکانی دیار بوو زۆر دڵشکاو بوو ..(پ٢، ل١٠٦)

بە ڕاستی ماندوو بووم هەندەی باسی لێدانەکانی زیرەکتان بۆ بنووسمەوە !!

ناچارم ئەوەش بنووسمەوە کە لە کاسێتی ناسراو بە کاسێتی ئەبوو سەباح ، دەردە دڵی زیرەکتان بۆ بگوێزمەوە ، زیرەک دەڵێ :ئومێدوارم پاکی نەکەیتەوە ، ئاغاز ئاغاز تەماشای قسەی ڕابە مەکە ئەوەی بە سەرم هاتیە پێت دەڵێیم ، دوایی دەردی دڵم هەیە ! دوای ئەم گەڕانیە ! ئەی هاوار ئەی هاوار من لە هیچا نە بووم ،هەژدە مانگ لە ئێراقا گیرام ! شەش مانگ لە ژێر شکەنجەی سازمانی ئەمنیەتی ئێراقا ، ئەوەی بە سەریان هێنام هێنام .. ئەوەی کە تەعزیب بوو کردیانم ئاخیری دەیانەویست بتلێکی بیر لە قینگم بەن !! ! (پێکەنینی دانیشتووەکان ؟؟) تکایە ئەوەش پێمەکەنن !! کوڕێکی خانەقینی پۆلیس بوو لەوێ گوتبووی ئەگەر هەرچیتان لێکردووە قەیدی ناکا من قبووڵم کردووە ، ئەگەر ئەوەی لێبکەن ئەم ئەمنە بە یەکا ئەدەم ..باشە ئەو خراپەی لە گەڵ کردم لەمنی دا کوشتمی ! ڕۆژێک پێشتر مانگێک لێیدام ..ئەمما دوایی جغارەی بە دەنام .. تا ئەو ڕۆژەی دەمرم مەمنووونیم ، بە خاتری خوا کاکە من ئەژگاری خەم ئاوا بردووتە سەر ، هێنامیانە سلێمانی ..نە کەرکوک هێنامیانە کەرکوک نەء بمبوورن ! هێنامیانە کەرکوک لە کەرکوک بۆ موسل ، بە قەراغ بە قەراغ هەولێری جوانا کە دەیشتم ئەژانەکئی خەشم لەرێ گوزەرانەدووە ، ئەی هاوار کوردی هەوەڵر کەسی بە دەرەوە نیە ، لە حاڵی من بپرسە ، کە تۆ کابرا چ کارەی ؟یا چی لەرێ ؟لەم ناو قەفەسەی پۆلیسخانە چییەکەی ؟ تەنیا نەفەرێک وەک خولە پیزەیان

گرتبە ! بە هەژدە پەلیسەوە منیان ئەگرت و ئەبرد .. ئەی هاوار لەو
ماڵە بووم لەم ماڵە بووم لەوێ بووم ، فایدەی نیە بوو هەرچی
تەمەشام دەکرد ئەو ماڵانە کەبووم ، تەماشام دەکرد هەموو
پەنجەرەکانیان دیار بوو قاپیەکانیان دیار بوو ، ئەمما ئ زیرەک
جگە لەم پەشهات و هەژاری و بە کاریەشی وەختە لە ڕادیۆ بە فەرمی
کاری کردووە، چ لە ڕادیۆی بە غدا چ لە ڕادیۆی تاران و کرماشان ،
گەورەترین کار بەدەست و هونەرمەند لەم دەزگاو ڕادیۆیانە دژایەتی
زیرەکیان کردووەو کاسەتیان لەشکردووتەوەو لەیانداوەو دوا جار
بوونەتە هەی دەرکردن و نانبڕانی و ئاوارەیی و کەوتنە بە ندیخانە
لە ئیران و لە عیراق !ئەی هاوار هاوار بەشەر نە بوو بەڵە حەسەن
زیرەک بە کوێ ئەبەن ؟، باوکم من خولە پیزەم ؟
زیرەک بەم گەرانەوەو دانپەدا نانە دەیەوە بە خەڵکی کورد بڵێ ..
براکانم ئاوا ژیاوم و لە نەو ئەم ژیانەشدا گەرانیم بە گوتوون !!
.. ئەوەی کە تەعزیب بوو کردیانم ئاخیری دەیانەویست بتلەکی بیر لە
قینگم بەن !! ! (پەکەنینی دانیشتووەکان ؟؟) تکایە ئەوە پێ
مەکەنن !!؟

-تاوانەک کە زیرەک بەرامبەر بە خەی کردوویەتی : .. زیرەک بە
هوشیاریەوە خەی کرد بە قوربانی دوو شت (هونەرەکەی و کورد
بوونەکەی) هەر لە کاسەتی ناسراو بە کاسەتی ئەبووسەباح دەفەرمووە
: (هونەر بە من کارەکی نەکرد بە دوایا بچم ، چەن کوردم و بە
کوردی قسەدەکەم !!) هەر لە بارەی کوردبوونەوە دەڵێ ، بەی بەوام
بەکورد نیە! (…) هەندەم نەماوە بمرم و بچمە ژەر گڵ و بە شەری
کورد نەبینم !!) لەرە زیرەک بە گلەییەوە باسی هونەردەکات و لەگەڵ
ئەوەی بەم هونەرە بەرزەو ئەم هەموو خزمەتە مەزنەی بە هونەری
کوردی کردووە ، ئەوەتە ئەستا لە نەوان دوو شاخەک چایخانەیەکی
پێپوتم هەیەو کاسبی تەدا دەکەم ، هونەر وای نە کرد ..لەسایەی
هونەر دا بژیم و بە هونەرەکەم بژیم ! ئەوە حاڵمە و هەر جارەی دوو
سێ ساواکی دەن و لە خوەندا سوورم دەکەن !!
لە بارەی کورد بوونیشەوە دیسان گلەیی دەکات کە هونەرمەندانی کورد
ڕەزیان نەگرتووەو ئازریان داوەونانیانبڕیوەو دەریان کردووە کە لە
ڕادیۆ بووە !! بەیە دەڵێ بەوام بە کورد نیەو پەمخەشە بمرم و بچمە
ژەرگڵ و بەشەری کورد نەبەنم !! کە چێ لەسایەی خزمەت بە هونەری
کوردی ئەوەتە حاڵــم و ئەوانەی کە لــەم دەدەن و کەشەم بە دروست
دەکەن زەربەیان کوردن !!
زیرەک لە کورد بوون و هونەرمەندیەتی کورد پەشیمان نیە ! ئەو
گلەیی لە بەشەک بەناو هونەرمەندان و بەشەک لە کوردان دەکات .. کە

بـوونەتە هۆی زۆر تـرو گەورە تـر بـوونی ئازارەکـانی بە دەست
کوردانەوە ، کە ئەم ئازارە چووتە سەر ئازاری هەردوو دەوڵەتی
ئێران و ئێراق – جێم نە بۆوە جێم نە بۆوە ئەی برای کوردم لە
ئێـراق و لە ئیـران – و ئـازاری نێـو بەنـدیخانەکانیان !؟ ئەمەش
جۆرێکە لە گێڕانەوەو دانپێـدانانی ئەو ئـازارانەی کە دیـویەتی بە
هۆی کورد بوون و هونەرمەند بوونیەوە !! هەر بەم هۆیەوەیە زۆر جار
لە نێو گۆرانیەکانی دا هاوار دەکات و بە حەسرەتەوە دەڵێ : چیم
کرد لە خۆم !؟ دوا جار پێاو سەری سود□مینێ کە (هونەرمەند حەسەن
زیرەک) لە نێو ئەم ژیانە دۆزەخیەدا ئەم دەنگە بە هەشتییەی لە کوێ
هێناوە !؟؟

ئەنجام :

١-لەم لێکۆڵینەوەیەدا دەردەکەوێ کە زیرەکی هونەرمەند ، یەکێ لەو
کوردانەیە کە زۆر زوو و بە هۆشیاری و ئازایەتیەوە پێش هەمووان
دانپێدانان دەکات .
٢-زیرەک لەم دانپێدانانە لە گوتنی هیچ بابەتێک ناپەنگێتەوەو
بەدەنگی بەرزو بە ئاشکرا دەڵێ : دەیانویست بتلێکی بیرە لە قینگم
ببڕن ! دەڵێ .. لێیاندام و دایکیان گام و لە قوزی دایکیان دەبردم
! دەڵێ ..ساواک داوام لێدەکات بچمە ئێراق و کاریان بۆ بکەم !؟
٣-هەر لەم لێکۆڵێەوە دا دەردەکەوێ ئەوانەی لە زیرەک دەدەن..ساواک
و ئتلاعات و زەدەی ئیتلاعاتن ، واتە دەوڵەت خۆیەتی ، چۆن لە ڕادیۆش
دەریانکرد ؟ !
٤-لەم لێکۆڵێنەوە دا دەردەکەوێ کە دەوڵەت ئامانجی کوشتنی زیرەکە
، ئەوەتە ڕؤژێ کە لە زیرەک دەدەن ڕابیعە خانم دەچیتە ماڵی میرزا
کەریم و دەگری و دەڵێ : دەبێ لەم شوێنە بڕۆین دەنا ڕۆژێ دەشمان
کوژن ! لە ژاندارمەری شکات دەکەن ، لە جیاتی پاراستنیا بە زیرەک
دەڵێن : لێرە بڕۆ با ڕۆژێ نە شتان کوژن !؟ زیرەک خۆشی دەڵێ :
خەڵکیش دەکوژن و لە گەڵ جەنازەکەشی دەچنە سەر قەبران ! دواجار
زیرەک دەڵێ : هێندەم نەماوە (بمرم – بمکوژن !!) و بچمە ژێر گڵ
؟!
٥-لەم لێکۆڵینەوە دەردەکەوێ لە ڕؤژی دەرکردنـی زیـرەک لە ڕادیۆی
تاران و کرماشان ، ساواک بە دوایەوەتی و لێناگەڕێ لە هیچ کارێک
سـەرکەوێ و لە هیـچ شـوێنێک بحەسـێتەوەو بگیرسـێتەوە ، هەر بۆیە
بەردەوام ل□ گ□رانیەکانی دا دەڵێ .. جێم نیە تیا بسرەوم خاکم
بەسەر بێ بێ لانە خۆم !
زیرەک لە نێو گۆرانیەکانی دا زۆر جار باسی دەربەدەری و
ئاوارەیی خۆی دەکات ، بەڕیز عومەری سولتانی دەنووسێ : کە چووینە

کانی مەلا ئەحمەد زیرەک زۆر بێ تاقەت بوو ، کە لە مێزەکەی ئێمە دوور کەوتەوە ، سەری بۆ ئاسمان ه□ل□ب□ی و گوتی : خودایە ئەم جارە بۆ کوێندەر ه□ل□ب□م ؟ میرزا کەریم دەنووسێ : لەم دوای□دا زیرەک ساواک سەراو دووی نا بوو لە هەموو جێگایەکەوە بە دوایەوە بوون و لێنەدەگەڕان لە هیچ جێگایەک بحەوێتەوە!؟

سەرنج و ت□بینی و سەرچاو□کان :

(□)[illegible] . (٢)مامۆستا محەمەدی ڕەمەزانی نووسەرو وەرگێڕی ناسراوی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان ، ئەم باسەی لە فەیسبوک بڵاکردووتەوە.

(□)[illegible] (٤)چاوپێکەوتنێکی گرنگی (مام عەلی یاسەمەنی) هەیە،کە مامۆستا محەمەدی ڕەمەزانی لەگەڵی کردووە ، لەساڵی ١٩٩٦ ، مام عەلی خزمێکی نزیکی هونەرمەند(حەسەن زیرەک)ەو ڕەفیقی منداڵ□ی□تی و با□□تی گرنگ باس دەکات ، سیدی ئەو چاوپێکەوتنە مامۆستا محەمەد ڕەمەزانی گەورەیی کردوو وەک دیاریەک پێی بەخشێم ، سوپاسی دەکەم .

(□)[illegible] ! (٦)□□ژ□ک باسی زیرەکمان دەکرد ، بەڕێزێک گوتی : دایکی مێردی کردووتەوە !!؟ بەتانەوە ئەمەی گوت . منیش گوتم خۆزگە هەموو ئەوانەی دایکیان شوی دەکردەوە حەسەن زیرەکێکیان لێ دەردەچوو ، جا ئەوسا با شوکردنەوە خراپ بوایە !

(□)[illegible] . (٨)ب□داخەوە ئەم لێژنەیە چ لێژنەیەک بووە ، کە جەسارەتیان کردووە بە زیرەک بڵێن ..دەنگت بۆ ڕادیۆ ناگونجێ ! خۆزگە دەناسران ..

(□)[illegible] : [illegible] (١٠)[illegible] . (١٠)زیرەک لێرە باسی شاگردێکی دەکات ، لە کانی مەلا ئەحمەدو لە میوانخانەی سەقزیش زیرەک چەند شاگردێکی هەبووە ، ئەو بەڕێزانە دەتوانن زۆر شت لە بارەی

زیرەکەوە باس بکەن ، هیوادارم لە ژیان مابن و یادگاریەکانیان لە گەڵ زیرەک بگێڕنەوە .

(□□)□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□ □ □□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□ □ □□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□ . (١٢)ل□ کاتی لێدانەکانی زیرەک لە لایەن ساواکی و ئیلاعیاتیەکان و زەدەی ئیتلاعاتەکان ، زۆر جار ژاندارم و ئەفسەرەکان بە زیرەک دەڵێن؛(لێرە بڕۆ با ڕۆژێ نەشتانکوژن !!)جگە لە لیدان و شەرپێفرۆشتنەکان وشەی – نەشتانکوژن) بەردەوام بۆ زیرک دوو بارە دەبێتەوە ، ئەمە ئەوە دەردەخات ، کە دژایەتیکردنی زیرەک لە لایان دەوڵەت و ساواکەوە بۆ کوشتنی زیرەک بووە ، هەر ئەوش بوو دواجار ژەهرخواردوویان کرد !!

(١٣*)لێر دڵنیام زیرەک قسەی ساواکیەکەی وەک خۆی گێڕاوەتەوە کە بە زیرەکی گوتووە □ هەی دایکت بگێم ..)چۆن زیرەک دانپێدانانەکانی وەک خۆی گێراوەتەوە، بەڵام ، میرزا کەریم دڵی ناهاتووە ئەمە بنووسێ ..

مەولود ئیبراهیم حەسەن
٦/ ٢٠٢٣ – هەولێر

سەرچاوەکان :

-چریک□ی کوردستان چاپی دووەم ،١٣٧٦ خورشیدی ،سازمانی انتشاراتی بور□ک□یی

-ح□س□ن زیر□ک و ه□ند□ک ل□ ب□س□رهات□کانی –نووسین: میرزاکەریم خ□شناو ، ب□رگی ی□ک□م ، ١٩٨٤، ه□ول□ر

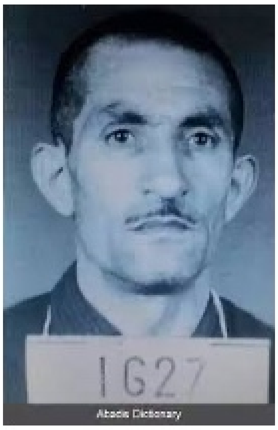

- حەسەن زیرەک و هەندێ لە بەسەرهاتەکانی – نووسینی : میرزا کەریم خۆشناو ، بەرگی دووەم ١٩٨٦. ، هەولێر

-ساوک بۆچی حەسەن زیرەک ی کوشت – مەولود ئیبراهیم حەسەن- هەولێر – ٢٠١٢

چاوپێکەوتنی (مام عەلی یاسەمەنی) خزمی نزیکی هونەرمەند حەسەن زیرەک وهاوڕێی منداڵی و تەمەنی ، چاپێکەوتن نووسەرو وەرگێڕی ناسراوی کورد مامۆستا (محەمەد ڕەمەزانی) لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ساڵی ١٩٩٦ ز .

وێنەکان:

١-زیرەک بەندیخانەی کرماشان

٢-زیرەک بەندیخانەی سلێمانی لەگەڵ کەمالی شەفیق

٣-زیرەک سلێمانی بەرۆنکە سپیەکە

٤-زیرەک

٥- پەیکەری زیرەک دەسکردی هونەرمەند بەشیری ناسری
٦- تاران لەگەڵ ساکاری کچی

گرنگی ئاژیتاتۆر.. مەنسور حیکمەت

وەرگێڕانی: کاوە عومەر

(بەشێک لە قسەوباس لە کۆبوونەوەی ئەندامانی ئۆرگانە ناوەندییەکانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران)

دەقەکە لە کاسێتەوە وەرگیراوە

قۆناغی یەکەم ٩:٣٤ خولەکە

لە کۆبوونەوەیەکی بچووکدا دەتوانم زۆر ڕوونتر باسی بابەتەکە بکەم. ئەگەر باسەکە تێکەڵاو بوو، ئەوە لەبەر ئەوەیە کە من ئەو بابەتەم نووسیبوو و نەمدەویست هەمان باس دووبارە بکەمەوە. کەمێک تێکەڵ بوو. بەڵام ئەوەی ئەمە دەیڵێین ئەمەیە: ڕەخنەگرتن لە شێوازی کاری پۆپۆلیستی، واتە جیابوونەوە لە شێوازی کاری چینایەتی کە دەتوانێت شۆڕشگێرایی وردە بۆرژوازی ڕێکبخات. ڕێکخستنی شۆڕشگێڕی وردە بۆرژوازی واتە ڕێکخستنی شۆڕشگێڕی تاکەکەسی و یەکێک لە بناغەکانی دابەڕانی پۆپۆلیزم لە چینی کرێکار ئەوەیە کە توانای ڕێکخستنی چینی نییە لە شوینی ژیان و کارەکەیدا و ئەمەش ئەمان بەڕوونی گوتووە، واتە وەک دیاردەیەکی بابەتیی چین ڕێکبخەن. بەڵام ئەمە هێشتا نیوەی بابەتەکەیە. نیوەکەی تری باسەکە ئەوەیە کە بتوانین ڕێکخراوێک پێکبهێنێت کە بتوانێت چین تێیدا ڕێکبخرێت. واتە خەباتی چین بتوانرێت لە ڕێگەی کەناڵی ئەم ڕێکخراوەوە بەدوادا چوونی بۆ بکرێت. بەبێ ئەم ڕێکخراوە نەک هەر لەگەڵ تایبەتمەندییە بابەتییەکانی ژیانی چین – کە بینای هەرەمی و حەوزەکانی شون و ژیاندا- بەڵکو پەیوەستە لەگەڵ تایبەتمەندییە بابەتییەکانی خەباتی چینی کرێکاریشدا خۆی بگونجێنێت.

چوون بەرەو چینی کرێکار تەنیا بە مانای دروستکردنی ڕێکخراوێک بۆ کرێکاران نییە، بەڵکو بە مانای دروستکردنی ڕێکخراوەکە لە کرێکاران. وە ئەگەر شتێک بە ئەم لایە نەچەمێتەوە، ناتوانیت قاڵبێک

کە لەم لاوە چەمابێتەوە بەهێنیتە ئەم ئاستە و چاوەڕێی ئەوە بکەیت کە قاڵب دروست ببێت. دەبێت سەیری ئەوە بکەیت کە چینی کرێکار بە شێوەیەکی بابەتیانە دەتوانێت چی بکات و ناتوانێت چی بکات. خاڵی بەهێزی لە کوێدایە و ئەو هێزەشی چۆن نیشان دەدات؟ وە حزبی کۆمۆنیست دەبێت ڕادەیەکی زۆر خۆی ڕێکبخات، نەک بەتەواوەتی. بەڵام ئەو شتەی کە دەبێت خۆی لەگەڵیدا بگونجێنێت بە شێوەیەکی واقیعی ئەوەیە کە چینی کرێکار چینێکە بەنهێنی بەرهەم ناهێنێت، بە ئاشکرا بەرهەم دەهێنێت و بە نهێنی ناڕەزایەتی دەرنابڕێت، بە ئاشکرا ناڕەزایەتی دەردەبڕێت، بە نهێنی شۆڕش ناکات، بە ئاشکرا شۆڕش دەکات. بەڵام حیزبی کۆمۆنیست دەبێ بە نهێنی کار بکات. پەیوەندی نێوان ئەم دوو دیاردەیە، لێکهەڵپێکانی ئەو کارە نهێنی-ئاشکرایەیە، تا ڕادەیەک کە هەموو شتێک لە کۆتاییدا دەبێتەئاشکرا، ڕاپەڕین کارێکیئاشکرایە.

بەڵام گونجاندنی حیزب لەگەڵ دیاردەی ڕێکخستنی خەباتی چینی کرێکار، بەشێوەیەک کە ئەم خەباتە دەتوانێت خۆی نیشان بدات، ئەولایەنی زۆری ئەو شتەیە کە دەتوانێت خۆی نیشان بدات، ئەمە ئامانجی ئێمەیە. و ئەمەش بە مانای ڕەهەندێکی جددیئاشکرای-ئامادە لە پێوەندی لەگەڵ چینی کرێکار و میکانیزمێکی زیندوو بۆ کارلێککردن لە نێوان حزبی کۆمۆنیست و چینی کرێکاردا دێت. ئەمەش توخمی ئاژیتاتۆری کۆمۆنیست و ئاژیتاتۆری پرۆلیتاریا بە ئەمە بەرجەستە دەکاتەوە،لەبەر ئەوەی کە ڕێک ئەو توخمەی کە بەشێوازی نهێنی ناتوانێت بەتەواوەتی هەزم بکرێت بەڵام بەشی بزوتنەوەی خۆبەخییش نیە،توخمی ئاژیتاتری پڕۆلیتاریای کۆمۆنیستە.ئەمە جێگای لە حیزبدایە، ئەرکی لە بەردەم ڕیزەکانی کرێکاراندایە. هەزمکردنی ئەم دیاردەیە لە حیزبی کۆمۆنیستدا پێویستی بە باسکردنی شێوازی کارکردن تا بە فەرمی ناسینی ئەم ڕەهەندانەی خەباتی کرێکاری هەیە. ئەگەر ئەمە بکەین، دەرئەنجامەکانی ئەمەیە، یان دەتوانم بڵێم کە ئەمە تەواو پێچەوانەی ئەم مەسەلەیە، کە حزبی کۆمۆنیست دەگۆڕێت بۆ بزووتنەوەیەکی کرێکاری و دەگۆڕێت بۆ حزبێکی کرێکاری پێشکەوتنخوازتر و نەک ببێتە حزبێکی کرێکاری کە هاوڕابێت لەگەڵ حزبی کۆمۆنیستدا. وە ئەمە دەتوانێت ئێستا بە تەواوی بەم شێوەیە بێت. ئەو کرێکارانەی لەگەڵ ئەمە هاوڕان لەگەڵ ئەمە ڕێکخراوێک پێکدەهێنن، بەڵام ئایا ئەم حیزبە هەستیارترین و ئاگادارترین و پێشکەوتنخوازترین و ناڕازیتیترین کرێکارە؟ ئەگەربەمانا کتێبییەکەی بڕۆین بەڕێ ئیتر، چونکە هەرکەسێک قبوڵمان بکات بەدڵنیاییەوە ژیرتر دەبێت. بەڵام ئەمە وەڵامی کێشەکە نییە. ئەوەی کەعەقڵی

زیاتر دەبێت، بۆچی لە بەردەم پیشەسازی نەوتدا نییە کاتێک خەریکە شا بڕوخێنێت؟ ئەو کەسەی عەقڵی زیاترە، بۆچی لەبەردەم ناسیۆناڵ و کەنەدا درایدا نییە کاتێک باریکاد دەبینن و هێرش دەکەن؟ هۆکارەکەشی ئەوەیە کە ئەم کەسە لەو پێگەی ڕابەریەدا نییە. هەروەها تایبەتمەندییەکیش هەیە کە ئیتر هەمووی بە ڕێککەوتن لەگەڵ ئەمەوە پەیوەست نییە، پەیوەندی بە پەیوەندی ئەو کەسەوە هەیە لەگەڵ چینەکەی.

بەم مانایە هەزمی ئەو جۆرە کرێکارە و ئەو ڕابەرە ئاژیتاتۆرە کۆمۆنیستییە بە حیزبی کۆمۆنیستی پێویستی بە باسکردنی شێوازی کارکردن هەیە. ئەگەر ئەم توخمانە لە ئێمەدا سەرهەڵبدەن و هەزم بکرێن، حزبی کۆمۆنیست بەشێوەیەکی واقیعی دەگۆڕێت بە بزووتنەوەیەکی خودی کرێکاران. پێکهاتنی بە واتای پێکهێنانی توانای کۆمۆنیستی چینی کرێکارە، نەک بەو مانایەی پێکهێنانی ڕێکخراوێکی کۆمۆنیستی بۆ چینی کرێکار، کە زۆرترینی بتوانێت پەیوەندییەکی جەماوەریی و کاریگەریی وشە و پەیوەندییەکی هەڵبژاردن لەگەڵ چینی کرێکاردا دابمەزرێنێت ، نەک پەیوەندییەکی ڕێکخراوەیی لەگەڵیدا یان پەیوەندی لەگەڵ ئەودا. ئەگەر ئەمە بەدیهات، ڕابەرایەتیکردنی خەباتی ئێستا بۆ ئێمە کێشە نییە. هەرچەندە لاواز بیت یان بەهێز بیت، بەڵام ئەمە هەر مومکینە. لە ئێستادا ئەگەر ئەم جۆرە کرێکارانە لە شارێکی دیاریکراودا لە ڕیزەکانی ئێمەدا بن، دەکرێ بڵێین ئێمە ڕابەرایەتی ئەم خەباتەمان کردووە، تەنانەت حەوزەشمان نەبووە. باشە ئەوە ڕوونە کە من نامەوێت ئەمە گشتگیر بکەم و بڵێم ئەمە نەرمی کارەکانمانە. بە شێوەیەکی سیستماتیک کۆمیتەی شارەکان ئەم کارە بکەن، کۆمیتەی بەشەکان ئەم کارە بکەن. وە لە بنەڕەتدا دەتوانین خۆپیشاندانەکان تا ڕادەیەک ڕابەرایەتی بکەین تا بتوانین هێزەکانمان ڕێکبخەین و ڕێکخستنێکی هەمیشەیترمان هەبێت. بەڵام ئەمە مەرجێکی شیکاری کێشەکە نییە. مەرجی شیکاریی مەسەلەکە ئەوەیە کە کۆمۆنیزم بەشێکە لە خودی چینی کرێکار و ڕەوتی ناو خودی چینی کرێکارە. ئەگینا پراکتیکی نییە لە دەرەوە ڕابەرایەتی خەباتی چینی کرێکار بکرێت. دەکرێت لە هەندێک قۆناغدا ڕووبدات، کە ڕووکەش و ناکاریگەر و ناپایەدارە.

بەڕای من کاریگەری ئەم باسە لەسەر ڕێکخستنی جیاش ئەمەیە. لە ڕەخنەگرتن لە شێوازی کاری پۆپۆلیستیدا، بەرەو لای لێکبڕایش ڕۆیشتین، نەک لە بەر هۆکاری ئەمنی. بەڕای من هۆکارە ئەمنییەکان بە

جددی وەرگیراون، چونکە ڕاستەقینەترین و کۆنکرێتیترین هۆکار بوون. به ڵام هه موو خاڵی من ئه وه یه ، ئه و حیزبه کرێکاریيه ی که به ڕاستی هه یه ، ته نانه ت له ڕۆژی ڕوون و دیموکراسیشدا زۆر زیاتر دابڕاوترە له ڕێکخراوی پەیکار . بۆچی زیاتر دابڕاوە؟ چونکە لە دەوری پێشکەوت□ووترین بەشەکانی جینەکە لە پێشکەوت□ووترین یەکە و لقەکانیدا پێکهاتووە. ئەو ڕێکخراوە هەرەمییەی کە لەسەر ئەم کرێکارانە دانراوە بە باشترین شێوە ڕێنمایی دەکات، بەڵام خوارەوەی بێهۆش نییە و سەرەوەش هۆشیار. شۆڕشگێڕی لە سەرەوە بۆ ئیعتباری بەرپرسیارێتیەکان نییە، ب□□ک□و تێکەڵەیەکە لە بەرپرسیارێتی و خەباتی ڕاستەقینەی کۆمۆنیستی لەسەر زەوی. هەر لەبەر ئەم هۆکارە لە زۆر شوێن ئەگەر سەیر بکەن ئەو بڕیارنامانەی کە بۆ بەشەکانی خوارەوەی ڕێکخراوەکانمان دەری دەکەن لە حیزبی بەلشەفیدا دەرنەچوون. چ□ ن□□ابەرایەتی خەباتێک بکەیت، چۆن بیکەیت یان نەکەیت ئەم□ ب□□او بکەیتەوە یان ب□□اوی نەکەیتەوە! بە بۆچوونی من کۆمیتەی ناوەندی بەلشەفییەکان هەواڵیان نەبوو لە قسەکانی چی دەڵێن لە لە هەموو وڵاتدا، تەنانەت لە دوای ساڵی ١٩١٧ و ١٩١٨یشەوە. بۆچی لەبەر ئەوەی باشە ڕابەری مەحەلیە کابرا ، کۆمۆنیستی ناوچەیە ، بە ڕێژەیەکی دیاریکراو ناوەند دیاری دەکات. پەیوەندییەکی بەرامبەری جددیە.

دابڕانی ڕاستەقینەی حزبی کرێکاری لە بڕیاردان، دابڕانەکەی لە دەستنیشانکردنی پرسەکاندا، بە گشتی شیکاری کۆنکرێتی واقیع و بەشداری، زۆر زیاترە لە ڕێکخستنی یەکپارچەیی موجاهید یان پیکار. ڕێکخراوێک کە خوارەوەی بە ئیعتیباری سەرەوەی بوونی خەباتکارانەی هەیە و چۆنیەتی ڕێکخستنی ڕێکخراوەیی لە نێوان یەکەکاندا هەبێت، فەلسەفەی بوونی ڕێکخراوەکە پێکدەهێنیت. بۆیە تا ڕادەیەکی دیاریکراو دەبوو بەرەو جیابوونەوە بڕۆین نەک جیابوونەوەی پەیوەندی – یەکێک لە هاوێکان بە دروستی لێک جیادەکاتەوە لە نێوان جیابوونەوەی پەیوەندی یان جیابوونەوەی سیاسی. حزبی کۆمۆنیست پچڕانی پەیوەندییەکان باش قبوڵ ناکات، ئەبێت هەرەمی پەیوەندییەکان مانایان هەبێت. بەڵام دابڕانی سیاسی مانای زۆری هەیە. یەک دوو مرەویج(برەوپێدەر)ی ڕێکخەر دەنێرن کە ئەرکیان هێنانی فڵانە بەشی دیاریکراوە لە کرێکاران بۆ ژێر ئاڵای حزبی بەلشەفیک. ئەویش دەڕوات. هیچ پەیوەندییەکیان بەوەوە نییە. ذەڕوات هەتا بێتەوەو ڕاپۆرتەکەی بدات. یان فڵانەکۆمیتە ئەرکێک دیاری دەکات تا فڵانە خەبات ڕابەرایەتی بکات، ئەوە تەنها شتێکە. دەبێت بەشداری بکات لە هەندێک جوڵەدا، دەبێت کار بکات بۆ ئەوەی

سەربازەکان لە بەرەیەکەوە بەنە دەرەوە. ئەوەی کەزیاتر چی کارەک دەکات هیچ کەس پێیان ناڵێت. بەهیچ شێوەیەک لە حیزبە بەرفراوانەکەدا کەس ناتوانێت لەوە زیاتر بڵێت. یان لە حیزبێکدا کە بە هەر شێوەیەک بێت ڕووبەڕووی پرسی جۆراوجۆر دەبێتەوە، ئەگینا ناوەندگەرایی بۆی بێمانا دەبێت.
بە هەر حاڵ مەسەلەکە ئەوەیە کە جیابوونەوە لەبەر هۆکاری ئەمنی باسەکە، کە تایبەتە بە خۆی و دەتوانرێت بە شێوەیەکی سەربەخۆ باسی لێبکرێت تا ئەم باسە جێی باوەڕە، بەڵام پلەیەکی زۆر بەرزتری جیابوونەوە سەبارەت بە ڕێکخراوی پۆپۆلیستی بە ئەمە هەمیشەییە. وە ئەمە ئەو واقیعەیە کە ناچارمان دەکات ڕۆڵی توخمە پێشەنگەکە لە خوارەوەی ڕێکخراوەکاندا بەفەرمی بناسین. ئەوە نییە کە ڕابەرەکان لە سەرەوە هەڵتۆقیون و لە خواریشەوە میکانیکی کەسانێک پێشڕەوەکان بن. ئەم دابڕانە سیاسییە لەگەڵ خۆیدا دەهێنێت. گوتم ئەوە پچڕانی پەیوەندی و تەنانەت دەسەڵات نییە، بەڵکو پچڕانی پەیوەندییە لە دەستپێشخەری و ڕاپۆرتکردنی درێژخایەن و لە هەزار و یەک چەمکی دیکەدا کە دەتوانرێت ڕوون بکرێتەوە.

بەڵام ئەگەر گریمانە بکەین کە ئێستا ئەوە تێگەیشتنی ئێمەیە، لە پەیوەندی لەگەڵ ڕوانگەی کارەکەماندا، دەڵێم کە کاتێک دەکرێت، پێویستە بچینە سەر ڕێکخراوێکی هەڕەمیی یەکگرتوو، بە هەر حاڵ، کە ئەم ڕێکخراوە کار لەسەر ماتریاڵێک بکات کە ئەم ماریاڵە ئیتر خشتەکەی تەواوی بێت. خانەی ئەم خشتە تەواو نییە. یەکەیەکی چالاکیی کە کۆمەڵێک مەیدانی حزبییە لەگەڵ پەیوەندییەکانیدا کە ئاژیتاتۆرە کۆمۆنیستەکان لەخۆدەگرێت، ئەمە دەتوانێت بنەمای کاری هەرەمیمان بێت. بەبێ ئەمە، ناچارین ڕێکخراوی نهێنی خۆمان لە شێوەی هەرەمی خۆیدا ڕاست بکەینەوە. بەڕای من ئەمە وەڵامی کێشەکە نییە، گۆڕانەوە بە شتێک کە دەتوانرێت چارەسەر بکرێت.

لانی کەم ئەگەر هاوڕێیان ڕەخنە لە باسەکە دەگرن، بەبێ گوێدانە ئەم شتانەی کە ڕەنگە بەبۆچونی خۆمان پێدەچێت بنەمایی بن ، و دەتوانن لە ڕێگەوە گفتوگۆ بکەن، لەسەرئەم لایەنە سێ یانە بکەن کە من گوتم.

جاری دووەم کاتژمێر ١٧:٠٦ خولەکە

چەند خاڵێک زیاد دەکەم هەم بۆ پێشگیری لە ڕەخنەگرانی ئیحتیمالی و هەم بۆ تەواوکردنی باسەکەی خۆم. هۆکاری ئەوەی کە بۆچی باسەکەم لە ئاستی شانەکان و شێوازی کار لە خوارە هێنایە ئاراوە و نەک تاکە بڵاوکراوە، لەبەر ئەوە بوو کە ویستم پێنجە بخەمە سەر لایەنی

شێوازی کار. بەڕای من ئەمە لە مامەڵەکردن لەگەڵ لایەنە تاکتیکییەکانی بزووتنەوەی کرێکاریدا هیچ ناڕوونییەکمان نییە. ئەگەر هەشمان بێت، ئەوا گرفتی ئەرگانیمان نییە بۆ چارەسەرکردنی. وەک ئەوە نییە بڵێین کە ئەمە بە سروشتی مەیلی ئەوەمان هەیە کە مامەڵە لەگەڵ پرسەکانی بزووتنەوەی کرێکاریدا نەکەین، بە بەشێوەی سروشتی ئەو مەرجانەمان نییە بۆ مامەڵەکردن لەگەڵ پرسەکانی بزووتنەوەی کرێکاری، بە بەشێوەی سروشتی بەهرەمان نییە بۆی، یان ئەمە بە سروشتی کەلێنی چینایەتییان هەیە لەگەڵ مامەڵەکردن لەگەڵ پرسەکانی بزووتنەوەی کرێکاری، بە بڕوای من، ئەوە بەو شێوەیە نییە. ئەمەش بە تەواوی چارەسەر دەکرێت، دەتوانرێت لەڕێگەی کۆمیتەی ڕێکخستنەوە، مەکتەب سیاسییەوە، لەڕێگەی بەهێزکردنی دەستەی نوسەرانەوە چارەسەر بکرێت. دەتوانرێت بە دروستکردنی پەیوەندییەکی جددی لە نێوان چالاکوانان و دەستەی سەرنوسەردا چارەسەر بکرێت.

ئەوەی من ویستم بیڵێم، سروشتی تەواونەکراوی ئەو پچڕانە چینایەتییە بوو لە شێوازی کارکردنی پۆپۆلیستی، کە پێموایە پێش هەموو شتێک دەبێ خۆی لە ئاراستەکردنی هەڵسوڕاوە ناوخۆییەکانماندا نیشان بدات. ئەوەی کە مرۆڤ بەڕاستی لەگەڵ کام چینی کۆمەڵایەتییدا قوڵپ دەدات، یان ڕێکخراوە حزبییەکان لە ناوچەیەکدا، جا گشتگیرتر لەوەی کە شانەیەکی سێ کەسی بێت یان تۆڕێکی بیست و پێنج کەسی، ئەوەی کەلەگەڵ کێدا ڕێکدەکەوێت و هەوڵدەدات کە بهێنێت لە ناوەڕۆکی گفتوگۆکانی خۆیدا، کە مامەڵە لەگەڵ پرسەکاندا دەکات و دەیکاتە پرسی خۆی و لە کۆتاییدا هەوڵ ئەدات قوماشەکەی لەکە پێکبهێنێت ، بەڕای من ئەمە باشەکیترە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ڕێکخراوەکانمان لەسەر بنەمای باسکردنی شانەکان، کە من بە تەواوی جەختی لەسەر دەکەمەوە و دەڵێم تەنانەت بەم مانایە نەچووینەتە قۆناغێکی نوێوە، دەتوانن تا ڕادەیەک لە غیابی ئەم تێگەیشتنە دنیایە لە خەباتی کرێکاراندا بچن چین و بوون. ئامانجی چینی کرێکار لە کۆمەڵگادا، ئەمە جیاوازە لەوەی گۆڤارەکە باسی فڵان شتدا ناکات. پێم وایە ئەمە ئەم مەیلەمان هەیە. ئەمە بە شێوەیەکی بابەتیانە لە ڕەوتی ڕۆشنبیری- وردە- بۆرژوازی جیا دەبینەوە و بەرەو چینی کرێکار هەنگاو دەنێین. ئەمە بەرهەمی ڕادیکاڵبوونی خودی چینی کرێکار نەبووین و نین. پێم وایە ئەمە دەبێ بیست ساڵی تر لەبەر چاوی هەڵسوڕاوێکی حیزبی کۆمۆنیست بێت. ئەمە مەترسییەکە تەنانەت دوای شۆڕشی پرۆلیتاریاش هەڕەشەمان لێدەکات. واتە دەتوانێت سەرچاوەی بیرۆکراسی بێت، واتە دەتوانێت

سەرچاوەی ئێمە باشتر دەزانین باکرێکار بەشداری نەکات بێت، دەتوانێت سەرچاوەی ئەنجامدانی کارەکان بێت لە سەرەوە. دەتوانێت سەرچاوەی نەبینینی میکانیزمە ڕاستەقینەکانی بڕیاردانی کرێکاران بێت. دەکرێت سەرچاوەی نەبینینی خاڵە بەهێزەکانی چینی کرێکار بێت، هەروەها دەشێت سەرچاوەی نەبینینی ئەو کەسانە بێت کە بە ئاسانی گوێڕایەڵی حیزب نابن- یان لانیکەم گوێڕایەڵ نابن بابەت نیە، دژایەتی ناکەن، بەڵام بە ئاسانی نابنە هەمان ڕەنگی حیزب. هه موو ئه مانه ده توانێت سه رچاوه ی کێشه بێت بۆ ئێمه و تەنانەت پاش وه ڕگرتنی ده سه ڵاتیش ببێتە بزووتنه وه یەکی چینایه تی تر ، وه ک چۆن له بزووتنه وه ی چینایه تی تر له دایک بووه .

حزبی بەلشەفیک جیاواز بوو. بەم مانایە لە ناڕەزایەتی کرێکاراندا بزووتنەوەی سەندیکای ڕووسیا و بزووتنەوەی حیزبییەکەی کۆبووەوە. ئەگەر بۆ نموونە یەکگرتنی سۆسیالیزمی زانستی بڕیار بوو ڕووبدات، ئەم تیۆرە لەگەڵ بەشە ناوخۆییەکەی وڵاتەکەیدا دەبوو. وا نەبوو بۆ نموونە ڕۆشنبیرانی نارۆدنیک ببنە سۆسیال دیموکرات. یەکەم سەندیکاکان کە لە باکور و باکوری ڕۆژئاوا و هتد سەره□د□دەن، خودی کرێکارانن، کە بە چەسپاندن بەو بیرۆکە سۆسیال دیموکراسیانەی کە لە ئاسماندا بڵاوبوونەتەوە، هاوشانی ڕۆشنبیران بە شێوەیەکی سۆسیال دیموکراسی خۆیان ڕێکدەخەن. بەڵام ئەڵقەی کرێکارییە، کۆبوونەوەی کرێکارییە. ئەو کرێکارانە ئەوانەن کە زۆرترین ناڕەزایەتییان بەرامبەر بە خاوەنکار هەیە، زۆرترینیان دەڵێن نەخێر بۆ چڕبوونەوەی ئیستغلالکردن. ئەم ڕەوتە سەر بە قۆناغێکی ڕادیکاڵبوونەوەی خودی چینی کرێکار لە ڕووسیا.
بزووتنەوەی کۆمۆنیستی ئێران سەر بە ڕادیکاڵ کردنی وردەبورژوازی و ڕەخنەگرتنە لە وردە بورژوازی لە لایەن بیری مارکسیستی و پاشان هەوڵدان بۆ تێکەڵ کردنی خۆی لەگەڵ ئەو پێکهاتە و فەلسەفەی بوونی چینی کرێکار. ئەمە بەڕای من زۆر جیاوازە. ئەمەش بەو مانای□ی ک□ کاتێک ئێمە ڕەخنە لە شێوازی کاری پۆپۆلیستی دەگرین، نەک تەنها میتۆدێکی ڕێکخراوەیی، بەڵکو پەیوەندی چینایەتی و گۆشەی ئاڕاستەکردنی چینایەتی لە پێشنیارکردنی پرسەکان بۆ خۆمان، و دیاریکردنی بینەرەکانمان دیاری دەکەین. کاتێک دەچینە لای ڕێکخراوە نهێنییەکان لە شوێنی ژیان و کاری کرێکاران، تا لەسەدا ۸۰ی ڕێگاکە بەرەو سەرەوە دەڕۆین. بەڵام کاتێک ئێمە لەو شوێنە دەوەستین کە کرێکار لە ئێمە جیا دەبێتەوە کاتێک ڕێگە بەخۆی دەدات ناڕەزایەتی دەرب□□□ت، بەم مانایە نەمانتوانیوە ئەو ئۆرگانە و ئەو پێکهاتە تەشکیلاتییانە دروست بکەین کە ئەم ڕوودا□ د□توانێ لەناو حیزبدا

ڕووبدات. حیزب لەگەڵ کرێکارانی ئاشکرا بچێتە گۆڕەپانی ئاشکرا، حیزب بە ناڕەزایەتی ئاشکرا هەنگاو بنێتە گۆڕەپانی خەباتی ئاشکراوە. چونکە حیزب هەمیشە لە وەستگەی پێش ناڕەزایەتی ئاشکرا لە پاس دادەبەزێت، دوای شکست سواری پاسەکە دەبێتەوە و لەگەڵیدا دەڕوات – یان دوای سەرکەوتن.

حیزب ناتوانێت بڕوات بەشداری ناڕەزایەتییەکە بکات! لە کاتێکدا تایبەتمەندی سۆسیال دیموکراسی ڕووسیا ئەوەیە کە لە بنەڕەتدا سۆسیال دیموکراتەکان دەست بە ناڕەزایەتییەکان دەکەن، تەنانەت کاتێکیش کەمترین ڕێکخستنی حزبییان هەیە، پرۆلیتاریای ئەڵمانیش هەر وەهایە. ئەمڕۆ بەتەواوی ئەمە تایبەتمەندی بزووتنەوەی چەپی بەریتانیایە. ناتوانرێت تێکەڵ بە ناڕەزایەتی کرێکاران بکرێت، کارگەڕێکی کانەکان دێت و بە ماوەی ساڵێکی تەواو سەری بە بەردێکدا دەدات باسی هەرجۆرە سۆسیالیزمێک بکەیت لە دەمی کرێکاری کانەوە دێتە دەرەوە. دەڵێت من بە خوێنی خۆم پارەی ئەم خەڵوزەم داوە، مناڵەکەم دوێنێ چووە ژێر داروپەردووی خەڵوزەوە بۆ ئەوەی کیلۆیەک خەڵوز لە کانەکە بۆ ماڵەکەم بهێنێت، پارەم داوە، هەڵیدەگرم. باشە ئەمە سۆسیالیزمە. دەڵێت خاوەندارێتی لەبرێ بە من جێی ڕێزی نەماوە، خاوەندارێتی ئەم کۆگا خەڵوزانە پەیوەندی بە منەوە نییە. واتە کرێکار چووەتە دامەنی سۆسیالیزم و دەربڕینی سۆسیالیستی خەباتێکی خۆبەخۆ لەسەر خەڵوز و حەقدەست، بەڵام بزووتنەوەی چەپ ناتوانێت ئەمە هەزم بکات، ناتوانێت لەگەڵیدا بچێتە ئەم گۆڕەپانەوە. خەبات دەدەن بەدەست سندیکالیزمەوە، دەیدەنە دەست بزووتنەوەی یەکێتییەکان و نێودەوڵەتی ئەمستردام و هاوشێوەکانی. ئەوان کار دەکەن، بە ئەم حاڵەتە گونجاون. سیستەمی تەشکیلاتی ئەو سیستەمەکە کە سەندیکاکانی کرێکاران (ئێستا بە شێوازی خۆی) ڕێگەی داوە بەشێک بن لە حیزبەکەی. بەپێی حیزب بەشدارە. ئێستا ڕابەری حزبی کۆمۆنیستە، یان ئاوێتەی پێشڕەوی حزبی کرێکارانە، یان هەر جانەوەرەکە، ئاخر لە ڕابەری کرێکارانی هەمان کاندایە و ئەگەر حزبی کۆمۆنیست بەریتانیا بیەوێت بەشداری بکات، شتێک بە سکارگیل دەڵێت، یان سکارگیل شتێک دەڵێت کە بەڕێز نەیکەیت یان بیکەیت! حیزبی کۆمۆنیستی ئینگلتەرا لە ڕەوتی “کرێکاری پێشکەوتنخواز” ی لە دوو کەوانەدا ئینگلیزیدا جیا نییە. هەمان حیزبی پێداچوونەوەخواز. حزبی کرێکاران بە هیچ شێوەیەک جیا نییە. زاراوەی “کرێکار” خۆی لە نێو دووکەوانەدا هاتووە. دەمەوێت بڵێم بارودۆخی ئەمە زۆر جیاوازە. کاتێک سەیری ڕێکخراوە پۆپۆلیستەکان دەکەیت لە سەردەمی ڕاپەڕیندا، پەیوەندییەکی هەڵبژاردنی لەگەڵ چیندا هەیە، پەیوەندییەک کە لەسەر

بنەمای گواستنەوەی پشتیوانی چین لە حیزبەوە یان پارمەتی حزب بۆ چین، لەسەر بنەمای چەمکەکانی وەک خۆشەویستی سۆزداری، دروستی هەڵوێستە سیاسییەکان، دەربڕینی ئارەزووی دڵ، نەک لەسەر پەیوەندییەک کە کرێکاریش خۆی ئەندامی حیزبە.

دەکرێت مانبگریت ، بۆچی “فیدائی” توانای ئەوەی نییە لە تەواوی ماوەی بوونی خۆیدا مانگرتن ڕێکبخات، کە دەتوانم بڵێم هەزاران کرێکاری پێشەنگی ئێران شانازییان بەوەوە دەکرد کە خۆیان بە فیدای بزانێت؟ چونکە لەگەڵ بوونی فیداییدا لە دژایەتیدایە . فیدایی ڕێکخراوێکی نهێنی -بانگەشەییە، ئەگەر ئاشکرا بێت، بانگەشەییە، ئەگەر نهێنی بێت، نهێنییە، بۆمب تەقێن و بەردەم زانکۆییە. بەڵام ڕێکخراوێک، تەنانەت ئیکۆنۆمیستی، کە یەک لەسەد و یەک لەهەزاری فیدایی هێزی هەیە، لەو کاتەدا دەیان و سەدان مانگرتن ئەنجام ئەدات، دەیان شورای کارگە دەگرێت بەدەستەوە. ل□ بنەڕەتدا ئەو چەمکی کۆنترۆڵی کرێکارەیمکە لە دوای ڕاپەڕین هاتە ئاراوە، پەیوەندی بە ڕێکخراوە چەپەکانەوە نەبوو. پێی دەوترێت خۆبەخۆ، بەڵام بەشێکە لە ڕەوتێکی دیاریکراو. ئەگەر ئەو ڕەوتە ئەم هۆشیارییە چینایەتی و مێژووییەی نەبێت شێوازێکی ڕێکخراوەیی بەخۆی بدات، ئێستا یان یەکێتیی□ یان حزبێکی چاکسازییە، ئەمە کێشەیەکی ترە. بەڵام واقیعەکە ئەوەیە کە ئەم کرێکارە سەر بەو بزووتنەوەیە. کەس لەسەرخۆ نییە، کرێکاری ئیکۆنۆمیست-سەندیکالیست خۆی د□ بێتە ئەندامی حزبی مەنشفیک ئەگەر پێکبهێنن. ئێمە وا نین، کرێکارمان نییە، کرێکاری پێشکەوتنخوازمان نییە، بەو مانایەی کە ڕێکخراوەکانمان جۆرێک لە لێجیابووەوەی ناو چینی کرێکارنین بە قازانجی کۆمۆنیزم. پێویستە ئێم□ بەم شێوەیە بین. واتە کاتێک چینی کرێکار ڕادیکاڵ دەبێت، خۆکارانە لە فراکسیۆنی کۆمۆنیستی کرێکاران خۆیان نزیک د□ب□ن□و□. کاتێک چینی کرێکار ڕوو لە ڕاست دەکات، کرێکاران خۆیان لەم کوتلە کۆمۆنیستییە جیا د□ بنەوە. وەرچەرخانی بزووتنەوەی چینایەتی بۆ لای ڕاست، ئێستا لەژێر فشاری چاکسازی، لەژێر فشاری شەڕ، لەژێر فشاری ناسیۆنالیزمدا، هەرگیز ڕوونادات بۆ ئەوەی حزبی کۆمۆنیست جارێکی تربگۆڕێت بۆ حزبێکی مامۆستای زانکۆ. حزبی بەلشەڤیک چەندە زەرەرمەند بێت، مانای وایە شانە مەیدانەکانی لەناو کرێکاراندا کەم دەبنەوە، ئەوان پەیڕەوی لە قسە و سیاسەتەکانی ناکەن. بەڵام ئەگەر بتەوێت حەلقەی هەڵبژاردنی بەلشەفییەکان بدۆزیتەوە، دواجار دەچیتە شوێنی کرێکارێک، لە دەرگای مال□□ک دەدەیت و دەچیتە ئەوێ. ئەم کرێکارە ئەندامی مەیدانەکەیە. وە ئەمە کێیە؟ ئەمە کەسێکە کە بوێری قسەکردنی هەیە

تەنانەت ئەمڕۆش سەد کەس بەدوایدا دەڕۆن. دەمەوێت بڵێم جیاوازی نێوان حیزبێک کە لە دەرەوە بەرەو لای چین دەڕوات و حیزبێک کە دەرئەنجامی ڕادیکاڵبوونی چین و پەیوەندییەکەی بە مارکسیزمی ش□شگ□□و□ لە ڕووی کوالیتی و شێوازی کارەکەیەوە جیاوازی هەیە . لای ئەو ئەو شێوازی کارکردنەی کە کرێکاری پێشڕەو خۆی تێدا بوونی خۆ نیشان ، دەرونیە، بۆ ئێمەش نامۆیەە. پێویستە لەم بابەتە تێبگەین. هەر بۆیە من پێموایە لە پێوەندی لەگەڵ باسی شانەکانا، ئەمە جیاوازە لەوەی کە ئەگەر ئەرکەکانی ڕێکخستن دیاری بکەین، ئەم باسە لەوێدا جێی دەبێتەوە. من پێم وایە ئەمە بەتەواوەتی دژ بەیەک نییە (وەک خوسرەو وت□ی)، ب□□ک□و لە ڕوونکردنەوەی ئەرکە ڕێکخراوەییەکاندا بۆ شانەکان ت□□د□پەڕێت. ئەمە هەڵوێستێکە، نەریتێکە، پەیوەستی چینایەتی بە سەرقاڵییەکی سیاسییەوەیە، ئەمە دەبێت دروست بکرێت. ئەمەش تا ئەو ڕادەیە بەدەست دێت کە هەمان کرێکاری ئاسایی هێشتا تۆڕەکانمان پێکدەهێنێت. بەڵام تا ئەو ڕادەیەی ئێمە لە تواناکانی توخمە پێشەنگەکەی چینەکە بێ ئاگا بین، نایانناسین و تەنانەت بە ڕادەی پێویست بەهایان بۆ دانانێن، ئەم کاردانەوەیە بەرامبەر بەم میتۆدە نیشانی دەدات. بۆچی؟ ئێمە دەڵێین ڕەفیق ئێکس یەکێکە لە پێشەنگەکانی چاپ و بڵاوکردنەوە، یان فڵان کەس هاتووە لەگەڵمان و پێی گوتین لە دەوروبەرمان بڵاو مەکەنەوە، تەنها گ□قارەکەم بدەنێ، ناتبینم! واتە ڕێکخراوەکەت توانای هەزمکردنی منی نییە، هەروەها توانای هەزمکردنی ڕێکخراوەکەتم نییە. ئەگینا هەر وەک خوسرەو وتی ئەگەر ڕێکخراوەکان بنەمای هێزی کرێکاران بن، ڕەنگە ئەو هاوڕێ ئێکسەی لەگەڵمان دێت ل□ بنەڕەتدا کەمێک خەیاڵی ئاسودە بێت. ئیتر پەیوەندییەکەی لەگەڵ حیزبدا دروست بووە، ئەگەر بیگرن، ژن و منداڵەکەی سەلامەت دەبن، ئەگەر بیانەوێت بیگرن، بە دوو ئۆتۆمبێل دەیبەن و د□ م□□یش دەتوانن بیپارێزن. جگە لەوەش هەزار و یەک ڕێگا و بیری فێری دەکەن کە نەیدەزانی، چۆن ئەم کارانە بکات. دەتوانن لەم شارە بیانبەن بۆ ئەو شارە ئەگەر هەر مەترسییەک هەبێت. جگە لەوەش کاتێک کە قسەو باس دەکات، ئەگەر پێشتر دەبوو قەناعەت پێبکات، ئەمجارە دوو سێ کەس لەناو قەرەباڵغیدا دەڵێن تۆ ڕاستی دەڵێیت.

بەڵام ئەو هەست بەم جۆرە ناکات سەبارەت بە ئێمە. هەستی ئەو ئەوەیە کە ڕێکخراوەکە پەیوەستە بە چینەوە (ئێستا هەرچۆنێک بێت الحمدلللله بووینەتە زیادەیەک لەسەر چین!) ئەم ڕەوتەهاتووە پەیوەندی پێوە کردووە، لەکاتێکدا ئەبێت پێچەوانەکەی بێت. ئەبێت پێچەوانە بێت، واتە باشترین توخمەکانی چین لە ئیسفەهان باشترین

توخمەکانی چالاکییەکانمان بن. و لە کۆتاییدا ئەگەر بڕیارە ڕابەریی ئەم حیزبە هەڵبژێردرێت، باشترین کرێکارانی پێشەنگ بەچوون نادەن، مامناوەندەکان بەچوونەک دەدەن. بۆ چی؟ چونکە بەرنامەکەی قبوڵ کرد! بۆچی بەرنامەکەت قبوڵ کرد؟ چونکە کوڕی پورەکەمم بەرنامەکەی قبوڵ کرد، بەشێکی بەم شێوەیە هات. ئێمە چووین و کارمان لەسەر بەشێک کردووە و هێناومانە. ئەو بەرنامەی قبوڵ کردووە، بەڵام هێشتا ئەو ئاستە سیاسی و ڕەخنەییەی نییە کە ئەو کرێکارە پێشەنگە کە هێشتا بەرنامەی ئێمەی قبوڵ نەکردووە. دەڵێ ئاخر قسەکانی ئەوە سەبارەت بە یەکەتی سۆڤیەت ناتەواوە، ئائەمەیان هیچ پەیوەندییەکی بە یەکەتی سۆڤیەتەکەیەوە نییە.

ئێستا ڕەنگە کرێکارێک لە شانە وەربگرین و بیکەین بە کرێکاری کۆمۆنیست و با بچێتە ناو حیزبەوە، هەرگیز تێکەڵ بە کرێکارانی تر نابێت، دەتوانین بڵێین زۆر پێشکەوتنخوازە، چونکە ئەمە هەر لە منداڵییەوە پەروەردەمان کردووە . بەڵام ئەو کرێکارەی لە پێش ئەمەیە هەستیارە بە پرسەکانی بزووتنەوەی چینایەتی، هەستیارترین توخمە لە دەوروبەرەکەیدا، هەر بۆیە دینامیکترین توخمە لە دەوروبەرەکەیدا. کرێکارێکی بەرهەمدار کە حەقدەستەکەی پێدرا و لەگەڵ ژن و منداڵەکانیدا دەچووەوە ماڵەوە و هەرگیز هیچی نەکرد، ئێستاش هاتووە لەگەڵ ئێمەدا باسێک دەکات، کرێکارێکی هەستیار کە ناڕەزایەتی دەربڕی کاتێک حەقدەستەکەی وەرگرت، ژنەکەی دەخستە سەر خەت ئەگەر بڕیار بوو لەکارەکەی بەکاریان بکەن، یان لەمافی منداڵەکانی بدەن ، ئەوا لەچکەکەی سەری لادەبرد. ئەو کرێکارە جیاوازە لەو کرێکارەی کە ئێمە بەم شێوەیە ڕادەکێشین. ئێستا، ئێمە ئەوانە بەرەولای خۆمان ڕادەکێشین کە دواکەوتوون، نەک ئەوانەی پێشەنگن، ئێمە ناوەند کۆدەکەینەوە. هۆکارەکە چییە؟ لە ناوەڕاستی خەباتەکەیدا چاوەڕوانییەکانی کەمن، شانازی بە کۆمۆنیزمەوە زۆرە، ئەزموونەکەی ئەوەندە نییە کەمەیدانێکی سەربەخۆ بۆ خەباتی خۆی بناسێت وهەر ئەوەندە بەسە بۆ ئەوەی بزانێت کە دەبێت خەبات بکات، ئەم کەسە لەگەڵ ئێمەدا دەبێت. بەڵام ئەو کرێکارەی کە ئەزمونی ئەوەندە هەیە بڵێت ئای بابە گیان من لەگەڵ ئەم شانەیەدا چی لەم مانگرتنە بکەم؟ ناتوانم بەمە مەیدان. ئەگەر ڕێکەوتەکتان لەگەڵ بکەم سبەی دەستگیر دەکرێم، مەگەر نازانن چەند کەستان هەتا ئێستا وێنەکانتان بەردەستی پۆلیسەوە کەوتووە ؟ مەیە ماڵەکەم بەم شێوەیە! بۆچی منت نارد بۆ چاپکردن؟ ئێمە ناتوانین ئەم کرێکارە هەزم بکەین. کرێکارێک کە دەڵێت "بابەگیان مانگی جارێک دەتبینین"، ئەویش حەسەنەکەی ئەوە دەبینێت، تۆ کارەکانت بکە، حەسەن دەڵێت،

هەموو بڵاوکراوەکان پێکەوە دەخوێنینەوە، تۆ هەرچیت هەبێت بیڵێیت، تۆش هەر قسەیەکت هەیە هەمووی دەڵێیت ، و ئەویش بەچوونی تۆ وەردەگرێت. ئەگەر لەت بدرێت حەسەن دەڕوات، ئەگەر لەمان بدرێت حەسەنیش دەڕواتەوە… ئاخر ئەم کرێکارە جیاوازە لەو کەسەی کە لە شانەکەی ئەمەدایە، چاپ دەکات و کار دەکات، دەچێتە شوێنی مەوعیدەکانی، و پەیوەندی دەکات .

ئەگەر ئەو کرێکارە بچێتە پێشەوەی ڕیزەکە و بڵێت تا مووچەی یەکسان بە کارێکی یەکسان نەبێت ئەمە دەوام دەوەستێنین، ئەوا خەریکە هەڵوێستەکانی ئەمە وەردەگرێت. نابێت هەمای چەکوش و داس بخاتە سەر پێشەوەی خۆی. ئەم کرێکارە لە ڕیزەکانی ئەمەدا نییە. وە ئەوەی لە ڕیزەکانی ئەمەدایە ناتوانێت بچێتە پێشەوەی ڕیزەکە و بڵێت "تا کرێ یەکسان بێت…" لە بەر چەند هەکارێک: یەکەم، چونکە گوێی لێناگرن، دووەم، ئەگەر بچێت شانەکە دەترسێت، ئەگەر بیگرن، شانەکەش دەگرن، سێیەمیش، خۆی ئەگەر بچێتە پێشەوە، قۆڵ و قاچی لەدەست دەدات. ئەو بەشەی کە دەتوانێت ئەمە بکات لای ئەمە نییە. ئەگەر بمانەوێت لەگەڵمان بێت، دەبێت بتوانین ئەو پێکهاتە بەماوەییەی ڕێکخراوەکەمان بگۆڕینەوە بەو کەدە بەماوەییەی ئەو چینە، ئەو توێژەی چیبەکەوە. ئەگینا ناتوانرێت بەم کێیسەوە چاک بکرێت. لەگەڵ ئەو شتەدا دەڕوات کە لەگەڵ ئەرکەکەیدا دەگونجێت و لەسەر زەوی قفڵ کراوە. لەوانەیە ئیکۆنۆمیست نەبێت، بەڵام ئیکۆنۆمیسزم بوون تاکە ڕێگایە بۆ ڕێکخستن، ڕێکخستنی جدی. چونکە لە ناو ڕێکخراودا بەدوای هەزی خۆیدا دەگەڕێت. پێم وایە ئەمە ڕوانینەکە. بە ئە وە ی ئە م ڕوانینە دروست بێت، بە بۆچوونی من پەیوەستە ڕێز و نزیکیی ئاژیتاتۆر لە بانگەشەکانماندا زیاتر بکە ین. لە هەمان کاتدا پەیوەستە ئەوەندە جەخت لەسەر گرنگی بوارەکان بکەینەوە و لە هەمان کاتدا پەیوەندی جددی نەوان مەیدان و ئاژیتاتۆر ئەوەندە ڕوون بکەینەوە کە هەرچەندە من ڕەشنبیرێک بووم لە بوارەکەمدا، بەڵام تەدەگەیشتم چی جۆرێک لە پەیوەندی کە پەیوەستە لەگەڵ ئەم کەسەدا هەمانبێت. حیزبی تودە چۆن دوو ساڵ پەیوەندی لەگەڵ "ناخدا ئەفزالی" هەیە؟! بڵاوکراوەکانی پەدەدات، بڵاوکراوە ناوخۆییەکانی پەدەدات، دەنگی خۆی وەردەگرێت، ئەندامی حیزبی تودەیە. هەموان دەزانن کە ئەو بەرپرسی هەزی دەریاییە. باشە ئەو "ئاژیتاتۆر"ی ئەوانە لە وەرگەڕانەکاندا. ڕابەری عەمەلی یەک ڕۆوتەکە. دەتوانێت بەشداری لە […] و لە پەداچوونەوەگەڕاییدا لەسەرە بکات.

هەزار و یەک کەس کاردەکەن بە پاراستنی ئەو تـوخمە و لانیکەم ٦-٧ کەس کاریان دەکرد. ئەمە بینایەکە کە خۆی لەگەڵ توخمە گشتیەکەی

کاردا گونجاندووە، زۆر کەس کاردەکەن بۆ ئەوەی "ئاژیتاتۆر"ێک کار بکات. ڕێکخراوەکەمان بە فۆرمی دان بەوەدا نانێت کە " ئاژیتاتۆر چاوەڕوانییەکی زۆری هەیە، نایەوێت بێتە کۆبوونەوە و خۆی بشارێتەوە، دەچێتە بەردەم کرێکاران، و دەڵێت بڵاوکراوەکانتان بدەن و ئەو حزبانە ئەوە نادەزنەوە"! ڕێکخراوەکانی ئێمە ناتوانن ئێمە هەزم بکەن، نە لە ڕوانگەی ئەخلاقییەوە، نە لە ڕوانگەی ڕێکخراوەیی، نە لە ڕوانگەی ئۆرگانیکەوە، نە لە ڕوانگەی شێوازی کارکردنەوە. ئارگومێنتی من ئەوەیە کە ئێمە شتێک بکەین تا ئەو ئێمە هەزم بکات. واتە بەشێک لە گوشارەکانمان بۆ سەر کرێکارانی پێشکەوتنخواز بەو ئاراستەیە بێت کە ئەوە حیزبێک پێکبهێنن و ئەم حیزبە حیزبێکی پۆپۆلیستی نییە، حیزبێکە بە تایبەتی بۆ ئەم بزووتنەوەیە. بەڵام وشەی سەرەوە ناچێتە سەر حسابی حیزب، پێویستە ئێمە لە ئەڵقەکانی خۆیدا ببینێت.

خاڵێکی تر ئەوەیە کە ڕەفیق تەقی باسی یەکێکەی کرد، من ویستم جیاوازی لە نێوان یەکەی وزە و یەکەی ماددیدا دروست بکەم، بە نزیکەیی. یان لە شێوەی ڕێکخستنێکی دیاریکراوی بەکارهێنانی وزە لەگەڵ ئەو یەکە ماددییەی کە ئەم وزەیە بەکاردەهێنێت. خانەیەک خانەیە هەروەک چۆن گوڵدان گوڵدانە و دەتوانێت لەسەر تاقەکەوە بکەوێتە بەسەر سەرمدا، دەتوانێتیش گوڵ لە ناوییەوە بێتە دەرەوە. کاتێک دەڵێین گوڵدانێک بە هەموو لایەنەکانییەوە، بە گوڵ و گیا و هەموو شتەکەوە، دەڵێین گوڵدان. مەبەستم ئەوەیە یەکەی چالاکیی چییە، ئەو چالاکییەی کە خۆی بەرزدەکاتەوە؟ چ جۆرە ئارایشێک وەردەگرێت؟ دەتوانرێت خانەکە پێناسە بکرێت، بەڵام دەتوانێت لە شوێنێکدا بوەستێت کە نەگاتە ئەو کۆمەڵەیە چالاکییە کە دەتوانرێت لەویەوە ئاستێکی بەرز بکرێتەوە. یەکێک لە لقەکانی ئەم چالاکییە پەیوەندییە لەگەڵ کرێکارانی پێشکەوتوو، کە دەبێت لە شانەکانی خۆماندا دروستی بکەین. وە ئەگەر ئێمە دروست بکەین، هیچ ناڕوونییەک دروست نابێت. بەڵای من قۆناغێکی نوێی فراوانکردنی بوارەکانمان سەرهەڵدەدات. ئەوانەی بە قۆناغە سەرەتاییەکانی بوارەکدا تێدەپەڕن، ئەوانەی بوونەتە مەیدانێکی وا تێدەگەن "ئێستا بەڕێنە سەر بازنەی پێشکەوتنخوازەکان و بیانهێننە سەر خەت" مانای چییە. وە ئەمە قۆناغێکە کە پێموایە وا دەکات ڕابەرایەتیمان ناچار نەبێت زۆر کار بکات، بۆ نموونە زۆر "شەربەتی لیمۆ" [بە نامەکانەوە کە پەیامی نەبینراویان تێدایە]. ئەگەر باسی ڕادیۆی بە بکەیت، بە ئاسانی دەتوانێت کاری خۆی بکات، یان ئەگەر دابەشکردنی گۆڤارەکەمان ڕێکخستبێت، و ئەم گۆڤارە ناوەڕۆکی گونجاوی هەبێت.

بنەمای ئەم بابەتە زارەکییە. ئەمە دەقێکە لە کاسێتی کۆبونەوەوە لەلایەن دەنیس میر (ئازاد)ئامادەکراوە. ٢٠٠٩\٧\١٦
تێبینی وەرگێڕ:ئەم بابەتە لە ئەرشیفی مەنسور حیکمەتدا بە پێی ڕیزبەندی ساڵەکان لە ساڵی ١٩٨٥دا دانراوە.
hekmat.public-archive.net #4012fa.html

باڵادەستی کۆماری ئیسلامی ئێران بەسەر عێراقدا.. عوسمانی حاجی مارف

داگیرکاری هێزەکانی ئەمریکا بۆ سەر عێراق و کۆتاییهێنان بەدەسەڵاتی سەدام و وێرانکردنی بنەما ئابوریەکانی، ئەو واقعیەتە بوو کە عێراقی کردە مەیدانێکی سیاسی ئاوەڵا بۆ دەخالەتی ڕاستەوخۆی کۆماری ئیسلامی ئێران. لەو بارەیەوە کۆماری ئیسلامی، عێراقی کردە بنکەو مەیدانێکی تایبەت و فراوان بۆ چالاکیە سیاسی و تیرۆریستیەکانی لەو ناوچەیەدا. تا ئێستاش هۆکارێکی سەرەکی لە ناجێگیری سیاسی لە عێراقدا دەورو دەخالەتی ڕاستەوخۆی کۆماری ئیسلامیە لە پێکهێنان و پشتگیری هێزی میلیشیای لایەنە شیعەکان. لەهەمانکاتدا دەورو کاریگەری ڕاستەوخۆ دەبینێت لە پێکهێنانی حکومەتەکانی عێراقدا. بەجیا لەوانەش لەباری ئابوریشەوە بازاڕی عێراقی کردۆتە بازاڕێکی گەورەی ساغکردنەوەی کاڵاکانی. بەمانایەک عێراق بۆتە نازو نیعمەتێکی تایبەت بۆ کۆماری ئیسلامی.
ئەو دەروازانەی دەکەونە سەر سنووری ١٦٠٠ کیلۆمەتری نێوان عێراق و ئێران، لە ستراتیجی ئێراندا بۆ سەپاندنی هەژموونی خۆی بەسەر عێراقدا، پێگەیەکی دیار و بەرچاویان بۆ ئابوری ئێران هەیە. ئەم ستراتیژە لەڕێگەی سیستەمێکی سیاسیی وەها بەڕێوەدەبرێت کە پێکهاتەکانی حکومەتی عێراق بەگشتی پاشکۆبونی خۆی بە ئێران بەرجەستەکردۆتەوە. کۆماری ئیسلامی توانیویەتی لە هەموو ئاستە سیاسی و دامەزراوەیەکاندا سیستماتیک بچێتە ناوەوەو کۆنترۆڵی بازاڕی عێراق بکات. هەروەها ئەم ستراتیژە عێراقی کردۆتە بازاڕێک بۆ ساغکردنەوەی کاڵا ئێرانیەکان، کە زۆربەی کاڵاکان بە دەروازە

سنووریەکان بەمەرجی ئیمتیازاتدان بە ئێران تێدەپەڕێت.
ناسیۆنالیزمی عێراقی، کە زیاتر بە دژایەتیکردنی هەژموونی ئێران لە عێراقدا پێناسە دەکرا، ئێستا لەم دۆخەدا بەناچاری دەرگای بازاڕەکەی بۆ ئیران کراوەیە.
لە نێوان عێراق و ئێراندا(٩) نۆ دەروازەی سنوری فەرمی هەیە، کە لە ساڵی ٢٠١٢دا گرنگیەکی زیاتری بەدەستهێناوە، کاتێک عەلی خامنەیی، خوازیاری بەرەوپێشبردنی ئەو شتە بوو کە بە "ئابووری بەرگری ئێران" ناوی برد. دەروازەکان لە سەرەتای ساڵی ٢٠١٤ گرنگی زیاتریان پێدرا، کاتێک ئێران بیرۆکەی ئابووری بەرەنگاری گۆڕی بۆ سیاسەتێکی حکومەتەکەی، لە بەرامبەر زیادبوونی ئابلوقە ئابووریەکانی ڕۆژئاوادا. لە بەرامبەریدا کۆماری ئیسلامی ئێران هەوڵی داوە بەرهەمهێنانی کاڵای غەیرە نەوتی لە پێشینەی کارەکانیدا بخاتە پێشەوە، تا ببێتە سەرچاوەیەکی تری داهات لە بەرامبەر هەناردەکردنی نەوتدا. بەم شێوەیە ئێران دەستی کرد بە دروستکردنی تۆڕێکی بەرفراوان لە کۆمپانیای وەهمی، بە ئەوەی بەشێوەیەکی نایاسایی دۆلاری ئەمریکی لە عێراق بەدەست بهێنن و بە قاچاخ بیخەنە ناو ئێرانەوە. ئەم سیاسەتە نوێیە کاریگەری هەبوو. لە ساڵی ٢٠١١ واتە پێش ئەوەی ئەم سیاسەتە بچێتە بواری جێبەجێکردنەوە، بەهای هەناردەی ئێران بۆ بەرهەمە غەیرە نەوتیەکان ٢٦.٦٥ ملیار دۆلار بووە. لە ساڵی٢٠١٣ بەهای ئەو هەناردەکردنانە٢٨،٣٦ ملیار دۆلار بووە،. لە ساڵی ٢٠٢١دا کۆی بەهای هەناردەکردنی غەیرە نەوتی ئێران گەیشتووەتە ٤٠ ملیار و ٧٤ ملیۆن دۆلار.
لە مانگی نیسانی ٢٠١٩، حەسەن ڕۆحانی، سەرۆک کۆماری ئەوکاتی ئێران، داوای کردوە کە "قەبارەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی" بە بەرهەمە وزەییەکانەوە زیاد بکرێت بە ئەوەی بگاتە زیاتر لە ٢٠ ملیار دۆلار لەساڵێکدا. هەر لەو ساڵەدا جەواد زەریفی، وەزیری دەرەوەی ئێران لە بەیاننامەیەکدا ڕایگەیاندبوو، عێراق "هاوبەشە بازرگانیە گەورەکەمانە". چونکە ڕۆیشتنی یەکلایەنەی کاڵای ئێرانی بۆ عێراق وەک جۆرێک لە مامەڵەی ئابووری یەکسان نیشان ئەدرا. بەڵام واقیعی دۆخەکە ئەوەیە کە عێراق هیچ بە ئێران نافرۆشێت. هەموو شتێک کە لە ئێرانەوە هەناردە دەکرێت بۆ عێراق بە دەروازە سنووریە فەرمیەکاندا تێدەپەڕێت. هەروەها دەزگای نافەرمیش هەن کە بە گشتی لەلایەن میلیشیاکانی حەشدی شەعبی و لایەنگری ئێران و باندەمافیاکانەوە کۆنترۆڵ دەکرێن، بە تایبەتی چەک و مادەی هۆشبەر.
جگە لەوەش ئێران هەمیشە دۆخی ناسکی دەوڵەتی عێراقی زیاتر قۆستەتەوە. پەرەسەندنی هەڕەشەی داعش بووە هۆی ئەوەی نوری مالیکی

لە ساڵی ٢٠١٤دا بڕیارێک بدات و داوا لە میلیشیاکان بکات سوپایەکی خۆبەخش پێکبهێنن بۆ پڕکردنەوەی بێتوانایی و لاوازییەکانی سوپای عێراق، کە بەهۆی شلوشەواوی و گەندەڵییەوە هیچ بەرگرییەکی پێ نەکرا. ئەو سوپایە هەر لەسەرەتای بەرەکانی شەڕدا ئاستێکی خراپیان نواندو لە موسڵ هەڵاتن. ئێران پشتیوانی ئەم هەنگاوەی مالکی کرد و سوودی لێوەرگرت. تەنانەت ئەو فەتوایەی کە لەلایەن سیستانی لە ساڵی ٢٠١٤ دەرچووە و داوای لە عێراقییەکان کردووە بچنە نێو جیهاد دژ بەداعش، کە ئەوەش دەرئەنجامی ڕازیکردن و کاریگەریی قاسم سولەیمانی بوو!
میلیشیاکان بەتایبەتی “حەشدی شەعبی”بەخێرایی وەک یەکەیەک کۆکرانەوەو فەرمیکران. دەخاڵەتیان پێکرا لەشەڕی دژی داعشدا. لەهەمانکاتدا بەنهێنی کاریگەرییەکانی خۆیان بۆ ناوچەکانی دیکەی عێراق درێژکردەوە. لە نێوان ساڵانی ٢٠١٤ بۆ ٢٠٢٠، بەتایبەتی لە سەردەمی دەستبەکاربونی حەیدەر عەبادیدا و پاشان دەستبەکاربونی عادل عەبدولمەهدی، کۆنترۆڵی میلیشیاکان بەسەر دەروازە سنورییەکاندا جێکەوت. ئەگەرچی ناڕاستەوخۆش بێت کەلوپەل لە ئێرانەوە بەبێ ئەوەی سنوردار بکرێت هاتە ناو عێراقەوە. ئەوەی جێگای بیرهێنانەوەیە گەندەڵیش لەدەروازە سنورییەکاندا زۆر بەرزویی و فراوانی تەشەنەی کرد.
کاتێک لە مانگەکانی یەکەمی هێرشی داعشدا، ئێران پشتیوانی عێراقی کرد، لەهەمانکاتدا ئەمریکا لە مالیکی ڕازی نەبوو، ئامادەش نەبوو پشتیوانی بکات. لە ماوەی شەڕی چوار ساڵەی دژی داعش، نفوزی ئێران لە عێراق گەیشتە لوتکە. بەڵام ئەوەی شایانی باسە دابەزینی هەستی لایەنگری بۆ ئێران، بەدوای شکستی داعش لە عێراق لە ساڵی ٢٠١٧ دەستی پێکرد. ئەمەش بەشێوەیەکی بەرچاو دەگەڕێتەوە بۆ پەرەسەندنی توڕەیی و ناڕەزایەتیی جەماوەرییەکان بەرامبەر بەلایەنە سیاسییە گەندەڵەکانی شیعەی عێراق. کە لە ساڵی ٢٠١٨ خۆپیشاندەران ئاگریان لە کونسوڵخانەی ئێران و نوسینگەکانی حزب و میلیشیاکانی لایەنگری ئێران لە پارێزگای بەسرە بەردا. ئەمەش لە چوارچێوەی خۆپیشاندانی بەرفراوانتردا کە چوار مانگی خایاند بەهۆی خراپی خزمەتگوزارییە گشتییەکانەوە. ئەم ناڕەزایەتیانەی بەسرا خاڵی وەرچەرخانێکی پێکهێنا کە زەمینەی بەهەڵگیرسانی دیارترین بزووتنەوەی ناڕەزایەتی تشرین لە ساڵی ٢٠١٩دا خۆشکرد، کە ناوچە جیاجیاکانی وڵاتی لەخۆگرتبوو. پریشکی ناڕەزایەتیی جەماوەرییەکانی تشرین، لە مانگی تشرینی یەکەمی ٢٠١٩ دەستیپێکرد و ماوەی شەش مانگ بەردەوام بوو. کاریگەری هەبوو لەسەر قووڵکردنەوەی بۆشایی جیاکردنەوەی خەڵکی ناڕازی عێراق لەبەرامبەر کۆماری ئیسلامی ئێراندا. هەر ئەوکات خامەنەیی لە تویتێکدا نووسیبووی کە ئەو ناڕەزایەتیانە

ئاژاوەگێڕییە، بەدەورو پشتیوانی ئیسرائیل! خامنەیی داوای لە هێزە ئەمنییەکانی عێراق کرد سەرکوتی بکەن. خۆپیشاندەرانی عێراق وەڵامیان دایەوە و لەچەند شارێکی عێراق کونسوڵخانەکانی ئێرانیان سووتاند.

ئەوەبوو حکومەتی مستەفاکازمی کە لە مانگی ئایاری ٢٠٢٠ پێکهێنرا، وەک هەوڵێک لەلایەن لایەنە باڵادەستە شیعەکانەوە بۆ هێورکردنەوەی توڕەیی و ناڕەزایەتی شەقام. کازمیش ویستی وەهای نیشان بدات کە پاڵپشتی ڕاستەقینەی ئەو لایەنانە نییەکە لە پێکهاتەی حکومەتی عێراقدان، بۆیە لە هەوڵێکدا بۆ دروستکردنی بنکەیەکی کاریگەری سەربەخۆ، بە بەدەستهێنانی پشتیوانی لایەنگرانی بزووتنەوەی ئۆکتۆبەر، بەم شێوەیە زنجیرەیەک ڕێوشوێنی چاکسازی دەستیپێکرد. یەکێک لەو ڕێوشوێنانە دووبارە دامەزراندنەوەی کۆنترۆڵی دەوڵەت بوو بەسەر دەروازە سنوورییەکاندا. کازمی فەرمانیدا هێزەکانی بەرپەرچدانەوەی خێرا کە یەکێکە لە هێزە نوخبە عێراقییەکان، کە لەلایەن ئەمریکاوە مەشق و ڕاهێنانیان پێدەکرا، لە دەروازە سنوورییەکان لەگەڵ ئێراندا جێگیربکرێن.

لە مانگی تشرینی دووەمی ٢٠٢٠، عەلی عەللاوی، وەزیری دارایی لە حکومەتەکەی کازمیدا، فەرمانێکی دەرکرد کە تێیدا هاتووە “هەڵوەشاندنەوەی سەرجەم لێخۆشبونی باجی گومرگی کە بە دەوڵەتەکان و دامودەزگاکانی حکومەت دەدران”، ئەم ڕێوشوێنە کە عەللاوی گرتییەبەر، بووە هۆی دابەزینی بەرچاوی قەبارەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی لە ئێرانەوە بۆ عێراق بۆ ماوەی چەند هەفتەیەک. بەڵام زۆری نەخایاند لەکاتێکی دواتردا دووبارە بەرزبووەوە و سوودی لە کەم[illegible] لێخۆشبوونێکی جیاواز وەرگرت کە حکومەت نەیتوانی هەڵیبوەشێنێتەوە.

کازمی ئەو پلانەی پەسەند کرد، کە لەلایەن دەسەڵاتی دەروازە سنوورییەکانەوە پەرەی پێدراوە، بە ئامانجی جێبەجێکردنی ئۆتۆماتیکی ئەلیکترۆنی لە دەروازە سنوورییەکان، بەڵام تا ئێستاش تەرازووی میکانیکی بەکاردەهێنن. مامەڵەکان بە دەستی ئەنجام دەدەن و سیستەمی پارەدانی نەختینەیی ڕاستەوخۆ پەیڕەو دەکەن، نەک ئەلیکترۆنی. بەڵام پڕۆژەی ئۆتۆماتیکیکردنی دەروازەکان هەرگیز بەدی نەهات. دواجاریش حکومەتی کازمی نەیتوانی چاکسازییەکانی پەیوەست بە دەروازە سنوورییەکانەوە جێبەجێ بکات. دەروازەکانیش کۆنترۆڵ نەکران. هەربۆیە دۆخەکە ئاواڵایە بۆ ئێران و لایەنە شیعەکانی حکومەتی عێراق، کە بتوانن بەردەوام بن لە کۆنترۆڵکردنی ئەو دەروازە سنوریانەدا.

وەک دەبینین دۆخەکە لە سایەی دەسەڵاتی شیعەکان و پێگەیەک نوری مالکی لە حکومەتی عێراقدا هەیەتی ئەوە بەزەحمەت نیشان ئەدات، کە

چاکسازی بەمانای دورخستنەوەی دەورو دەخالەتی کۆماری ئیسلامی، بەتایبەتی لە دەروازەی سنوورییەکان جێبەجێ بکرێت.
ئەوەی ئێستا لە بانگەوازی مالکی و لەپرسراوانی حکومەتی عێراقدا بەدی دەکرێت، لە هەوڵی ئەوەدان باڵادەستی ئێران، بەسەر عێراقدا و جێکەوتنی دەسەڵاتی شیعە یەکلاییکەنەوە. هەرلەم چوارچێوەیەشدایە بەو پێگەیەی لە حکومەتی عێراقدا بەدەستیان هێناوەو پشتیوانی ئێران پاڵپشتێکی گەورەیە بۆیان، لەهەوڵی بەرتەسکردنەوە یان کۆتاییهێنان بە قەوارەی هەرێمن، بە دورخستنەوەی دەورو دەخالەتی ئەمریکایە لە عێراقدا، بە قازانجی ئێران، کە یەکێتی نیشتمانی کوردستانیش لەم یارییەدا تێوەگلاوە.

*بە ئەم وتارە سود لە وتارێکی"عەقیل عەباس" وەرگیراوە، کە کەسایەتیەکی ئەکادیمی و نوسەرو رۆژنامە نوسی عێراقیە و مامۆستایە لە دانیشگای ئەمریکی لە سلێمانی.

بیرەوەرییەکانی فەقێیەکی گومڕا..68.. شەماڵ بارەوانی

بەشی(٦٨)

محەمەد شاکەلی وەزیری ئەوقاف، هات بۆ حوجرەکەمان

وەک لەشەکانی پێشوو ئاماژەم پێدا، دووبارە بەو شێوەیە لە سلێمانی هاتمەوە بۆ هەولێر و حوجرەی محەمەدییە.
جا دواتر دووبارە ئەو فەقێیەی دەتگوت شەشەووەکانی سەردەمی ستالینە، پیلانێکی تری دانا. بەڵام ئەم جارە لە دژی من نا، بەڵکو لە دژی هەموو قوتابخانەکە.
ڕۆیشتبوو بۆ کابرای مجەوری مزگەوت(حاجی. ج. تورکومان)ی گوتبوو: ئەوان، مەبەستی هەموو قوتابخانەکە، بە مەلا و فەقێوە، لەبەرئەوەی من یەکگرتوونیم، دژایەتیم دەکەن.
کابرای مجەوری تورکمانیش دووبارە، وەکو زەنگەزەرە لە هەمووان ئارزا و گوتی: □ بۆ ئەوە، لە کەمترین ماوە ئێرە چۆڵ بکەن.

بیرمە کۆتایی ساڵ بوو، مەلاکان پێیان گوت: با ئەزموونەکانی کۆتایی ساڵ تەواو بێت، دەڕۆین.

لەو سەین و بەینە بووین، ئەمە بە حوکمی ئەوەی قوتابخانەکەمان، قوتابخانەیەکی عەلەساس(ئەهلی) و لە حەقیقەتدا سەربە یەکگرتووی ئیسلامیش بوو، جا لەو سەنگەیەوە، کاتێک پۆلی شەشی ئامادەی(دوازدە)مان تەواو دەکرد، لە هیچ یەکێک لە کۆلێژ و پەیمانگاکانی کوردستان وەریان نەدەگرتین و حیسابیان بۆ بڕوانامەکەمان نەدەکرد و دەبوا بڕۆیشتباین بۆ بەغدا یان مووسڵ.

جا بەو بۆنەیەوە، محەمەد شاکەلی، کە ئەوکات وەزیری ئەوقاف بوو، بیرمە ڕۆژێک لەپڕ هاتە ناو حوجرەکەمان! پرسی: بۆچی ئێوە هاتوونەتە ئەو قوتابخانەیە و نەهاتوون بۆ قوتابخانەکەی ئێمە؟

منیش گوتم: ئەرێ عیلمی بۆ قوەتترە!

گوتی: لای ئێمەش ئەو زانستە هەیە. دواتر، ڕۆڵە گیان، ئێوە لێرە داهاتووتان نییە و لێرە بڕوانامەکەتان باوەڕپێکراو نییە. لای حکوومەتی هەرێمی کوردستان و لە سەر میلاکی حکوومەت بڕوانامەکەتان نایخوات.

دەزانن کە ئیتر ئێوە لێرە نەماون و گواستراونەتەوە بۆ سەر قوتابخانەی ئەوقاف و حکوومەت و بوون بە فەرمی؟

بەو چەشنە قوتابخانە و حوجرەی محەمەدییەیان داخست و ئێمەیان گواستەوە بۆ قوتابخانەی ئیسلامی(مەلا عەبدوڵا پێلپیتانی) و لەوێش بڕوانامەکەی ئێمەیان قبووڵ نەکرد. بڕوانامەی پۆلی نۆ دەڵێم. دووبارە تاقیکردنەوەیان پێمان کردەوە.

هەرچەندە قوتابخانەی محەمەدییە بڕیاری داخستی درا و هیچ فەقێیەکی تری تێدا نەما و هەموومان ڕۆیشتین بۆ قوتابخانەی(مەلاعەبدوڵا پێلپیتانی)، وەلێ دواتر(محەمەدییە) گواسترایەوە بۆ نێو مزگەوتی ڕەحمە لە گەڕەکی(٩٤) و کۆمەڵێک فەقێی تری تازەیان تێدا وەرگرت.

ئەو بڕیاری داخستنەی محەمەدییە و گواستنەوەمان بۆ قوتابخانەی مەلاعەبدوڵا پێلپیتانی، زۆر منی نیگەران و بێزارکرد.

ئەمە پێشووتر پێمان گوترابوو کە فەقێی سەر بە قوتابخانەی ئەوقاف، جگەرە دەکێشن و خوێڕیلکەیان زۆر تێدایە و زۆر پابەند نین بە ئایینەوە. من ئەوکات هێشتا فەقێیەکی فەندەمەنتالیست بووم، بۆیە دەمگوت: من چۆن بتوانم لەناو فەقێی لەوجۆرە بخوێنم؟

چاوخشانێک بە ململانێی چەکداری لە ئۆردوگای حیزبی کۆمەڵەی کوردستان.. وەرگێڕانی کاوە عومەر

دیانەی خەلیل کەیوان لە بەرنامەی وەڵام لەگەڵ حەمید تەقواییدا وەرگێڕانی کاوە عومەر

ئەم دەقە بە پشت بەستن بە چاوپێکەوتنێک لەگەڵ کەناڵێکی جەدید ئامادەکراوە

خەلیل کەیوان هەفتەی ڕابردوو ڕووبەڕووبوونەوەی چەکداری لەنێوان پێشمەرگەی هەردوو باڵی کۆمەڵەی کوردستان لە هەرێمی کوردستانی عێراق ڕوویدا، کە بەداخەوە دوو کوژراو و بریندارێکی لێکەوتەوە. ئەمە یەکەمجار نییە کە چەک لە ناکۆکییە ناوخۆییەکانی ئەم ڕێکخراوەدا بەکاردەهێنرێت. پێشتریش لە کاتی جیابوونەوەی ئەم ڕێکخراوەدا ڕووداوی هاوشێوە ڕوویان دابوو. لە ساڵی ٢٠٠٧ دوو لایەن بە ڕابەری عومەر ئیلخانیزادە و عەبدوڵڵا موهتەدی پەنایان بردە بەر لێدان و تفەنگیان بەسەر یەکتردا کێشا و بەنێوەندگیری یەکێتیی نیشتمانی ڕێگری لە خوێنڕشتن لەم ڕێکخراوەدا کرا.
پێش ئەمەش هەر لە پەیوەند بەو ناکۆکییانەی لەگەڵ کۆمەڵەی ڕێکخراوی کوردستانی حزبی کۆمۆنیستی ئێران هەیانبوو، لەکاتی جیابوونەوەدا پەنایان بۆ چەک وملهوڕی بردبوو. لەم بەرنامەیەدا باس لە هۆکار و چوارچێوەی ئەو ڕووداوانە دەکەین.
حەمید تەقوایی، ململانێیەکی سەربازی وەک دیارە لە نێوان هێزی پێشمەرگەی ڕێکخراوێک، حزبی کومەڵە ڕوویدا. نزیکەی حەوت مانگ لەمەوبەر ڕێکخراوی کۆمەڵەی زەحتکاشان کە پێشتر لە حیزبی کۆمەڵە جیا بووبووەوە، پەیوەندی بەم حزبەوە کردەوە و ململانێی ئەم دواییە لە نێوان پێشمەرگەی ئەو دوو کوتلەیەدا بوو. چ جیاوازییەک بنچینەی ئەم ململانێیە بووە؟ ئایا ئەم ڕووبەڕوو بوونەوەیە سەرچاوەی لە ناکۆکی کۆنی نێوان ئەم دوو گرووپەوەی گرتووە، یان بارودۆخ و هاوکێشەکانی ئێستای دوای شۆڕشی مەهسا هۆکاروبنەمای ئەم ڕووداوە بووە؟
حەمید تەقوایی: هەر وەک وتت بەداخەوە ئەم جۆرە ململانێیە یەکەمجار نییە لە نێو هێزەکانی ئەم ڕێکخراوەدا ڕووبدات، بەڵام ئەمجارە

هەلومەرج و بەستێن و هۆکارە سیاسی□کان جیاوازن. لە ڕووی نەریت و لە ڕووی چەک هەڵگرتن لە ناکۆکی ناوخۆییدا، ئەمە بە داخەوە میتۆد و پرۆسەیەکە لەم ڕێکخراوەدا کە دەتوانین دواتر زیاتر باسی بکەین، بەڵام چۆن ئەم پرۆسەیە ئەمڕۆ بەم شێوەیە خۆی نیشان دا و ڕووبەڕوو بوونەوەیەکی لەو شێوەیە ڕوویدا.. ئەمە بەتەواوی پەیوەستە بە دۆخی سیاسی ئەمڕۆوە.

لە لێکۆڵینەوە لە چوارچێــــوەی ئەم ململانێیەدا دوو خـــــاڵ جێگەی سەرنجن. سەرەتا ئەم دوو فراکسیۆنە، کە وەک ئاماژەت پێدا، پێشتر جیابوونەوە و بوون بە دوو ڕێکخراو بە دوو ناوەوە، لەم دواییانەدا یەکتریان گرتەوە و ئەم پرۆسەی یەکگرتنەوە بە ڕواڵەت لەلایەن هەموو ئەندامانی ڕێکخراوی زەحمەتکێشانەوە قبوڵ نەکرا. ئەمڕۆ بەشێک لە ڕابەرایەتی باڵی زەحمەتکێشان لە ڕوونکردنەوەی ئەم ڕووداوەدا باس لە ناڕازیبوونیان لە پڕۆسەی یەکگرتنەوە دەکەن.

خاڵی دووەم و لایەنی گرنگتر ئەوەیە کە لە دڵی ئەم شۆڕشی ژن ژیان ئازادیەدا عەبدوڵڵا موهتەدی کە سکرتیری گشتی ئەم حیزبەیە، دبارە یەکگرتووە لەگەڵ شاخوازەکان و لەپەنای ڕەزا پەهلەوی و هێزەکانی دیکەدا لە هاوپەیمانییەتیەکدا بەشداری کرد، کە کۆبوونەوەی جۆرج تاون سەرەتای دەستپێکردنیان بوو، جاڕنامەیەکی لەگەڵ ئەوان واژۆ کرد کە ئێستا ئەم بزووتنەوە و پڕۆژەیە بە تەواوی شکستی هێناوە. ئەمڕۆ هێزەکانی ئەو جاڕنامەیە و ئەو کۆبوونەوەیە کەتوونەتە گیانی یەکتری. و ئەمەش بووە هۆی ناکۆکی و ناڕەزایی لە ڕیزەکانی ئەم ڕێکخراوەدا، کە دواجار گەشتووەتە ئێرە.

هەروەهـــا دەبێ بڵێـــم لەم ڕووداوەدا، هەروەک لە بەڵگەکـــان و لە چاوپێکەوتن و سەرنجی ڕابەرەکانی ئەم ڕێکخراوە، عەبدوڵڵا موهتەدی و عومەر ئیلخانیزادە کە ڕابەرانی ئەو دوو گرووپە بوون و دوای ئەوەی یەکیان گرتەوە عومەر وەک جێگری عەبدوڵڵای موهتەدی سکرتێری گشتی دەستنیشانکرا، لەم ڕوداوەدا پێکەوەن. سەبارەت بە سیاسەتی هاوپەیمـانی لەگەڵ شـاه خوازەکـاندا هیـچ ڕەخنەیەکـم لە عـومەر ئیلخانیزادە نەبیست، بەڵام دیارە لە ناو ڕێکخراوەکەدا وا نەبووە و بەشێک لە هێزەکانی ڕێکخراوی زەحمەتکێسان دژی ئەو سیاسەتە بوون. بۆیە نـاکرێ بگـوترێ دوو کـوتلەی زەحمەتکێشـان و حیزبـی مەهتەدی ڕووبەڕووی یەک بـوونەتەوە. وا دیـارە و لە وقسەوباسـی ئەنـدامێکی دیـاری ڕێکخـراوی زەحمەتکیشانـدا، کەئەویـش ڕەزا کەعـبیە، کە لە چاوپێکەوتنێکدا گوێم لێ بوو، دەردک□وێت کە، پێش هەموو شتێک، ئەم هاوپەیمانییە کە دروست بووە، بڕیار بووە کە هەمووان بیزانن و لە کۆمیتەی ناوەندی و لە پلینۆمی ئەم ڕێکخراوەدا پێشنیار بکرێت و پەسەند بکرێت و نەکراوە. و دووەم: بـابەتێکی تـری مشتـومڕاوی

بەشداریی عەبدوڵڵای موهتەدیە لە هاوپەیمانی جۆرج تاون، کە ڕەزا کەعبی دەڵێت هیچ گفتوگۆ و کۆدەنگییەک لەسەر ئەم بابەتە نەبووە و عەبدوڵڵا موهتەدی هەندێک جار ڕایگەیاند کە بە شێوەیەکی شەخسی بەشداری ئەم هاوپەیمانییە دەکات، هەندێکجاریش وەک سکرتێری گشتی حیزب و هتد. ئەمەش یەکێک بووە لە حاڵەتەکانی ناڕازیبوون.

وەک ئاماژەم پێدا، بەتایبەتی دوای مایەپووچبوونی پرۆژەی جۆرج تاون، پێدەچێت ئەم ناڕەزایەتیانە بەرزبنەوە و ئەم ململانێ چەکدارییە لە نێوان پێشمەرگە ناڕازییەکان بەرامبەر بەم سیاسەتانە و ئەوانەی لەگەڵ ئەو سیاسەتانەدان بووە و عومەر و عەبدوڵڵا هەردووکیان سەر بەم گروپەی دووەمن.

خەلیل کەیوان ئەگەر جیاوازی لە نێوان لایەنگران و نەیارانی سیاسەتەکانی ئەم دواییە هەبووایە، ڕۆڵی ڕابەرایەتی ئەو ڕێکخراوانە لەم بابەتەدا چی بووە؟

حەمید تەقوایی: لە ڕوانگەی سیاسییەوە ڕوونە کە سیاسەتەکانی ڕابەرایەتی ئەم ڕێکخراوە دۆخەکەی گەیاندووەتە ئەم ئاستە. لەوانەش سیاسەتی هاوپەیمانی لەگەڵ هێزە شاخوازەکاندا یان پرۆسەی نادیموکراتیکی پەیوەستبوون بەم هێزانە کە من ڕوونم کردەوە. ڕوونە کە بەم مانایە ڕۆڵی سیاسی ڕابەرایەتی بە تەواوەتی چارەنووسسازە.

بەڵام پێناچێت خودی ئەم ململانێیە بەشێوەیەکی خۆبەخۆو لە خوارەوە دروست بووبێت. بۆ نمونە باس و گفتوگۆ لە نێوان پێشمەرگەکاندا توندتر بووەتەوە و چەکیان لە بەرامبەر یەکتردا ڕاکێشاوە. پێدەچێت ئەم ململانێیە پلان بۆ داڕێژراو بێت. هەروەها ڕەزا کەعبی لە چاوپێکەوتنێکیدا باس لەوە دەکات کە ئەم ململانێیە بە ئاگاداری ڕابەرایەتی ڕوویداوە. بەم مانایە ڕابەرایەتی ڕۆڵی ڕاستەوخۆی بینیوە. ئەوەی کە لەم ململانێیەدا، کام لایەن هێرشی کردووەتە سەر کام لایەن و کێ یەکەم تەقەی کردووە، هێشتا بابەتی گفتوگۆیە. بۆ نموونە ئەو باڵەی کە لێیان کوژراوە دەڵێن کە ئەوان هێرشیان کراوەتە سەر و تەنیا بەرگریان لە خۆیان کردووە. دەڵێن ململانێی دوولایەنە نەبووە، بەڵکو پێشمەرگەی بالێک کە ئەویش باڵەی بەرژەوەندی هێڵی ڕابەرایەتییە (واتە هێڵی عەبدوڵڵا لەگەڵ عومەر) هێرشی کردە سەر پێشمەرگەی فراکسیۆنی بەرامبەر. لە لایەکی دیکەوە عومەر ئیلخانیزادە باس لەوە دەکات کە ماڵەکەی لەلایەن هێزی پێشمەرگەوە گەمارۆ دراوە. من ناچمە ناو ئەم بابەتە چونکە وردەکارییەکانی کە بەڕاستی هێرشی کردووەتە سەر کێ هێشتا نازانرێت. وە ئەوەندە کاریگەری لەسەر باسەکەمان نییە. لە هەر حاڵەتێکدا، ڕاستیەکە هەرچییەک بێت، مشتومڕەکە ئەوەیە کە ئەمە دووەم جارە کە ناکۆکی ناوخۆیی ئەم ڕێکخراوە دەبێتە هۆی ململانێی

چەکداری لە نێوان فراکسیۆنەکاندا. وە بۆ تێگەیشتنێکی دروست لەم پرۆسەیە پێویستە ئاماژە بە بابەتی بنەڕەتیتر و سەقامگیرتر بکات لە سیاسەت و نەریتی ئەو هێزانەدا.

خەلیل کەیوان با ئەم بابەتەی نەریت و سیاسەتەکان بخەینە ڕوو. پرسیاری من ئەوەیە، تا چ ڕادەیەک هۆکاری سیاسەتەکانی ئەم هێزەیە و تا چەند پەیوەندی بە پرسی نەریتی ناسیۆنالیستی پێشمەرگایەتیەوە هەیە؟ بۆچی ئێمە لە ڕێکخراوێکی وەک حیزبی کۆمەڵەدا شاهیدی ئەو جۆر□ □وداوانە دەبینین؟

حەمید تەقوایی: پێموایە فاکتەرێک بێتوانایی ڕابەرایەتییە لە هەماهەنگی و ڕازیکردن و سەقامگیرکردنی دەسەڵاتی سیاسی خۆی لە ڕێکخراوەکەدا. بەڵام بۆچی ئەمە وایە؟ هۆکارەکەش بە بڕوای من ئەوەیە کە دواجار ئەم هێزانە لە بزووتنەوەی چەپەوە سەرچاوەیان گرتووە. کۆملە بەشێک بوو لە سازمانی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران و پێش ئەوەش کۆمەڵە سەرئەنجام حسابی خۆی ب□ تەواوی لە حیزبی دێموکرات و هێزە ناسیونالیستی ڕاستڕەوەکان جیا کردبووەوە، خۆی بە چەپ و کۆمۆنیست دەزانی.لە مانگەکانی سەرەتایی هاتنە سەرکاری کۆماری ئیسلامیدا ڕۆڵێکی پرشنگداری لە درێژەی شۆڕشی ٥٧لە بەرامبەر ئەو کۆنەپەرستیەی کە تازە بەدەسەڵات گەیشت بوو گێڕاو و هتد. ئەمە سەرچاوەی هەموو ئەم کۆمەڵانەیە کە ئەمڕۆئێمە دەیان بینین. باش□، □ونە کە ناتوانیت لە پاشخانێکەوە، لە کۆنتێکستێکەوە، لە خاڵی دەستپێکی چەپەوە بجوڵێیت و بگەیتە سیاسەتی ڕاستڕەوی توند؛ ئەو سیاسەتانەی کە بزووتنەوەی عەبدوڵڵا موهتەدی و هەروەها زەحمەتکێشان نوێنەرایەتیان دەکرد. بەشی خوارەوەی ئەم حیزبە، پێشمەرگەکان، کە بە هۆی ئەم مێژووەوە چوونەتە ناو کومەلە، بە ئاسانی ئەم ناسیۆنالیزمە توندڕەوە قبوڵ ناکەن. لە ڕاستیدا ڤیدیۆ کلیپێکم بینی کە دوای ئەم شەڕە چەکدارییە بەشێک لە پێشمەرگە ناڕازیەکان ناڕەزایەتیان دەربڕی بەرامبەر بەم دۆخە و بە دروشمی “ب□ژی سۆسیالیزم” کۆتاییان بە وتارەکەیان هێنا. واتە هێشتا پێشمەرگە لە ڕیزەکانی ئەو هێزانەدا هەن کە خۆیان بە سۆسیالیزمەوە دەناسێنن و پەیوەست دەکەن. لە کاتێکدا ڕابەرایەتی ئەم ڕێکخراوە تەنانەت توێکڵێکیش لەم سیاسەتە چەپگەراییانەی بۆ نەماوە و سیاسەتە ناسیونالیستییە ڕاستڕەوەکانی تەنانەت پێشەنگیان لە حیزبی دێموکرات دزیوە. حیزبەکەی عەبدوڵڵاش هەمان ئەو ڕێکخراوەیە کە ڕایانگەیاند کە نابێت منداڵان لە کوردستان لە قوتابخانەدا بە زمانی فارسی قسە بکەن و ئێمەش چەندین سیاسەتی هاوشێوەمان بینیوە. سیاسەتگەلێک کە بەتەواوەتی لەسەر بنەمای نەتەوەیی و وەک کوردەکان خودیان دەڵێن “کۆردایەتی” دامەزراون. نەریتە ناسیۆنالیستیەکان

لـەم حيزبـەدا بـە تـەواوی زيندووە. باشە ئاسان نييەحزبـێک کـە لـە چەپەوە دەستی پێکردبـێت بيبـەيت بـۆ لای ئـەوپـەڕی ڕاست. ناکـۆکی و بـەريـەککـەوتن ڕوودەدات، ململانێ ڕوودەدات و لـ□ بـەرئـەوەی نـەريتی خـەباتی چەکداری لـ□ نێوانيياندا بـەهێزە و لـەڕاستيدا جۆرێک لـە چەک هەڵگرتن بوونی هەيە، کاتـێک بـێ توانا دەمێننەوە لـە هێڵ کـێشان و قەناعەت پێکردن و ڕێنمايی کردنی ڕيزەکانيان دەست بـۆ چەک دەبەن.

خـەليل کـەيوان با کـەمێک باسی پێگەی چەک و هێزی پێشمەرگە بکـەين. هەروەک دەزانن حزبـە چەکدارەکان و هێزی پێشمەرگە لـە کوردستاندا نەريتـێکی کۆنە، بـەڵام لـەم ساڵانەی دواييدا دەبينين حزبـەکان ئـۆردوگايان هەيە لـە هەرێمی کوردستانی عێراق کـە چالاکيی چەکداری زۆريان نييە. دەکرێ بگوترێ سەردەمی خـەباتی چەکداری و ژيانی ئـۆردوگايی کـۆتايی هات؟ وە حزبـە ئـۆپۆزسيۆنەکانی کوردستان پێويستە ڕوو لـە خـەباتی مەدەنی و سياسی لـە دژی کـۆماری ئيسلامی بکـەن؟

حەميد تـەقوايی: با سەرەتا باسی نەريتی خـەباتی چەکداری بکـەم. لـە هەموو پارچەکانی کوردستاندا نەريتـێکی کۆنە کـە چەک هەڵگرتن بـۆ خـەبات لـە دژی حکومەتی ناوەند و نەهێشتنی هەڵاواردنی نەتەوەيی. نەريتـێکی کۆن و شێوازێکيجێ کەوتووە لـە دژی زۆرداری وملهو□ي□کانی دەوڵەتی ناوەندی و لـەشکر کـێشيەکانی دەوڵەتی ناوەندی. هەموو حزبـەکانی کوردستان لقێکی چەکداريان هەيە. بـەڵام ئـەمە بـەو مانايە نييە کـە ئـێمە لـەم هەرێمەدا يەک بزووتنەوەمان بـە يەک شێوە خـەباتی چەکدارييەوە هەيە. لـە کوردستانيش وەک هەر کۆمەڵگايەکی تر چەپ و ڕاست هەيە. هەم هێزی ئـۆپۆزسيۆنی ڕاست و ناسيۆناليست و هەم هێزی چەپ خـەباتی چەکداری وەک ميتۆد بـەکاردەهێنن و تا ئێستاش کـەمپ و هێزی چەکداريان هەيە. بـەڵام خـەباتی چەکداری بـۆ چەپ و ڕاست بـ□ تـەواوی دوو مانای جياواز و دوو هەڵوێستی جياوازی هەيە. ئەگەر بمەوێت بـە ناوی حيزبی کـۆمۆنيستی ئێران پێش جيابوونەوەی کـۆمۆنيزمی کرێکاری و لـە ڕوانگەی کۆمەڵەوە وەک تەشکيلاتی کوردستانی ئـەو حيزبـە قسە بکـەم ، دەبێ بڵێم خـەباتی چەکداری تەنيا يەکێکە لـە شێوازەکانی خـەبات ئـێمەی کـۆمۆنيستە لـە دژی کـۆماری ئيسلامی و ئەويش شێوازی سەرەکی نييە. هەميشە جەختمان لـەوە کردووەتەوە کـە هێزی پێشمەرگە باڵی سەربازيی تەشکيلاتی کوردستانی حيزبـە، واتـە باسکی چەکداری ئـەو حيزبـەيە کـە لـە پێناو سۆسياليزمدا خـەبات دەکات و پشتيوانی و ميحوەری خـەباتی ئـەو حيزبـە بزووتنەوەی کرێکاری و بزوتنەوەی حەقخوازانە و بزووتنەوە مەدەنی و سياسي□کانی شارەکانە ودژی جياکاريە. لـەم قۆناغەدا کـە بەسەر پێکهـێنانی حزبی کـۆمۆنيستی کرێکاريدا تێپەڕيوە، خـەباتی کرێکاری، بزووتنەوە شارنشينەکان، خـەباتی مەدەنی-کۆمەڵايەتی-سياسی لـە شارەکانی کوردستاندا زۆر

بەربەلاوتر و بەرچاوتر بوون و هەربۆیە ئەمڕۆ ئەم خەباتانە پێگەی زۆر زیاترو گرنگ و یەکلاکەرەوەتری لە بزووتنەوەی کۆمۆنیستدا.لە کوردستاندا بەدەستهێناوە. ئەمڕۆ خەباتی نێوشارەکان بنەمای چالاکیی حیزبی ئێمە لە کوردستان پێکدەهێنن.

ڕوونە کە جێختکردنەوە لەسەر خەباتی سیاسی – مەدەنی لە شارەکاندا بە مانای دەستشۆردن لە هێزی چەکدار نییە. نابێ بگوترێ، لەبەر ئەوەی شار بەرجەستە بووە، ئەبێت چەک و ئەم نەریت و شێوازی خەباتی چەکداری وازی لێبهێنرێت. ئەم نەریتە کاتێک دەڕوات کە حکومەتێک بێتە سەر دەسەڵات کە ستەمی نەتەوەیی ڕابگرێت و دان بە مافەکانی خەڵکی کوردستاندا بنێت و کێشەی هەڵاواردنی نەتەوەیی چارەسەر بکات. تا ئەو کاتەی ئەمە ڕوونەدات، خەباتی چەکداری و هێزی چەکدار جێگا و بابەتەتی خۆیان هەیە. بەڵام وەک وتم دوو پێگەی بەتەوەتی جیاواز. بە ناسیۆنالیزمی کورد، خەباتی چەکداری بابەتی شوناسنامەیی و سەرەکییە. وە ئەم مەسەلەی ناسنامەیەش کاریگەری لەسەر پەیوەندییە ناوخۆییەکانی حزبەکاندا هەیە. جۆرێک لە کولتوری چەکداری دروست دەبێت، ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی کە بینا و پلەبەندی و هەرەمی ڕێکخراوەیی وردە وردە سێبەری فەرماندەیی سەربازی و هێزی سەربازی و پێشمەرگەی لەسەر بێت. ئەمە ڕەوەندەیە کە ناوبەناو لە حیزبەکەی عەبدوڵڵا موهتەدیدا لە شێوەی ڕوبەڕووبوونەوەی چەکداری ناوخۆی ڕێکخراوەدا دەردەکەوێت.

لە حیزبە چەپەکاندا کە کارەکانیان لەسەر بنەمای خەباتی کۆمەڵایەتی لە شارەکان و بزووتنەوەی کرێکاری و خەباتی کۆمەڵایەتی کە ئەمڕۆ لە کوردستان بە شێوەیەکی بەرفراوانتر و بەهێزتر لە جاران بەڕێوەوە دەچێت، خەباتی چەکداری تەنها شێوازێکە بۆ خزمەتکردنی بزووتنەوەی کرێکاری و بزووتنەوە سۆسیالیستیە کە ناوەندەکەی لە شارەکاندایە. بە تایبەتی پێویستە ئاماژە بەوە بکرێت کە نەریتی پێشمەرگە لەو کاتەوە دەستی پێکرد کە کۆمەڵگای کوردستان هێشتا فیۆداڵی بوو و پێشمەرگە لە بنەڕەتدا لە گوندەکانەوە سەریان دەرهێنا، بارەگاکانیان لە شاخ بوو، تەنانەت ئەوانەی دەیانویست لە شاردا شەڕ بکەن، دەبوو وەک دەڵێن بچن بۆ شاخەکان.

ئەم بارودۆخە کۆمەڵایەتیانە ئەمڕۆ بەتەواوی گۆڕاون. چالاکوانان لە بوارە جیاوازەکاندا لە خودی شارەکاندا خەبات دەکەن. وەک نموونە، بزووتنەوەی کرێکاری لە کوردستاندا پێگەیەکی گرنگی لە بزووتنەوەی کرێکاریدا لە سەرتاسەری ئێراندا دەزیوەتەوە و پەیوەندییەکی قووڵ لە نێوان خەباتی کرێکارانی کوردستان و باقی ئێراندا هەیە. سەبارەت بە بزووتنەوەی ژنان، بزووتنەوەی خوێندکاری، بزووتنەوەی

مامەستایان، بزووتنەوەی دادگاییکردن و هتد و هتد، هەمان شتە. ئەمە ڕۆژانە ئەمە دەبینێن. بۆیە بە تایبەت لەم دۆخەدا پێناسەکردنی میحوەر و ناسنامە وەک هێزی چەکدار و خەباتی چەکداری تەواو دواکەوتووانەیە و کارێکە کە دوورە لە واقیعی کۆمەڵگای ئەمڕۆی کوردستان.

فاکتەرێکی تر، وەک ئەوە وتتان ئەوەیە کە هێزە چەکدارەکانی ئۆپۆزسیۆن ماوەیەکی زۆرە لە کوردستانی ئێران کراونەتە دەرەوە و چالاکییەکی ئەوتۆیان ئەنجام نەداوە. لە سەردەمێکدا پێشمەرگە ناوچە ئازادەکانی بەدەستەوە بوو و لە خودی ئێراندا چالاکی دەکرد. بەڵام ماوەیەکی زۆرە وەدەرنراون بۆ خاکی عێراق و کۆماری ئیسلامی توانیویەتی بە هێزەکانی خۆی بەسەر کوردستاندا بسەپێنێت. بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەمانە ئۆردوگای سەربازیان پاراستووە. ئەمە هیچ شتێکی نادروست نابینین کە ئۆردوگای چەکداری هەبێت، ئەمە دەتوانێت خاڵێکی بەهێزی هێزە چەپەکان بێت، کە لە سبەینێیەکدا ئەگەر هەلومەرج ڕێگەی پێبدات ئەم هێزە دەتوانێت یارمەتی شۆڕش و بزووتنەوەی شۆڕشگێڕانە لە کوردستان و لە سەرتاسەری ئێران بدات ،. بەڵام وەک ئاماژەم پێدا پێویستە ئاماژە بەوە بکرێت کە کاری سەرەکی و بنەمای خەباتی هێزە چەپەکان لە کوردستان شارەکان و بزووتنەوەی کرێکاری و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی ژنانە و ئەمڕۆش بزووتنەوەی دادگاییکردن و بزووتنەوەکانیترە. هێزی چەکدار لە خزمەتی ئەو بزووتنەوەیانەدا هەرکاتێک بتوانرێت بەکاربهێنرێت.

ئەوەندەی پەیوەندی بە کەمپەکانی عێراقەوە هەیە، هێشتا ئەو کەمپانە بە فەرمی بارەگای پێشمەرگەن. ئۆردوگای هێزە چەکدارەکانی لایەنە جۆراوجۆرەکانی کوردستان، حزبی دیموکرات و حزبەکانی کۆمەڵە و هتد کە لە هەرێمی کوردستانی عێراق جێگیر بوون.

بەڕای من ئەم کەمپانە لە ڕاستیدا دوو ڕۆڵ دەگێڕن. یەکێکیان بارەگای هێزە چەکدارەکانی ئەو ڕێکخراوەیە کە بە ڕەسمی بەم شێوەیەیە و ئەوی تریان جۆرێکە لە کەمپی پەنابەران، کە لە ڕاستیدا ئەم پێگەیەی هەیە. هەم بنەماڵەی پێشمەرگە و هەم ئەو کەسانەی کە بە هۆکاری جۆراوجۆر لە شارەکانی کوردستان دەکەونە ژێر چاودێرییەوە و دەیانەوێت خۆیان ڕزگار بکەن، پەنا بە کوردستانی عێراق دەبەن و ئەو پەتەش کە پەنای بۆ دەبەن پەیوەست بونیانە بە ڕیزەکانی پێشمەرگەوە. (من لێرەدا ناچمە ناو باسی چەپ و ڕاستەوە، ئەم هەلومەرجە بۆ هەموو هێزەکان بوونی هەیە) هەندێک خێزان هەیە بەشداری خەباتی چەکداری ناکات. ئەو دەسەڵاتییان نییە و پیر و منداڵەن. وە لە هەر حاڵەتێکدا خێزان هەیە کە لەم کەمپانە یان دەوروبەریان لە کەمپەکانی نزیک و پەیوەندیدار لە ناوچەکانی هەرێم

نیشتەجێ بوون. لەم ڕوانگەیەوە ئەم کەمپانە بۆ خەڵکی کوردستان وەک شوێنی نیشتەجێکردنی ئاوارەکان گرنگن. شوێنێکە کە پەنابەران دەتوانن ژیانێکی تاڕادەیەک سەلامەتیان هەبێت. ئەمە بە بڕوای من باشترە لە کەمپی ئاسایی پەنابەران، کە هەموو ڕێکخستنەکان لە دەستی حکومەتی هەرێمدایە یان تەنانەت لە دەستی نەتەوە یەکگرتووەکاندایە. لە کۆتاییدا هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی ئێران لە کوردستانی عێراق کۆنترۆڵی ئەو کەمپانە دەکەن و ئەمەش فاکتەری ئەرێنییە بۆ ژیانی کۆمەڵایەتی ئاوارەکان. لە ئەنجامدا پێویستە دان بەوەدا بنرێت کە ئەم کەمپانە تەنها کەمپی سەربازی حزبی نین و هەروەها بانکەی ئاوارەکانیشە.

بەگشتی بڕوای من تا ئەوکاتەی حزبەکان مەبەستم حزبە چەپەکانە، لەژێر دەسەڵاتی حکومەتی هەرێمدا، سیاسەتەکانیان سازشکارانە نەبێت، سیاسەتەکانیان نەخەسێنرێت، سیاسەتەکانیان نەگۆڕێت تەنها بە دیپلۆماسیەت و ئەردوگا بەڕێوبردن ، هەبوونی ئەم کەمپانە بابەتەتی هەیە و پێویستە وەکو پەناگە بۆ پەنابەران بەکاربهێنرێت و بپاریزرێنتەیدا . ئەمەش تایبەت نییە بە کوردستانیش. لە هەموو جیهاندا ئەردوگای هێزی سیاسی هەیە. کاتێک هێزەکانی ئۆپۆزسیۆنی وڵاتێک ڕووبەڕووی سەرکوتی حکومەتەکەی خۆیان دەبنەوە، پەنا بە وڵاتانی دراوسێ دەبەن و ئەگەر سیاسەتی وڵاتی دراوسێش داوای ئەوە بکات، ئەوا ڕێگەیان پێدەدات کەمپێکیان هەبێت. لەم حاڵەتەشدا هەمان شت ڕوویدا، بەڵام مەرجی بنەڕەتی ئەوەیە کە سیاسەتەکانی ئەو ڕێکخراوەی کە لەوێ بنیات دەنرێت، بە ڕەچاوکردنی دیپلۆماسی و سازش کاری و تەنازول کردن لەبەردەم حکومەتی هەرێمدا نەوەستن،. ئەمەش مەرجێکی گرنگە.

بە لەبەرچاوگرتنی هەموو ئەم فاکتەرانە، بۆ حیزبێکی سیاسی چەپ و کۆمۆنیستی کە خەباتی بزووتنەوەی کرێکاری و بزووتنەوە ناڕەزایەتییەکانە لە کوردستان و لە هەموو ئێراندا و ئەمەش شۆڕشێکی هەمەلایەنەی دیکەی وەک شۆڕشی ژن، ژیان، ئازادی داناوە هێز چەکداری و کەمپەکە دەتوانێت پەیوەندی و ڕۆڵێکی ئەرێنی هەبێت. به ڵام ئه و هەزانه ی له ناوچه که دا ده مێننه وه یان ناوچه گۆری و که مپ بەڕیوەبردن و چه ک هەڵگرتنیان کردوەتە ته مه سه له ی ناسنامه ی بڕیان به ته واوی له چوارچێوه ی بزوتنه وه و نه ریتی ناسیۆنالیستیدان و هیچ په یوه ندیه کیان له گه ڵ نه ریته ڕادیکاڵ و کۆمۆنیسته کاندا نییه . لە شیکاری کۆتاییدا، ململانێ سەربازییەکان لە ڕێکخراوەکی وەک حیزبێکەی عەبدوڵڵا موهتەدیدا، بە دەرئەنجامی ئەو جۆرە سیاسەتانە هەژمار بکرێن.

٢٨ی جون٢٠٢٣، ٧ی تیر ١٤٠٢